

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΜΣ “ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ”**

**ΙΔΙΟΤΥΠΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ ΤΟ
ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ: Η
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ**

ΠΑΠΟΥΤΣΗ-ΓΡΗΓΟΡΑΚΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΛΙΑΚΟΥΡΑΣ ΠΕΤΡΟΣ
(Α.Μ. ΜΘ17102)

Πειραιάς, 2021

Η Παπουτσή Γρηγορακάκη Αικατερίνη βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση του νομικού καθεστώτος στο Γκουαντάναμο που χαρακτηρίζεται ως μια νόμιμη μαύρη τρύπα (legal black hole). Όπως προκύπτει μέσα από την μελέτη, το καθεστώς που υπάρχει στο Γκουαντάναμο της Κούβας δεν δομήθηκε τα τελευταία είκοσι χρόνια στα πλαίσια του πολέμου κατά της τρομοκρατίας που βρίσκονται οι ΗΠΑ. Οι απαρχές του βρίσκονται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και συγκεκριμένα με το τέλος αμερικανό-ισπανικό πολέμου και την Συνθήκη των Παρισίων που έθεσε τα θεμέλια για το ιδιότυπο καθεστώς που υπάρχει στην περιοχή. Η μίσθωση του Γκουαντάναμο από την Κούβα ως αντάλλαγμα για την ανεξαρτησία της τελευταίας και η διατήρηση της περιοχής ακόμα και με την μεταβολή του καθεστώτος στην Κούβα, μετά την επανάσταση του 1959, καταδεικνύει την σημασία της περιοχής για τις ΗΠΑ. Στη συνέχεια, η εκμετάλλευση της περιοχής ως κέντρο κράτησης προσφύγων στα τέλη του 20^{ου} αιώνα ήταν καθοριστικής σημασίας για την μετέπειτα δημιουργία των φυλακών για υπόπτους τρομοκρατίας. Μέσα από τις δικαστικές αποφάσεις των Ανωτάτων Δικαστηρίων αλλά και από τις Πράξεις που εξέδιδε το Κογκρέσο και ο Πρόεδρος των ΗΠΑ γίνεται προσπάθεια για κατανόηση και αξιολόγηση τόσο του ιδιότυπου καθεστώτος που χαρακτηρίζεται ως νομική ανωμαλία όσο και την καθοριστική συμβολή της δικαστικής εξουσίας.

ABSTRACT

The purpose of this report is to explore the legal status in Guantanamo Bay, which is characterized as a legal black hole. As it turns out through the study, the status which exists in Guantanamo Bay Cuba isn't structured the last twenty years after the terrorist attacks on 9/11 and the declaration on the war on terror. Its origins can be found in the late 19th century and more specifically with the American-Spanish war and the Treaty of Paris in 1898. The Treaty of Paris set the foundation of the anomalous regime in the area. The leasing of Guantanamo as an exchange for the independence of Cuba and the maintenance of the area even after the Cuban revolution shows the significance of Guantanamo for the US. The use of Guantanamo of the area as a refugee detention center in the late 20th century was crucial to the subsequent establishment of prisons for terrorism suspects. Through the judicial decisions of the Supreme Courts but also from the Acts issued by the Congress and the President of the USA, an effort is made to understand and evaluate both the peculiar regime that is characterized as a legal anomaly and the decisive contribution of the judiciary.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ABSTRACT.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	9
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	10
1.1 Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΣΕΩΝ	12
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	14
1.3 ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ	16
1.3.1 ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	17
1.3.2 ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΜΙΣΘΩΣΗΣ	18
1.3.3 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ	19
1.4 Η ΜΙΣΘΩΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ.....	19
1.4.1 ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΣΤΟ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ	20
1.4.2 Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ	21
1.4.3 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΙΣΘΩΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ	24
1.5 ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ (1898-1996)	26
1.5.1 ΑΜΕΡΙΚΑΝΟ-ΙΣΠΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ-ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1898	26
1.5.2 PLATT AMEDMENT 1901.....	27
1.5.3 Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΙΣΘΩΣΗΣ 1903	28
1.5.4 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ 1912	29
1.5.5 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ 1934	29
1.5.6 HELMS-BURTON ACT (1996)	30
1.6 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ.....	32
1.7 ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΜΙΣΘΩΣΗΣ.....	36
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	41
2.2 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	45
2.2.1 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΡΕΪΓΚΑΝ	45
2.2.2 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΜΠΟΥΣ	46
2.2.3 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΛΙΝΤΟΝ.....	47
2.3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΪΤΗ	48
2.3.1 ΗΑΙΤΙΑΝ REFUGEE CENTER, INC V BAKER (1992)	48
2.3.2 ΗΑΙΤΙΑΝ CENTERS COUNCIL, INC. MCNARY (1992)	49
2.3.3 SALE V. ΗΑΙΤΙΑΝ CENTERS COUNCIL, INC (1993)	50
2.3.4 ΗΑΙΤΙΑΝ CENTERS COUNCIL, INC V. SALE (1993)	51
2.3.5 CUBAN AMERICAN BAR ASSOCIATION V CHRISTOPHER (1995)	53
3.1 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ	55
3.1.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ	57
3.1.2 Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΙΘΑΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ	59
3.1.3 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ	60

3.2 HABEAS CORPUS ΚΑΙ ΕΞΩΔΕΛΑΦΙΚΟΤΗΤΑ	63
3.2.1 HABEAS CORPUS.....	63
3.2.2 ΕΞΩΔΕΛΑΦΙΚΟΤΗΤΑ.....	65
3.3 “ΜΑΧΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ” ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ	69
3.4 DETAINEE TREATMENT ACT 2005 (DTA).....	73
3.5 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ	75
3.5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	75
3.5.2 ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ	76
3.5.3 ΔΟΜΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ.....	77
3.5.4 MILITARY COMMISSION ACT 2006 (MCA)	79
3.5.5 MILITARY COMMISSION ACT 2009	81
4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	83
4.2 ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ.....	84
4.2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	84
4.2.2 ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	86
4.2.2.1 ΨΗΦΙΣΜΑ 1373/2001.....	86
4.2.2.2 ΨΗΦΙΣΜΑ 1540/2004.....	87
4.3 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ	88
4.3.1 AL ODAH V UNITED STATES (2003).....	88
4.3.2 HAMDI V RUMSFELD (2004).....	90
4.3.3 RASUL V BUSH (2004)	92
4.3.4 HAMDAN V RUMSFELD (2006).....	97
4.3.5 ΒΟΥΜΕΔΙΕΝΕ V BUSH (2008).....	100
4.3.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	106
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	112
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ	112
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ	116
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ	116
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	117

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται διαρκώς στο προσκήνιο συζητήσεων είτε σε διεθνές είτε σε εθνικό επίπεδο. Μετά από μακροχρόνιους αγώνες η ανθρωπότητα συνειδητοποίησε την αναγκαιότητα να θεσμοθετήσει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία στις μέρες μας θεωρούνται αυτονόητα. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι ακόμα και δημοκρατικά κράτη δεν προχωρούν σε διαρκή καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπογράφηκε το 1948 και κατοχύρωσε δικαιώματα για την προστασία των ανθρώπων τα οποία βασίζονται στην αρχή της καθολικότητας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αφορούν το σύνολο των ανθρώπων ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους, το φύλο τους ή την θρησκεία τους. Κατά τις πρώτες δεκαετίες μετά την υπογραφή της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπήρξε η αισιοδοξία για την ευρεία εφαρμογή και διεύρυνση των δικαιωμάτων αυτών. Το πέρασμα του χρόνου όμως κατέδειξε την δυσκολία της εφαρμογής τους στις χώρες. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν αποτελεί ζητούμενο μόνο για τις χώρες τις Ασίας, της Αφρικής ή της Λατινικής Αμερικής, αλλά και για χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Τουρκία ή η Ρωσία.

Οι ΗΠΑ είναι μία χώρα, η οποία έχει μία ρητορεία υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασία τους. Με πρόσχημα ολοκληρωτικά καθεστάτα και καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων έκαναν παρεμβάσεις σε μια σειρά από κράτη της Μέσης Ανατολής για ανθρωπιστικούς λόγους και επαναφορά της δημοκρατίας.

Οι φυλακές στο Γκουαντάναμο άνοιξαν το 2002 υπό την κυβέρνηση Μπους μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11/9 και την εισβολή των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν. Σκοπός μιας τέτοιου είδους φυλακής ήταν να κρατούνται οι τρομοκράτες που θα συλλάμβαναν οι ΗΠΑ από το Αφγανιστάν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι φυλακές αυτές να βρεθούν στο επίκεντρο συζητήσεων και να χαρακτηρίζονται ως *legal black hole* λόγω του ιδιόμορφου νομικού καθεστώτος που υπάρχει στην περιοχή. Η καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά μετά από έρευνες που δημοσιεύτηκαν ότι εντός των φυλακών πραγματοποιούνται βασανιστήρια, αλλά και για η επ' αόριστου κράτηση, κέντρισε το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας.

Η περιοχή του Γκουαντάναμο ανά τα χρόνια έχει χαρακτηριστεί ως "ιδιόμορφη βάση" με "ασυνήθιστο καθεστώς δικαιοδοσίας" και ως "ανώμαλη νομική ζώνη". Μία από τις πιο αμφιλεγόμενες εκφάνσεις αμερικανικής εξουσίας, το Γκουαντάναμο

χαρακτηρίζεται ως ένα νησί δικαιοδοσίας που επιπλέει σε μια θάλασσα νομικής ανωμαλίας λόγω της νομικής πολυπλοκότητας που έχει δημιουργηθεί από τις ΗΠΑ, σε έναν από τους πιο μακροχρόνιους πολέμους στην ιστορία της. Η ανωμαλία που παρατηρείται στην περιοχή δεν αποτελεί απόκλιση, αλλά δηλώνει τους επιδιωκόμενους νομικούς στόχους των ΗΠΑ.¹

Το πιο ισχυρό δημοκρατικό κράτος έχει υπό κράτηση εκατοντάδες υπόπτους τρομοκρατίας σε μια νόμιμη μαύρη τρύπα στην ναυτική βάση του Γκουαντάναμο, οι οποίοι περιμένουν να δικαστούν από στρατιωτικές επιτροπές. Οι δημοκρατίες οφείλουν να προστατεύουν τον εαυτό τους και τους πολίτες τους και έχουν δικαίωμα να δικάζουν άτομα που ανήκουν σε εχθρικές δυνάμεις για εγκλήματα πολέμου. Ιστορικά όμως έχει παρατηρηθεί ότι σε περιόδους πολέμου και ένοπλης σύγκρουσης, ακόμα και οι δημοκρατίες υιοθετούν μέτρα, τα όποια καταπατούν ανθρώπινα δικαιώματα. Το διακύβευμα είναι σημαντικό, καθώς πρέπει να προστατευτεί το δημοκρατικό πολίτευμα. Όμως, η θυσία των δικαιωμάτων στο βωμό της ασφάλειας ίσως προμηνύει ότι οι κυβερνήσεις θα μπορούν κατά το δοκούν να περιορίζουν τα δικαιώματα κάτι το οποίο είναι προβληματικό, αν όχι επικίνδυνο, για τις σύγχρονες δημοκρατίες, οι οποίες έχουν οχυρωθεί με τέτοιο τρόπο μετά τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο ώστε να αποφευχθεί κάτι αντίστοιχο. Αυτός είναι και ο λόγος υπογραφής της Σύμβασης της Γενεύης. Η κατάχρηση εξουσίας σε περιόδους έκτακτης ανάγκης από φιλελεύθερες δημοκρατικές κυβερνήσεις είναι κάτι το οποίο έχει συμβεί πολλές φορές.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση των πολιτικών που έλαβαν χώρα στο Γκουαντάναμο της Κούβας. Η ανάδειξη των βασικών πολιτικών αποφάσεων που έλαβαν οι ΗΠΑ με σκοπό να εγκαταστήσουν στην περιοχή ένα μοναδικό καθεστώς. Οι φυλακές που υπάρχουν στο Γκουαντάναμο και η καταπάτηση θεμελιωδών δικαιωμάτων που υφίστανται οι κρατούμενοι που βρίσκονται εκεί είναι αποτέλεσμα πολιτικών πάνω από έναν αιώνα. Είναι αξιοσημείωτο, από ερευνητικής σκοπιάς, ο τρόπος με τον οποίο οι ΗΠΑ κατάφεραν να κάνουν το Γκουαντάναμο ως “legal black

¹Hernandez-Lopez E., (2010), “Guantanamo as a “Legal Black Hole”: A Base for Expanding Space, Markets, and Culture”, *Chapman University*, Vol.45, σελ. 141-143

hole”, όπως χαρακτηρίζεται στην διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία. Το οξύμωρο της περίπτωσης του έγκειται στο γεγονός ότι το Γκουαντάναμο βρίσκεται στην Κούβα, όπου επανειλημμένως οι ΗΠΑ έχει κατηγορήσει για καταπάτηση δικαιωμάτων. Αν και η περιοχή ανήκει στην Κούβα, όπως θα αναλυθεί και στη συνέχεια της μελέτης, οι ΗΠΑ έχουν την απόλυτη δικαιοδοσία και έλεγχο επί της περιοχής. Οι ΗΠΑ, αν και έχουν υπογράψει σύμφωνα με βάση το οποίο θα επιστρέψουν την περιοχή στην Κούβα στην περίπτωση που το πολίτευμά της γίνει δημοκρατικό, καταπατούν εδώ και δεκαετίες θεμελιώδη δικαιώματα στην περιοχή.

Τα ερωτήματα στα οποία επιχειρεί να δώσει απαντήσεις η συγκεκριμένη μελέτη είναι πέντε:

1. Μπορεί το Σύνταγμα των ΗΠΑ και το διεθνές δίκαιο να εμποδίσουν και ανατρέψουν τις αποφάσεις των εκάστοτε κυβερνήσεων;
2. Η δικαστική εξουσία και τα θεσμικά αντίβαρα μπορούν να εμποδίσουν της αποφάσεις της εκτελεστικής εξουσίας αναφορικά με την αφαίρεση δικαιωμάτων στους κρατούμενους του Γκουαντάναμο;
3. Οι ΗΠΑ είχαν ως στόχο να δημιουργήσουν μία νόμιμη μαύρη τρύπα (legal black hole) στο Γκουαντάναμο;
4. Απειλείται η δημοκρατία στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας;
5. Είναι το Γκουαντάναμο μέρος των ΗΠΑ ή μια ξεχωριστή περιοχή;
6. Ποιο κράτος έχει την διεθνή ευθύνη για την περιοχή;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης έχει πραγματοποιηθεί βιβλιογραφική ανασκόπηση αποκλειστικά της διεθνούς βιβλιογραφίας, καθώς στην ελληνική βιβλιογραφία και αρθρογραφία δεν έχει μελετηθεί το συγκεκριμένο ζήτημα. Η μεθοδολογία στηρίχθηκε σε όσο το δυνατόν πιο έγκυρη αναζήτηση των κατάλληλων πηγών στα ζητήματα που μελετούνται. Επειδή για τις ανάγκες της μελέτης χρειάστηκε να καλυφθεί ένα μεγάλο χρονικό διάστημα η βιβλιογραφία και αρθρογραφία χρονολογείται από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Ακόμα, ως πηγές για την εμβάθυνση της μελέτης έχουν χρησιμοποιηθεί τα κείμενα διμερών Συμφωνιών και Συμβάσεων. Κατά τη διάρκεια μελέτης έχουν αναζητηθεί άρθρα και μελέτες από βάσεις δεδομένων όπως Google Scholar, αλλά και από μελέτες Πανεπιστημίων όπως για παράδειγμα MichigankαιHarvard.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση συμβάλει στην τεκμηρίωση της μελέτης και δίνει όλο το θεωρητικό υπόβαθρο που χρειάζεται για να αναλυθεί το ζήτημα. Λόγω της έλλειψης ελληνικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας η πρωτογενής και σε μεγάλο βαθμό και η δευτερογενής βιβλιογραφία είναι διεθνής με βασική γλώσσα τα αγγλικά. Όλες οι πηγές αναφέρονται εντός του κειμένου με την μορφή παραπομπών-σημειώσεων και στο τέλος της μελέτης στην *Βιβλιογραφία*.

Η μελέτη είναι χωρισμένη σε τέσσερα κεφάλαια ανάλογα με το ζήτημα που μελετάται. Το πρώτο κεφάλαιο είναι η μίσθωση του Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ. Η καταπάτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και η ανυπαρξία δικαιοσύνης στις φυλακές στο Γκουαντάναμο είναι ιδιαίτερα σημαντικά ζητήματα και βασικά στην παρούσα μελέτη, αλλά δεν θα υπήρχαν, τουλάχιστον όχι με τη μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα αν δεν είχε προηγηθεί χρόνια πριν η μίσθωση του κόλπου του Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ. Γι αυτό το λόγο επιλέγεται ως πρώτο κεφάλαιο ο καθορισμός της μίσθωσης, όπου έβαλε τα θεμέλια για την δημιουργία του καθεστώτος που υπάρχει σήμερα. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην αξιοποίηση του Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ ως κέντρο κράτησης προσφύγων από την Αϊτή, αλλά και από την Κούβα. Γίνεται ανάλυση υποθέσεων του Ανώτατου Δικαστηρίου που δεν διαφέρει σε μεγάλο βαθμό από τις υποθέσεις κρατουμένων υπόπτων τρομοκρατίας. Στο τρίτο κεφάλαιο καθορίζεται το νομικό πλαίσιο που εφάρμοσαν οι ΗΠΑ την επαύριον των τρομοκρατικών χτυπημάτων το 2001 και οι λόγοι για τους οποίους επέλεξαν το Γκουαντάναμο για την δημιουργία φυλακών. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε υποθέσεις ορόσημο και αξιολογούνται τόσο οι αποφάσεις των ομοσπονδιακών δικαστηρίων όσο και η θέση της κυβέρνησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΜΙΣΘΩΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

1.1 Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΣΕΩΝ

Η μίσθωση μιας περιοχής ενός κράτους από ένα άλλο (*territorial leasing*) είναι μια πρακτική που χρησιμοποιούν τα κράτη αρκετές δεκαετίες. Μια πρακτική που αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς σχέσεις. Είναι ένας νόμιμος τρόπος με τον οποίο τα κράτη μπορούν να ασκήσουν έλεγχο σε μία περιοχή χωρίς όμως να έχουν την κυριαρχία της. Πρόκειται για μια συμφωνία μεταξύ δύο κρατών, όπου ένα κράτος παραχωρεί συγκεκριμένα δικαιώματα επί της συγκεκριμένης περιοχής που έχει οριστεί σε ένα άλλο με την μορφή μίσθωσης. Οι μισθώσεις περιοχών επιτρέπουν στα κράτη να ανακατανείμουν κυριαρχικά δικαιώματα σε συγκεκριμένες περιοχές χωρίς όμως να αποκτήσουν τον κυριαρχικό τίτλο της περιοχής και χωρίς να μεταβληθούν τα σύνορα κρατών. Η πρακτική της μίσθωσης ξεκίνησε να γίνεται περισσότερο διαδεδομένη στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Πολιτικοί και νομικοί αναλυτές θεώρησαν την συγκεκριμένη πρακτική ως ένα περιθωριοποιημένο φαινόμενο το οποίο προκύπτει από το βεστφαλικό σύστημα δόμησης των κρατών, χωρίς όμως να σημαίνει ότι το υπονομεύει.² Αν και πρόκειται για μια πρακτική που τα κράτη ακολουθούν δεν ορίζονται συγκεκριμένοι κανόνες από το διεθνές δίκαιο για τις μισθώσεις περιοχών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διαφέρουν οι όροι της μίσθωσης ανάλογα με τις εκάστοτε διακρατικές συμφωνίες, εφόσον δεν καθορίζονται με ακρίβεια από το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς σχέσεις.³ Η μορφή της μίσθωσης είναι ένας τρόπος με τον οποίο τα κράτη αναπτύσσουν συμφέροντα χωρίς όμως να υπάρχει επίσημη εκχώρηση περιοχής. Με αυτόν τρόπο επιλύονται σε ορισμένες περιπτώσεις προβλήματα μεταξύ δύο κρατών, όμως είναι μια πρακτική που έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή έννοια της κυριαρχίας ενός κράτους με αποτέλεσμα να εγείρονται ερωτήματα.

²Strauss M.,(2006) "Leased territories and their influence of notions of sovereignty", *Center d' etudes Diplomatiques et Strategiques Paris*, σελ. 5

³Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill|Nijhoff, Boston, σελ. 5

Το νομικό περιεχόμενο της μίσθωσης πηγάζει από το ιδιωτικό δίκαιο (*private law*) σύμφωνα με το οποίο ορίζεται ως μια συμφωνία όπου ο ιδιοκτήτης μιας περιοχής συμφωνεί να χρησιμοποιήσει κάποιος άλλος την εν λόγω περιοχή για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με συμφωνημένη από τα δύο μέρη αποζημίωση, η οποία συνήθως είναι χρηματική. Με κάποιες μικρές τροποποιήσεις ο ορισμός αυτός ισχύει και στο διεθνές δίκαιο για τις μισθώσεις περιοχών. Η μίσθωση μιας περιοχής κατά το διεθνές δίκαιο περιγράφεται ως μια συμφωνία κατά την οποία ένα υποκείμενο του διεθνούς δικαίου συμφωνεί να επιτραπεί σε ένα άλλο υποκείμενο του διεθνούς δικαίου να χρησιμοποιεί περιοχή εντός του κράτους του μέσω της άσκησης κάποιων κυριαρχικών δικαιωμάτων και διοίκησης με την μορφή μίσθωσης και να έχει την επικαρπία μιας περιοχής για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και με συγκεκριμένη αποζημίωση.⁴ Είναι συνηθισμένο για τα κράτη να ασκούν ορισμένες πλευρές κυριαρχικών δικαιωμάτων σε μια συγκεκριμένη περιοχή ενός άλλου κράτους, το οποίο συμφωνεί να περιορίσει την εξουσία του στην περιοχή που έχει συμφωνηθεί για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και με συγκεκριμένη αποζημίωση. Αν και η πρακτική αυτή φαίνεται παράδοξη σε όρους διεθνούς δικαίου αν την εξετάσουμε με βάση τις πραγματικές διακρατικές σχέσεις, οι συμφωνίες αυτές μπορεί να αποτελέσουν το μέσο για επίλυση διακρατικών προβλημάτων σε ζητήματα εδαφικότητας.⁵

Η πρακτική των μισθώσεων θεωρείται από κάποιους αναλυτές ως μια απόκρυψη της πραγματικής αιτίας για την οποία τα κράτη μισθώνουν περιοχές άλλων κρατών. Ένας τρόπος δηλαδή, ώστε να μπορούν να εισβάλουν σε ξένο έδαφος χωρίς να έρθουν σε ένοπλη ρήξη.⁶ Ένας τρόπος για να ασκήσουν τα κράτη μια μορφή ιμπεριαλιστικής πολιτικής χωρίς ένοπλη σύγκρουση. Είναι δύσκολο να ερμηνευθούν οι μισθώσεις περιοχών, ώστε να υπάρχει ένα πλάνο καθώς διαφέρουν πολύ μεταξύ τους. Δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους. Καθορίζονται κατά κύριο λόγο από τις διακρατικές συμφωνίες και ως εκ τούτου διαφέρουν ως προς το περιεχόμενό τους.

⁴Danwall H., (2004), "Guantanamo Bay, a legal 'black hole'?", University of Lund, σελ. 35.

⁵Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill|Nijhoff, Boston, σελ. 5.

⁶Danwall H., (2004), "Guantanamo Bay, a legal 'black hole'?", *University of Lund*, σελ. 34

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ιστορικά για τις πρώτες κοινωνικές και πολιτικές οντότητες η εδαφική τους περιοχή ήταν το μέσο για την επιβίωση τους. Στην προσπάθειά τους να αναπτυχθούν χρειαζόταν να επεκταθούν σε άλλες περιοχές ή να μεταναστεύσουν σε διαφορετική περιοχή. Όταν οι περιοχές δύο πληθυσμών συνέπιπταν η μία πάνω στην άλλη συνήθως οδηγούσε σε σύγκρουση για το ποιά πληθυσμιακή οντότητα θα είχε τον έλεγχο της περιοχής. Ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις οι ηγέτες των δύο πληθυσμών προσπαθώντας να αποφύγουν την σύγκρουση κατέφευγαν σε άλλες λύσεις που κάποιες φορές ήταν η κοινή συνύπαρξη των δύο πληθυσμών στο ίδιο έδαφος. Αυτή η μορφή συνύπαρξης στην ίδια εδαφική περιοχή σε κάποιες περιπτώσεις είναι ανάλογη με τις σύγχρονες μορφές μισθώσεων. Επειδή όμως δεν υπάρχουν αποδείξεις για αυτή τη μορφή εξάπλωσης πληθυσμών εκείνης της εποχής καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η μίσθωση περιοχών εκείνης της εποχής ήταν περιορισμένη και δεν ήταν ένα διπλωματικό όπλο το οποίο να χρησιμοποιούνταν σε μεγάλη έκταση αλλά ένα περιθωριοποιημένο φαινόμενο και συμπτωματικό.⁷

Η πρώτη μίσθωση περιοχής καταγράφεται το 2500 π.Χ. μεταξύ δύο πόλεων-κρατών της Βαβυλωνίας, των Lagash και Umma. Δυο γειτονικές πόλεις-κράτη τα οποία βρίσκονταν σε σύγκρουση για την περιοχή Gu'edena. Υπήρχε πόλεμος ανάμεσά τους που διήρκεσε χρόνια για την επικράτηση της συγκεκριμένης περιοχής η οποία ήταν ιδιαίτερα καλλιεργήσιμη. Συμφωνήθηκε η περιοχή να περάσει στον έλεγχο της Lagash με τον όρο να παραχωρήσει την περιοχή στην Umma και ως αποζημίωση θα δινόταν ένας μέρος από τα σιτηρά που καλλιεργούνταν εκεί. Ωστόσο δεν είναι σαφές αν το μέρος των σιτηρών ήταν ως αποζημίωση για την περιοχή Gu'edena ή αν δινόταν στην περιοχή της Lagash λόγω προηγούμενων δεσμεύσεων που υπήρχαν ανάμεσα στις δύο περιοχές. Οι δύο περιοχές όμως ακόμα και μετά από αυτή την συμφωνία ήρθαν σε ένοπλη ρήξη. Το Lagash θεώρησε ότι η συμφωνία της μίσθωσης θα είχε διάρκεια 40 χρόνια και μετά το πέρας του χρονικού διαστήματος αυτού δεν ήθελε να παραταθεί η μίσθωση και αυτό οδήγησε σε σύγκρουση.⁸

Και κατά την περίοδο του μεσαίωνα υπήρχε η πρακτική μισθώσεων περιοχών. Σε κάποιες περιοχές όπου ο πολιτικός έλεγχος και η επικράτηση καθεστώτων δεν ήταν

⁷Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill|Nijhoff, Boston, σελ. 51-52.

⁸Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill|Nijhoff, Boston, σελ. 52-54.

συνδεδεμένη με την φεουδαρχία υπήρχαν μισθώσεις περιοχών. Μία τέτοια περιοχή στην οποία υπήρξε πλήθος μισθώσεων κατά τον 12^ο αιώνα βρισκόταν στα κεντρικά και δυτικά Πυρηναία όρη. Οι κοιλάδες των Πυρηναίων ήταν απομονωμένες από τα βασίλεια τα οποία σε εκείνη την περίοδο είχαν τον έλεγχο της περιοχής. Υπήρχε όμως αλληλεπίδραση μεταξύ των κοιλάδων, η οποία εξελίχθηκε σε ένα σύστημα παρόμοιο με τις πολιτικές οντότητες που γνωρίζουμε σήμερα με δημοκρατικές βάσεις και με σχεδόν πλήρη αυτονομία. Η αυτονομία τους ήταν σε τέτοιο σημείο, που οι ιστορικοί αναφέρονται σε αυτές ως *de facto republics*. Οι δράσεις τους αναγνωρίζονταν και κέρδισαν τον σεβασμό των βασιλείων. Όμως η συνύπαρξη μεταξύ των κοιλάδων δεν ήταν πάντα αρμονική. Κατά τον 12^ο αιώνα οι εντάσεις οδήγησαν σε μια σειρά από συμφωνίες ώστε να επικρατήσουν οι ειρηνικές σχέσεις μεταξύ τους αλλά και οικονομικές συνεργασίες, συνήθως διμερής αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις και πολυμερείς. αυτές οι συμφωνίες ονομάστηκαν *faceries* και σε κάποιες περιπτώσεις προέβλεπαν μίσθωση μιας περιοχής έναντι μιας άλλης. στις συμφωνίες αυτές καθοριζόταν η αποζημίωση της μίσθωσης και οι διαδικασίες όπου θα ακολουθούσαν οι περιοχές καθώς επίσης και τα δικαιώματα που θα εκχωρούσε η μία περιοχή στην άλλη. Η αποζημίωση της μίσθωσης συνήθως ήταν τυπική και δεν αφορούσε πάντα χρηματική αποζημίωση. Οι μισθώσεις ήταν συνήθως μακροχρόνιες, είτε για 101 με 150 χρόνια είτε εις το διηνεκές. Ωστόσο, κάποιες από τις συμφωνίες ανανεώθηκαν ή αντικαταστάθηκαν από συμφωνίες μικρότερης χρονικής διάρκειας.⁹ Η Γαλλία και η Ισπανία τελικά κατόρθωσαν να αξιώσουν την εξουσία τους στην περιοχή των κοιλάδων. Με την Συμφωνία του Elizondo που υπογράφηκε το 1785 καταργήθηκαν οι *faceries*, αλλά αναγνωρίστηκε στις κοιλάδες να εξαρτώνται οικονομικά μεταξύ τους, καθώς και να συνεχιστούν οι συμφωνίες μισθώσεων που είχαν υπογράψει. Η συμφωνία επικυρώθηκε το 1786, όμως δεν τέθηκε σε εφαρμογή καθώς υπήρξε αντίδραση από τις κοιλάδες και επειδή μεσολάβησαν γεγονότα όπως η γαλλική επανάσταση. Οι *faceries* παρέμειναν σε ισχύ έως το 1856 έως ότου η Γαλλία και η Ισπανία τις έθεσαν στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου με την Συνθήκη του Bayonne με την οποία καθορίζονταν τα σύνορα των δύο κρατών στα Πυρηναία όρη και ισχύουν έως και σήμερα. Η Συνθήκη διατήρησε δύο *faceries* εις το διηνεκές και ακύρωσε τις υπόλοιπες, επιτρέποντας ωστόσο στις κοιλάδες να τις αντικαταστήσουν με καινούργιες, οι οποίες θα είχαν περιορισμό τα πέντε έτη. Ακόμα, δημιούργησαν

⁹Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill|Nijhoff, Boston, σελ. 54-56

μια *facerie* εις το διηνεκές μεταξύ των δύο κρατών Γαλλίας-Ισπανίας, η όποια αφορούσε μια μίσθωση περιοχής έχοντας ως πρότυπο τις μισθώσεις εκείνες που γίνονταν αιώνες πριν στις κοιλάδες. Η Γαλλία απέκτησε με αυτόν τον τρόπο αποκλειστικά δικαιώματα να χρησιμοποιεί βοσκοτόπια σε μια περιοχή 25 χιλιομέτρων που ανήκε στην Ισπανία έναντι ετήσιας αποζημίωσης οκτώ χιλιάδων φράγκων. Η συγκεκριμένη μίσθωση παραμένει σε ισχύ έως και σήμερα.¹⁰

Η πρακτική των μισθώσεων όπως καταδεικνύεται από ιστορικές καταγραφές δεν είναι μία σύγχρονη μέθοδος άλλα υπάρχει χιλιάδες χρόνια πριν και φτάνει έως τις μέρες μας με ορισμένες διαφοροποιήσεις από περιοχή σε περιοχή και από περίοδο σε περίοδο. Η πρακτική όμως των μισθώσεων περιοχών ιστορικά βασίζεται κυρίως σε έξι διαφορετικούς λόγους:

1. Στην παροχή στρατιωτικών, ναυτικών και αεροπορικών βάσεων σε περιοχή ξένου κράτους.
2. Στην παροχή πρόσβασης σε μεγάλες λίμνες και ποτάμια της Αφρικής
3. Η απόκτηση λιμανιών και επιπρόσθετων εγκαταστάσεων στις ακτές της Κίνας
4. Η προστασία ουδέτερων ζωνών ώστε να μην μπορούν να αποκοπούν από κάποιο άλλο κράτος.
5. Η εξασφάλιση κατασκευής σιδηροδρομικών δικτύων, δρόμων και διάνοιξη διώρυγας σε έδαφος ξένου κράτους.¹¹
6. Επίλυση εδαφικών ζητημάτων όταν άλλες πιθανές λύσεις δεν είναι εφικτές (Αυτό γίνεται είτε με την μίσθωση εις το διηνεκές, είτε με σκοπό να κερδηθεί χρόνος ώστε να έρθουν οι κατάλληλες συνθήκες για διαπραγματεύσεις).¹²

1.3 ΜΙΣΘΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει διαφορετικότητα ως προς το περιεχόμενο της κάθε μίσθωσης. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι οι μισθώσεις περιοχών στοχεύουν σε συγκεκριμένες επιδιώξεις και εξυπηρετούν συγκεκριμένα συμφέροντα. Η πρακτική των μισθώσεων έχει κατορθώσει να αποκτήσει σημαντικό κύρος το οποίο φαίνεται

¹⁰Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill | Nijhoff, Boston, σελ. 56-58

¹¹Verzijl W., (1970), *International Law in Historical Perspective*, vol. III, Brill | Nijhoff, Boston, σελ. 398.

¹²Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill | Nijhoff, Boston, σελ. 24.

στα εθνικά συντάγματα των κρατών. Υπάρχουν κράτη όπως είναι η Βενεζουέλα και η Παραγουάη τα οποία απαγορεύουν στο Σύνταγμά τους την μίσθωση εδαφικής περιοχής τους. Τα περισσότερα όμως κράτη δεν προβαίνουν σε τέτοια απαγόρευση και μάλιστα σε κάποια υποστηρίζεται η πρακτική αυτή. Όπως για παράδειγμα στο Καζακστάν, όπου αναφέρεται στο Σύνταγμά τους ότι εδαφική περιοχή που παρέχεται σε κάποιο άλλο κράτος για διπλωματικούς λόγους πρέπει να γίνεται με τη μορφή μίσθωσης.¹³ Αν και ιστορικά προηγούνται των σύγχρονων κρατών, καμία μίσθωση δεν γίνεται ευρέως αποδεκτή με αποτέλεσμα κάθε μία από αυτές να έχει μοναδικά στοιχεία που την απαρτίζουν, τα οποία αντανακλούν τους σκοπούς για τους οποίους έχει συναφθεί. Ενώ όμως κάθε μίσθωση είναι μοναδική και εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους, μπορούμε να διακρίνουμε ένα σύνολο από χαρακτηριστικά που έχουν ως κοινά (όπως είναι ότι απαρτίζεται από δύο μέρη, ότι δεν μεταβάλλει τα σύνορα κρατών, εξυπηρετεί συγκεκριμένα συμφέροντα, κάθε κράτος από τα συμβαλλόμενα επωφελείται από την συμφωνία μίσθωσης κ.α.).¹⁴

Σύμφωνα με ακαδημαϊκούς του διεθνούς δικαίου οι μισθώσεις περιοχών μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη αφορά τις μισθώσεις εκείνες που αφορούν συγκεκριμένη χρονική περίοδο κατά την διάρκεια της οποίας το κράτος που εκμισθώνει μία περιοχή διατηρεί τα κυριαρχικά του δικαιώματα στην συγκεκριμένη περιοχή. Συνήθως αυτός ο τύπος μίσθωσης χαρακτηρίζεται ως «πραγματική» μίσθωση. Η δεύτερη κατηγορία συχνά περιγράφεται ως πολιτική μίσθωση με σκοπό να επηρεάσει το κράτος το οποίο εκμισθώνει την περιοχή. Η συγκεκριμένη κατηγορία θεωρείται προβληματική καθώς οι διατάξεις που αφορούν τα κυριαρχικά δικαιώματα είναι είτε ασαφή είτε δεν υπάρχουν, καθιστώντας δύσκολο να καθοριστεί ποιο από τα δύο κράτη διατηρεί την κυριαρχία της περιοχής.¹⁵

Η μίσθωση μιας περιοχής περιλαμβάνει τρία στοιχεία: την μεταβίβαση δικαιωμάτων, την διάρκεια της μίσθωσης και την αποζημίωση που καταβάλετε ως αντίτιμο για την μίσθωση.

1.3.1 ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

¹³Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 31-32

¹⁴Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill | Nijhoff, Boston, σελ. 21-23

¹⁵Danwall H., (2004), "Guantanamo Bay, a legal 'black hole'?", *University of Lund*, σελ. 36-37

Η μεταβίβαση δικαιωμάτων καθορίζεται από τον σκοπό που εξυπηρετεί η μίσθωση και διαφέρει ανάλογα την περίπτωση και τις διαπραγματεύσεις των συμβαλλόμενων κρατών. Ο βαθμός της δικαιοδοσίας που λαμβάνει ένα κράτος καθορίζεται από τα συμφέροντα των δύο κρατών. Μπορεί για παράδειγμα ένα κράτος να εξαναγκάζεται ή να συναινεί με την εκχώρηση δικαιοδοσίας. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η κυριαρχία παραμένει εξ ολοκλήρου στο κράτος το οποίο εκμισθώνει την περιοχή επιτρέποντας στο κράτος που την εκχωρεί συγκεκριμένες ενέργειες, οι οποίες όμως θα υπόκεινται στο κράτος που διατηρεί την κυριαρχία. Σε άλλες περιπτώσεις η δικαιοδοσία μοιράζεται ανάμεσα στα δύο κράτη ή εκχωρείται ένα μεγάλο μέρος της δικαιοδοσίας στο κράτος που πρόκειται να μισθώσει την περιοχή.¹⁶

Η σημασία εκχώρησης δικαιοδοσίας σε ένα άλλο κράτος είναι ζωτικής σημασίας, καθώς το κράτος το οποίο εκμισθώνει την περιοχή χάνει σε κάποιες περιπτώσεις εξ ολοκλήρου τον έλεγχό της. Ως εκ τούτου τα νομικά ζητήματα που ανακύπτουν είναι αρκετά και σε κάποιες περιπτώσεις ενδέχεται να επηρεαστεί η πολιτική, κοινωνική, ή οικονομική ζωή του κράτους.

1.3.2 ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

Η διάρκεια της μίσθωσης αντανακλά το τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τα κράτη το ζήτημα μίσθωσης της συγκεκριμένης περιοχής, αν δηλαδή πρόκειται για κάτι προσωρινό ή για μια μόνιμη κατάσταση. Η συγκεκριμένη πτυχή της μίσθωσης προσφέρει στα κράτη ευελιξία την οποία άλλοι μηχανισμοί στις διεθνείς σχέσεις δεν προσφέρουν. Δίνει την δυνατότητα να εφαρμοστεί ως ένα προσωρινό μέτρο σε περιπτώσεις όπου μία περισσότερο μόνιμη λύση δεν μπορεί να εφαρμοστεί. Μία μίσθωση περιοχής μπορεί να τερματιστεί ανεξάρτητα από την προβλεπόμενη διάρκεια που είχε συμφωνηθεί ανάμεσα στα δύο κράτη. Αυτό μπορεί να συμβεί για δύο λόγους. Ο πρώτος περιλαμβάνει το δόγμα των άνισων συμφωνιών ανάμεσα σε δύο κράτη που δεν κατέχουν την ίδια ισχύ. Ο δεύτερος λόγος σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο είναι η αρχή του *rebus sic stantibus*, στην περίπτωση δηλαδή που υπάρξει μία θεμελιώδης αλλαγή στις συνθήκες και παραβίαση των διατάξεων της σύμβασης.¹⁷

¹⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 32-36

¹⁷Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 36-37

Στην συμφωνία που υπογράφουν τα δύο κράτη αναφέρεται και η διάρκεια της μίσθωσης. Δεν υπάρχει κάποιος περιορισμός από το διεθνές δίκαιο στην χρονική διάρκεια που μπορεί να οριστεί από τα κράτη. Σε κάποιες περιπτώσεις αναφέρεται εις το διηνεκές η μίσθωση μιας περιοχής, με πρόβλεψη όμως για τερματισμό της μίσθωσης υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Ακόμα μπορεί να αναγράφεται συγκεκριμένη διάρκεια με αυτόματα ανανέωση, όπου θα επεκτείνει το χρονικό όριο της μίσθωσης.

1.3.3 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ

Η φύση της αποζημίωσης που μπορεί να δοθεί από το ένα κράτος στο άλλο διαφέρει. Σε κάποιες περιπτώσεις σχετίζεται με την εκτιμώμενη αξία της περιοχής όπου μισθώνεται, ή να σχετίζεται με τον σκοπό της μίσθωσης. Η αποζημίωση δεν είναι απαραίτητα χρηματική, ενδέχεται να παρέχεται με την μορφή υπηρεσιών ή να γίνεται με την μορφή ευνοϊκών όρων σε κάποια άλλα διακρατική συμφωνία που μπορεί να έχουν τα δύο κράτη. Η σπουδαιότητα της αποζημίωσης έγκειται και στο γεγονός ότι καταδεικνύει την διάρκεια της μίσθωσης. Σε περίπτωση που το κράτος δεν καταβάλει την προβλεπόμενη αποζημίωση υπάρχει παραβίαση της συμφωνίας και μπορεί το κράτος που εκμισθώνει την περιοχή να προχωρήσει στον τερματισμό της. Συνήθως η αποζημίωση είναι σταθερή και δεν μεταβάλλεται με τη πάροδο των ετών. Παράγοντες που καθορίζουν το ύψος της μίσθωσης είναι η αξία των νομισμάτων και η αξία της περιοχής με βάση τα νομίσματα.¹⁸

1.4 Η ΜΙΣΘΩΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

Το νομικό καθεστώς που διέπει την περιοχή του Γκουαντάναμο είναι ιδιαίτερο και μοναδικό τόσο στο διεθνές δίκαιο όσο και στο εθνικό. Οι ιδιαίτερες νομικές σχέσεις που σχετίζονται με το ναυτικό σταθμό των Ηνωμένων Πολιτειών στο Γκουαντάναμο

¹⁸Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 37-39

προέκυψαν από ασυνήθιστες νομικές συνθήκες και κυβερνητικές σχέσεις, οι οποίες ακολούθησαν την δημιουργία του κράτους της Κούβας.¹⁹

Στο τέλος του Αμερικανό-ισπανικού πολέμου το 1898, οι αποικίες που είχε στην κατοχή της η Ισπανία μεταβιβάστηκαν στην δικαιοδοσία των ΗΠΑ. Οι αποικίες αυτές ήταν η Κούβα, το Πουέρτο Ρίκο, το νησί Γκουάμ και οι Φιλιππίνες. Από τις τέσσερις αυτές αποικίες μόνο η Κούβα κατάφερε σε σύντομο χρονικό διάστημα να γίνει ανεξάρτητο κράτος. Ωστόσο, για να καταστεί ανεξάρτητο κράτος η κυβέρνηση της Κούβας συμφώνησε να μισθώσει στις ΗΠΑ τρεις περιοχές οι οποίες θα χρησιμοποιούνταν από τις ΗΠΑ ως ναυτικοί σταθμοί και σταθμοί για κάρβουνο. Υπήρχε η επιλογή ανάμεσα στην μίσθωση ή στην πώληση της περιοχής στις ΗΠΑ. Η Κούβα επιτυχώς κατάφερε την μίσθωση, ώστε να περιορίσει το εύρος της αμερικανικής παρουσίας στο έδαφός της και με σκοπό κάποια στιγμή να επιστρέψει η περιοχή στην κατοχή της. Στην περίπτωση όπου η Κούβα θα είχε πουλήσει την περιοχή στις ΗΠΑ, οι τελευταίες θα είχαν την κυριαρχία επί της περιοχής αυτής και δεν θα εγείρονταν ερωτήματα αναφορικά με το εύρος της δικαιοδοσίας και κυριαρχίας τους.²⁰

Οι σχέσεις μεταξύ του ναυτικού σταθμού στο Γκουαντάναμο και τις γύρω περιοχές παρέμεναν σταθερές μέχρι και το 1959 όπου έγινε η επανάσταση στην Κούβα και επικράτησε ο Φιντέλ Κάστρο. Μετά την επανάσταση οι σχέσεις Κούβας-ΗΠΑ επιδεινώθηκαν με αποκορύφωμα την διακοπή των διπλωματικών τους σχέσεων κάτι το οποίο είχε ως αποτέλεσμα ο ναυτικός σταθμός στον κόλπο του Γκουαντάναμο να απομονωθεί από τις υπόλοιπες περιοχές. Η νέα κυβέρνηση της Κούβας που προέκυψε από την επανάσταση σταμάτησε την παροχή νερού προς την περιοχή αυτή με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να είναι αυτάρκης η περιοχή από νερό και ηλεκτρικό ρεύμα. Η κατάσταση αυτή επικρατεί έως και σήμερα στην περιοχή του Γκουαντάναμο.²¹

1.4.1 ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΣΤΟ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

¹⁹Lazar J., (1968), "International Legal Status of Guantanamo Bay", *The American Journal of International Law*, Vol. 62, No. 3, σελ. 730.

²⁰Strauss M.,(2007), "Guantanamo Bay and the Evolution of International Leases and Servitudes", *City University of New York Law Review*, Vol. 10 Issue 2, σελ. 484-485.

²¹Else J. & Else D.,(2016), "Naval Station Guantanamo Bay : History and Legal Issues Regarding Its Lease Agreements", *Congressional Research Service*,σελ. 1-4

Η μίσθωση του Γκουαντάναμο καθορίζει με ακρίβεια το πλαίσιο της δικαιοδοσίας σε διμερές επίπεδο. Οι ΗΠΑ διατηρούν έως και σήμερα πλήρη δικαιοδοσία και έλεγχο επί της περιοχής, δημιουργώντας μια απλή και ξεκάθαρη εικόνα για την δικαιοδοσία στην περιοχή του Γκουαντάναμο: οι ΗΠΑ κατέχουν το 100% της δικαιοδοσίας και η Κούβα 0%. Παρόλα αυτά ο όρος πλήρης δικαιοδοσία δεν υπάρχει στο Σύνταγμα των ΗΠΑ. Όταν υπογράφηκε η μίσθωση, οι ΗΠΑ είχαν ήδη καθορίσει την δικαιοδοσία τους στην περιοχή του Γκουαντάναμο η οποία δεν ήταν η ίδια όμως και την δικαιοδοσία που έχουν εντός του εδάφους των ΗΠΑ. Αυτό συμβαίνει γιατί μπορεί να κατέχουν την πλήρη δικαιοδοσία όμως τα κυριαρχικά δικαιώματα της περιοχής ανήκουν στην Κούβα. Αυτό συνέβαινε και πριν την μίσθωση του Γκουαντάναμο. Οι περιοχές που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ όμως δεν ανήκαν στο έδαφός τους, σε κάποιες περιπτώσεις καλύπτονταν από το Σύνταγμα των ΗΠΑ και σε άλλες εξαίρονταν. Ως εκ τούτου είναι δύσκολο να καθοριστεί ποιοί νόμοι των ΗΠΑ εφαρμόζονται στο Γκουαντάναμο και ποιοί δεν εφαρμόζονται. Η αποτυχία του Κογκρέσου να αναφερθεί με σαφήνεια για το νομικό καθεστώς που διέπει τις περιοχές που έχουν μισθώσει οι ΗΠΑ έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται προσέγγιση κάθε φορά με μεμονωμένες υποθέσεις όταν εγείρονται ερωτήματα για το αν εφαρμόζονται συγκεκριμένοι νόμοι στις περιοχές αυτές.²²

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν μια σειρά από δικαστικές αποφάσεις καθόρισαν την δικαιοδοσία των ΗΠΑ στο Γκουαντάναμο ιδίως όσον αφορά τους αιτούντες άσυλο από την Αϊτή που βρίσκονταν στην περιοχή του Γκουαντάναμο, αλλά και από το 2002 και μετά τους κρατούμενους που βρίσκονται στις φυλακές του Γκουαντάναμο. Η ακολουθία αυτή υποθέσεων που διήρκησε χρόνια οδήγησε τελικά στην υπόθεση ορόσημο του Ανωτάτου Δικαστηρίου το 2008, την υπόθεση *Boumediene v Bush*, όπου βγήκε η απόφαση ότι το Σύνταγμα των ΗΠΑ εφαρμόζεται στην περιοχή του Γκουαντάναμο. Η απόφαση όμως αυτή φαίνεται να μην κάλυψε το νομικό κενό στην περιοχή, η οποία αποκαλείται ως “*legal black hole*”, αλλά μόνο να περιόρισε το κενό αυτό.²³

1.4.2 Η ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

²²Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 78-81

²³Strauss M., (2010), “The creation and evolution at the legal black hole at Guantanamo bay”, *Cuba in Transition*, ASCE 2010, σελ. 286-290

Η μίσθωση του Γκουαντάναμο αναφέρεται, λανθασμένα, ότι η διάρκειά της είναι εις το διηνεκές, ότι δηλαδή δεν πρόκειται να τερματιστεί. Η άποψη αυτή δεν υπήρχε το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα από ερευνητές του διεθνούς δικαίου. Η συζήτηση για μίσθωση εις το διηνεκές εμφανίστηκε μετά την επανάσταση του 1959 στην Κούβα όταν η κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο προσπάθησε ανεπιτυχώς να τερματίσει μονομερώς την μίσθωση της περιοχής. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η Κούβα ξεκίνησε να χρησιμοποιεί το σενάριο της μίσθωσης εις το διηνεκές σε μια προσπάθεια να πείσει την διεθνή κοινότητα ότι η μίσθωση είναι παράνομη, χρησιμοποιώντας την φράση του Yang «μια μίσθωση περιοχής η οποία είναι εις το διηνεκές δεν πρόκειται για μίσθωση αλλά συνιστά εκχώρηση περιοχής». Αν και στους όρους μίσθωσης δεν αναφέρεται ότι πρόκειται για μια μίσθωση εις το διηνεκές, η Κούβα αξιώνει ότι πρόκειται για επ' αόριστον μίσθωση όχι δια μέσου της νομικής οδού αλλά με σκοπό να επηρεάσει την κοινή γνώμη. Αν και είναι αδύνατο να γνωρίζουμε με ακρίβεια την άμεση επιρροή που είχε η προσπάθεια της κυβέρνησης της Κούβας, είναι γεγονός ότι η μίσθωση ξεκίνησε να χαρακτηρίζεται ως κάτι που θα διαρκέσει επ' αόριστον. Η άποψη αυτή ενισχύθηκε κατά την δεκαετία του 90', όταν κρατήθηκαν στο Γκουαντάναμο αιτούντες άσυλο από την Αϊτή και ενισχύθηκε περαιτέρω όταν η περιοχή χρησιμοποιήθηκε ως κέντρο κράτησης υπόπτων τρομοκρατίας από το 2002 έως και σήμερα.²⁴

Πλειάδα ερευνών που έχουν δημοσιευτεί στις ΗΠΑ πολλές φορές αναφέρονται στην μίσθωση του Γκουαντάναμο ως μια συμφωνία η οποία θα διαρκέσει για πάντα. Η αντίληψη αυτή έχει επικρατήσει σε τέτοιο βαθμό, όπου αναφέρεται ως δεδομένο σε πολλά επιστημονικά άρθρα, σε πολιτικές ομιλίες αλλά ακόμα και σε αποφάσεις δικαστηρίων. Ωστόσο, αυτό έχει ως συνέπεια να δημιουργηθούν νομικές αντιπαραθέσεις, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις έχουν φτάσει και στο επίπεδο του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ. Συγκεκριμένα στην υπόθεση *Al Odah v United States* το 2004, αναφέρθηκε στην έκθεση των αιτούντων ότι το Γκουαντάναμο για όλους τους πρακτικούς λόγους θεωρείται αμερικανική περιοχή, παρόλο που η Κούβα διατηρεί την κυριαρχία της περιοχής δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι ΗΠΑ κατέχουν την τωρινή και πλήρη κυριαρχία επί της περιοχής.²⁵

²⁴Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 104

²⁵Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 105-107

Στην πραγματικότητα, από την έναρξη της μίσθωσης του Γκουαντάναμο διατυπώθηκαν σαφής συνθήκες σύμφωνα με τις οποίες θα τερματιζόταν η μίσθωση της περιοχής, καθιστώντας διαφορετική την μίσθωση του Γκουαντάναμο από άλλες περιοχές όπου δεν προβλεπόταν λήξη της μίσθωσης. Αυτό που ήταν άγνωστο το 1903 και το 1934 ήταν ο χρόνος κατά τον οποίο θα τερματιζόταν η μίσθωση από τις ΗΠΑ κάτι που είχε ως αποτέλεσμα στη συμφωνία της μίσθωσης να συμπεριληφθεί ο όρος *indefinite*, δηλαδή ότι η διάρκεια θα είναι απροσδιόριστη. Στη συμφωνία αν και δεν αναφέρεται συγκεκριμένη ημερομηνία τερματισμού, αναφέρεται ότι μπορεί να τερματιστεί οποιαδήποτε χρονική περίοδο καθοριστεί από τις ΗΠΑ. Έχοντας την ικανότητα για μονομερή τερματισμό της συμφωνίας, οι ΗΠΑ έχουν προτείνει δύο φορές τα τελευταία 60 χρόνια τον τερματισμό της μίσθωσης, την δεύτερη φορά μάλιστα η προοπτική λήξης της μίσθωσης υπό προϋποθέσεις ενσωματώθηκε και στους νόμους τους. Το παράδοξο είναι ότι οι δύο αυτές φορές που υπήρξε ενδεχόμενη λήξη της μίσθωσης μονομερώς από τις ΗΠΑ συνέβησαν την περίοδο που οι σχέσεις ΗΠΑ-Κούβας ήταν εχθρικές. Η πρώτη φορά ήταν κατά την διάρκεια της κρίσης των πυραύλων στη Κούβα το 1962 και η δεύτερη στα μέσα της δεκαετίας του '90. Και στις δύο περιπτώσεις υπήρχαν πολιτικές σκοπιμότητες, καθώς την πρώτη φορά το Γκουαντάναμο χρησιμοποιήθηκε ως διαπραγματευτικό όπλο για την λήξη της κρίσης και την δεύτερη φορά ως αντάλλαγμα με σκοπό την ανατροπή του κομμουνιστικού καθεστώτος.²⁶

Το ερώτημα που εγείρεται είναι γιατί εφόσον δεν αναφέρεται ρητά στους όρους της συμφωνίας ότι πρόκειται για μίσθωση εις το διηνεκές, θεωρείται σε πολλές περιπτώσεις δεδομένο ακόμα και από τις ίδιες τις ΗΠΑ. Αυτό οφείλεται σε ορισμένους παράγοντες, οι οποίες δίνουν την εντύπωση της μονιμότητας. Ένας παράγοντας είναι ότι η Κούβα δεν μπορεί να τερματίσει μονομερώς την μίσθωση. Αυτό οδηγεί σε μια ανισορροπία μεταξύ των δύο κρατών αναφορικά με τον τερματισμό της, όμως δεν παραβιάζει το δικαίωμα να τερματίσουν την μίσθωση μονομερώς οι ΗΠΑ ή να τερματιστεί με την σύμφωνη γνώμη και των δύο κρατών. Ακόμα, η μίσθωση δίνει την δυνατότητα στις ΗΠΑ να διατηρήσουν την περιοχή για πάντα υπό τον έλεγχό τους εάν το επιθυμούν και βάση αυτού ορισμένοι μελετητές προβαίνουν στο συμπέρασμα ότι αυτός είναι ο σκοπός των ΗΠΑ, δεδομένου ότι κατέχουν την περιοχή για περισσότερο από έναν αιώνα. Ωστόσο, οι ΗΠΑ δεν έχουν

²⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 109

δηλώσει επίσημα την πρόθεση τους να διατηρήσουν την παρουσία τους στην περιοχή για πάντα. Οι σχέσεις των δύο χωρών ΗΠΑ-Κούβας είναι εχθρικές από τότε που η Κούβα απέκτησε κομμουνιστικό καθεστώς. Η Κούβα έκτοτε έχει θελήσει να τερματίσει την συμφωνία μίσθωσης, διότι όσο βρίσκεται σε ισχύ επιτρέπει την στρατιωτική παρουσία εχθρικού της κράτους στο έδαφός της, όμως τα πολιτικά συμφέροντα των ΗΠΑ τους οδήγησαν να διατηρήσουν την παρουσία τους στην περιοχή. Ένας τελευταίος παράγοντας είναι ότι οι μισθώσεις περιοχών δεν έχουν αποτελέσει θέμα έρευνα με αποτέλεσμα οι όροι εις το διηνεκές και το απροσδιόριστο χρονικό διάστημα να ερμηνεύονται με τον ίδιο τρόπο. Μόλις το 2006 οι μισθώσεις περιοχών μεταξύ κρατών κατηγοριοποιήθηκαν λεπτομερώς με αποτέλεσμα να αποσαφηνιστούν οι δύο αυτοί όροι.²⁷

1.4.3 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΙΣΘΩΣΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

Η μίσθωση του Γκουαντάναμο και της Μπάγια Χόντα το 1903 προέβλεπε ότι οι ΗΠΑ θα έδιναν στην Κούβα το ποσό των δύο χιλιάδων σε μορφή χρυσού κάθε χρόνο. Συγκεκριμένα, το ποσό θα το κατέβαλλαν κάθε 2 Ιουλίου όπου είναι και η ημερομηνία που συνήφθη η αρχική συμφωνία. Το ποσό για το οποίο θα μίσθωναν την κάθε περιοχή ξεχωριστά δεν αναφέρεται, καθιστώντας αδύνατο να γνωρίζουμε τον τρόπο με τον οποίο καθορίστηκε το συγκεκριμένο ποσό για αυτές τις περιοχές. ως εκ τούτου δεν υπάρχουν στοιχεία για το πως εκτιμήθηκε η περιοχή του Γκουαντάναμο και ποιοί ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν στο τελικό ποσό. Μπορούμε όμως να συμπεράνουμε ότι το ποσό που έδιναν ετησίως οι ΗΠΑ για τη Γκουαντάναμο εκείνη την εποχή ήταν υψηλότερο από ότι θα έδινε οποιοδήποτε άλλο κράτος. Η υποθετική αγοραστική του αξία θα αντικατοπτριζόταν από το γεγονός ότι πρόκειται για μια μη καλλιεργήσιμη γη, με έλλειψη πόσιμου νερού, ελλιπής υποδομές και μακριά από το κέντρο της Κούβας. Επιπροσθέτως, δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως λιμάνι από την Κούβα, καθώς δεν είναι καλή η γεωγραφική του θέση. Ως εκ τούτου, υποθέτουμε ότι θα ανήκε στις περιοχές χαμηλού κόστους.²⁸

Το ακριβές ποσό που διέθεσαν οι ΗΠΑ για το Γκουαντάναμο το γνωρίζουμε μετά το 1916 όταν εγκατέλειψαν την περιοχή της Μπαγια Χόντα και διατήρησαν μόνο το

²⁷Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 17-108

²⁸Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 126

Γκουαντάναμο. Το ποσό που έδιναν ετησίως παρέμεινε το ίδιο, επεκτείνοντας όμως την περιοχή του Γκουαντάναμο που θα μίσθωναν περίπου κατά 3%. Αν και το ετήσιο ποσό που δινόταν για την περιοχή δεν ανταποκρίνεται στην αξία της, η Κούβα αναγκάστηκε να εξαγοράσει εκτάσεις γης στο Γκουαντάναμο από ιδιώτες, ώστε να μπορέσει να μισθώσει την περιοχή στις ΗΠΑ. Το ποσό που δαπάνησε για την αγορά αυτών των εκτάσεων ήταν 136.000 δολάρια.²⁹

Η πρώτη αλλαγή στην διαδικασία αποζημίωσης της Κούβας για την περιοχή του Γκουαντάναμο έγινε το 1934, ένα χρόνο αφότου οι ΗΠΑ εγκατέλειψαν το χρυσό ως συνέπεια του Κραχ του 1929. Η υποτίμηση που υπέστη το δολάριο εκείνη την εποχή αύξησε το ποσό στα 3.386,25 δολάρια. Κατά τα επόμενα χρόνια το ποσό προσαρμοζόταν ανάλογα με την ισοτιμία του δολαρίου με τον χρυσό έως και το 1974 όπου καθορίστηκε το ποσό των 4.085 δολαρίων και έκτοτε παρέμεινε το ίδιο. Στις συμφωνίες μισθώσεις δεν προβλεπόταν αλλαγή της αποζημίωσης μετά από κάποιο χρονικό διάστημα ούτε επανεκτίμηση της αξίας του.³⁰

Αν και το ποσό μετατράπηκε σε χρηματικό από το 1934 και μετά, οι ΗΠΑ είναι υποχρεωμένες να το καταβάλουν στην Κούβα έως τις 2 Ιουλίου κάθε χρόνο. Το 1959, μετά την επανάσταση στην Κούβα, η νέα κυβέρνηση κατά τον πρώτο χρόνο διακυβέρνησης εισέπραξε το ποσό αυτό. Σύμφωνα με τον Φιντέλ Κάστρο αυτό συνέβη κατά λάθος και όχι επειδή αναγνωρίζουν και συμφωνούν με την μίσθωση. Από το 1960 έως και σήμερα δεν έχει εισπράξει η Κούβα καμία από τις επιταγές που αφορούν την μίσθωση του Γκουαντάναμο. Παρόλα αυτά, η Κούβα δεν επιστρέφει πίσω στις ΗΠΑ τις επιταγές αλλά δεν τις εξαργυρώνει. Οι ΗΠΑ δηλώνουν που διατηρούν την υποχρέωσή τους απέναντι στην Κούβα με το να αποστέλλουν κάθε χρόνο την επιταγή. Ωστόσο αυτό είναι αβέβαιο από νομική σκοπιά. Τόσο στο Σύνταγμα της Κούβας, όσο και στο Σύνταγμα των ΗΠΑ, θεωρείται ότι η πληρωμή με επιταγή έχει γίνει μόνο εφόσον εξαργυρωθούν τα χρήματα. Οι ΗΠΑ δεν έχουν καταφύγει σε εναλλακτικούς τρόπους πληρωμής λόγω της απουσίας διαπραγματευτικών σχέσεων με την Κούβα. Οι επιταγές των ΗΠΑ για το Γκουαντάναμο είναι άγνωστο

²⁹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 126-127

³⁰Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 127-132

το που βρίσκονται. Κάποια δημοσιεύματα τα τελευταία χρόνια αναφέρουν ότι ο Κάστρο διατηρεί τις επιταγές σε ελβετική τράπεζα ή στο γραφείο του στην Αβάνα.³¹

1.5 ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ (1898-1996)

1.5.1 ΑΜΕΡΙΚΑΝΟ-ΙΣΠΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ-ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1898

Η ιστορία για τον τρόπο με τον οποίο κατάφεραν οι ΗΠΑ να κατέχουν την περιοχή του Γκουαντάναμο έχει τις ρίζες της στις ιμπεριαλιστικές πολιτικές, οι οποίες χρονολογούνται την περίοδο που η Κούβα με τις ΗΠΑ άρχισαν να αναπτύσσουν σχέσεις. Το 1820 ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Jefferson δήλωσε ότι η Κούβα θα αποτελούσε την πιο ενδιαφέρουσα και σημαντική προσθήκη που θα είχαν κάνει ποτέ οι ΗΠΑ και επίσης ότι οι ΗΠΑ όφειλαν με την πρώτη ευκαιρία να αποκτήσουν το νησί. Εκείνη την περίοδο η Κούβα αποτελούσε αποικία των Ισπανών, αλλά κατά τις δεκαετίες του 1840 και 1850 κινήματα για την ανεξαρτησία της Κούβας δυνάμωναν και στις ΗΠΑ και στην Κούβα. Η οικονομία της Κούβας ήταν σε μεγάλο βαθμό συνδεδεμένη με εκείνης των ΗΠΑ γεγονός που καθιστούσε την ανεξαρτησία του νησιού πιο επιθυμητή και από τις δύο πλευρές. Οι ΗΠΑ έκαναν αρκετές αποτυχημένες προσπάθειες για να αγοράσουν την Κούβα από την Ισπανία. Παρόλο τις αποτυχημένες προσπάθειες οι ΗΠΑ ποτέ δεν εγκατέλειψαν την ιδέα να αποκτήσουν το νησί.³²

Όταν το 1895 η δυσaráσκεια των Κουβανών απέναντι στους Ισπανούς οδήγησε σε εξεγέρσεις, οι ΗΠΑ βρήκαν την κατάλληλη ευκαιρία να εκμεταλλευτούν τα γεγονότα προς όφελός τους, δηλώνοντας ότι πρέπει να σταματήσει το νησί να είναι αποικία και να δοθεί στον έλεγχο των κατοίκων του. Ως απάντηση η Ισπανία κήρυξε τον πόλεμο στις ΗΠΑ το 1898, ο οποίος διήρκεσε έξι βδομάδες έως ότου η Ισπανία παραδόθηκε. Αυτό οδήγησε στην υπογραφή της Συμφωνίας των Παρισίων το 1898, η οποία τερμάτιζε και επίσημα τον πόλεμο και ανάγκαζε την Ισπανία να παραδώσει τις

³¹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 135-137

³²Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration detention in Guantanamo Bay", *The International Journal of Research into Island Cultures*, Vol. 6 No. 2, σελ. 51-52

αποικίες της στις ΗΠΑ. Μετά τον πόλεμο, η Κούβα περιήλθε στην στρατιωτική κατοχή των ΗΠΑ.³³

1.5.2 PLATTAMEDMENT 1901

Το ενδιαφέρον των ΗΠΑ στην Καραϊβική άλλαξε όταν προσωρινά κατείχαν το νησί της Κούβας, καθώς η Κούβα είναι μεγαλύτερη και πιο κοντά στις ΗΠΑ από τα υπόλοιπα νησιά της Καραϊβικής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συνειδητοποιήσουν την στρατηγική σημασία του νησιού και να θελήσουν να παραμείνουν και μετά τον τερματισμό της κατοχής τους.

Η Συμφωνία των Παρισίων δημιούργησε το εξής δίλλημα στις ΗΠΑ: σύμφωνα με τους όρους της Συμφωνίας οι ΗΠΑ θα έπρεπε κάποια στιγμή να εγκαταλείψουν το νησί. Το δίλλημα που γεννήθηκε ήταν αν θα συνέχιζαν την παρουσία τους στο νησί για όσο διάστημα μπορούσαν ή αν με διαφορετικό τρόπο παρέδιδαν το νησί και γινόταν ανεξάρτητο να υπήρχε αμερικανική επιρροή στην περιοχή, καθώς στο μέλλον ενδεχομένως το ενδιαφέρον τους στην περιοχή της Κούβας να ήταν περισσότερο ζωτικής σημασίας. επικράτησε το δεύτερο σενάριο όμως οι ΗΠΑ θα έπρεπε να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να αναγνωριστεί η Κούβα ως ανεξάρτητο κράτος, παράλληλα όμως να διατηρήσουν σημαντική επιρροή στο νησί για να αποτραπεί κάποια εξέλιξη η οποία μπορεί να ήταν επιβλαβής για τα αμερικανικά συμφέροντα.

Κατά την διάρκεια της διετούς παρουσίας τους στην Κούβα, οι ΗΠΑ εξέτασαν λεπτομερώς το νησί και ιδιαιτέρως την ανατολική του πλευρά με σκοπό να βρουν το κατάλληλο σημείο για ναυτική βάση από το οποίο θα μπορούσαν να ελέγξουν τα θαλάσσια ύδατα μεταξύ Κούβας και Αϊτής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το 1900 να αποφασιστεί ότι το πιο επωφελές σημείο ήταν η περιοχή του Γκουαντάναμο. Η αρχική ιδέα ήταν να αγοράσουν την περιοχή από την Κούβα, όμως κάτι τέτοιο ενδεχομένως να έγειρε νομικά και πρακτικά ζητήματα στο πέρασμα των χρόνων όποτε θεωρήθηκε η καλύτερη λύση η μίσθωση της περιοχής.³⁴

Μετά τον Αμερικανό-ισπανικό πόλεμο, οι ΗΠΑ αποφάσισαν να μην ενσωματώσουν την Κούβα και την περιοχή του Γκουαντάναμο πλήρως. Το 1901 ο Orville Platt όρισε

³³Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 42-46

³⁴Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 47-50

οκτώ προϋποθέσεις με τις οποίες θα έπρεπε να συμμορφωθεί η Κούβα για να γίνει ανεξάρτητο κράτος. Μία εξ αυτών προέβλεπε την μίσθωση συγκεκριμένων περιοχών στις ΗΠΑ, οι οποίοι θα γίνονταν ναυτικοί σταθμοί και σταθμοί κάρβουνου. The Platt Amendment όπως ονομάστηκε, εγκρίθηκε από τις ΗΠΑ το 1901 και ενσωματώθηκε στο Σύνταγμα της Κούβας το 1903.³⁵

1.5.3 Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΙΣΘΩΣΗΣ 1903

Οι ΗΠΑ ζήτησαν από την Κουβά τέσσερις περιοχές να παραχωρηθούν (Guantanamo Bay, Bahia Honda, Cienfuegos και Nipe). Οι τελευταίες δύο περιοχές θεωρήθηκαν τα καλύτερα λιμάνια της Κούβας και προτάθηκε να εξαιρεθούν από την συμφωνία μίσθωσης. Οι ΗΠΑ αποδέχτηκαν να μισθώσουν τις δύο μόνο περιοχές το Γκουαντάναμο στα νότια του νησιού και την Μπάγια Χόντα στο βόρειο κομμάτι του νησιού.

Η μίσθωση που υπογράφηκε το 1903 ανάμεσα στα δύο κράτη αποτελούνταν από δύο συμφωνίες. Η πρώτη όριζε τις περιοχές μίσθωσης και παρέδιδε στις ΗΠΑ πλήρη δικαιοδοσία επί των περιοχών ενώ η Κούβα διατηρούσε τον κυριαρχικό τους τίτλο. Ακόμα, έδινε το δικαίωμα στις ΗΠΑ να χρησιμοποιήσουν τις περιοχές ως σταθμούς κάρβουνου και ναυτικούς σταθμούς και να προβούν στις απαραίτητες βελτιώσεις στις υποδομές τους. Η δεύτερη συμφωνία προέβλεπε το ποσό αποζημίωσης των περιοχών που ανερχόταν στις δύο χιλιάδες δολάρια σε μορφή χρυσού. Επιπροσθέτως, απαγόρευε στις ΗΠΑ να εγκαταστήσουν στις περιοχές αυτές εργοστάσια ή επιχειρήσεις. Τέλος, υπήρχε και η πρόβλεψη για τους φυγάδες εγκληματίων με τα δύο κράτη να τους σέβονται.³⁶

Η Κούβα πλέον είχε την υποχρέωση σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο να πουλήσει ή να μισθώσει περιοχές στις ΗΠΑ για τους σκοπούς που προέβλεπε η συμφωνία. Αυτό θα προστάτευε τα συμφέροντα των ΗΠΑ στην Κούβα σε περίπτωση που θα υπήρξαν πολιτικές πιέσεις για να τερματιστεί η αμερικανική παρουσία.³⁷

³⁵Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration detention in Guantanamo Bay", *The International Journal of Research into Island Cultures*, Vol. 6 No. 2, σελ. 52

³⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 50-52

³⁷Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 53

1.5.4 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ 1912

Η στρατηγική σημασία της περιοχής του Γκουαντάναμο αυξήθηκε για τις ΗΠΑ όταν άρχισε να κατασκευάζεται το κανάλι του Παναμά, το οποίο αποτελούσε ζωτικής σημασίας παράγοντα για την αμερικάνικη οικονομία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι ΗΠΑ θα θέλουν να εξασφαλίσουν ασφαλή θαλάσσιο δρόμο σε εκείνη την περιοχή της Καραϊβικής. Ακόμα το 1910, η περιοχή του Γκουαντάναμο θεωρήθηκε ότι μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην άμυνα των νοτίων ακτών των ΗΠΑ. Σε αντίθεση με το Γκουαντάναμο, η περιοχή της Μπάγια Χόντα θεωρήθηκε χαμηλού ενδιαφέροντος. Ως εκ τούτου, οι ΗΠΑ πρότειναν στην Κούβα να επιστρέψουν την Μπάγια Χόντα στην δικαιοδοσία της Κούβας και σε αντάλλαγμα να επέκτειναν την περιοχή του Γκουαντάναμο. Οι διαπραγματεύσεις έλαβαν χώρα το 1911 και 1912 και τα δύο κράτη συμφώνησαν σε ένα κείμενο τον Νοέμβριο του 1912. Η Συμφωνία υπογράφηκε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους και περιελάμβανε πέντε άρθρα. Στα άρθρα αυτά καθοριζόταν η επέκταση του Γκουαντάναμο, η επιστροφή της Μπάγια Χόντα στην Κούβα, την διατήρηση των άρθρων μίσθωσης του 1903 και την υποχρέωση να επικυρώσουν την Συμφωνία τα δύο κράτη εντός έξι μηνών. Η Συμφωνία όμως επέκτασης απέτυχε να επικυρωθεί από τα κοινοβούλια των δύο κρατών.³⁸

Αν και η Συμφωνία δεν επικυρώθηκε, οι ΗΠΑ προχώρησαν στην επέκταση της περιοχής του Γκουαντάναμο και επέστρεψαν την περιοχή της Μπάγια Χόντα στην Κούβα. Η νομική εγκυρότητα των μη επικυρωμένων συμφωνιών και πράξεων προκύπτουν από την προβληματική των διατάξεων τόσο στο διεθνές όσο και στο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο δεν υπάρχουν στοιχεία που να καταδεικνύουν ότι υπήρξαν ερωτήματα γύρω από την Συμφωνία επέκτασης του 1912.³⁹

1.5.5 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ 1934

Η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ την δεκαετία του 1930 στόχευε στην καλή γειτνίαση με τα άλλα κράτη του δυτικού ημισφαιρίου. Δεχόμενοι αρκετές κριτικές για την Τροπολογία Platt στην Κούβα, οι ΗΠΑ πρότειναν το 1934 την κατάργηση της

³⁸Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 53-56

³⁹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 56-58

Τροπολογίας αυτής και την σύναψη νέας Συμφωνίας. Η Κούβα συμφώνησε με αυτό και ξεκίνησαν άμεσα οι διαπραγματεύσεις για την νέα Συμφωνία, η οποία υπογράφηκε στις 29 Μαΐου 1934 και τέθηκε σε ισχύ στις 9 Ιουνίου του ίδιου έτους.⁴⁰ Η κατάργηση της Συμφωνίας του 1903 αφαίρεσε το δικαίωμα στις ΗΠΑ να παρεμβαίνουν στρατιωτικά στην Κούβα με σκοπό την διατήρηση της ανεξαρτησίας του νησιού (ακόμα δεν υπήρχε η Σοβιετική απειλή για τις ΗΠΑ). Διατήρησαν την μίσθωση του Γκουαντάναμο και όχι της Μπάγια Χόντα η οποία είχε ήδη επιστραφεί στην Κούβα από το 1912. Στην Συμφωνία του 1934 καθορίστηκε και ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να λήξει η μίσθωση του Γκουαντάναμο και ως εκ τούτου και η αμερικανική παρουσία στο νησί. Αυτό θα μπορούσε να καταστεί εφικτό με μονομερή απόφαση των ΗΠΑ ή ύστερα από συνεννόηση των δύο κρατών για ακύρωση της μίσθωσης. Δεν υπάρχει ωστόσο καμία πρόβλεψη για να μπορεί μονομερώς η Κούβα να προχωρήσει σε τερματισμό της μίσθωσης. Η ακριβής γεωγραφική έκταση που μισθώνουν οι ΗΠΑ παραμένει ασαφής στην Συμφωνία, καθώς αναφέρεται ότι συνεχίζεται η μίσθωση στην περιοχή που ήδη υπάρχει αμερικανική παρουσία την στιγμή υπογραφής της Συμφωνίας.⁴¹

1.5.6 HELMS-BURTONACT (1996)

Η Κούβα κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου είχε στενές σχέσεις με την Σοβιετική Ένωση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι σχέσεις ΗΠΑ-Κούβας να διαταραχθούν, να διακόψουν διπλωματικές σχέσεις και οι ΗΠΑ να κηρύξουν εμπάργκο στην Κούβα. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν σήμαινε και την λήξη του εμπάργκο στην Κούβα, το οποίο είχε ξεκινήσει το 1962. Η Πράξη για την Ελευθερία της Κούβας και την Δημοκρατική Σταθερότητα (The Cuban Liberty and Democratic Solidarity Act), ή όπως είναι ευρέως γνωστή Helms Burton Act, ήταν για να διευρύνει το εμπάργκο αυτό και σε εταιρίες τρίτων χωρών που επιθυμούσαν να συνεργαστούν με την Κούβα. Η Κούβα μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης είχε σοβαρό οικονομικό πρόβλημα, καθώς το σύνολο της οικονομίας της εξαρτιόταν από τις χώρες της Σοβιετικής Ένωσης. Η κίνηση αυτή των ΗΠΑ οδήγησε στο να

⁴⁰Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 59

⁴¹Elesa J. & Else D.,(2016), "Naval Station Guantanamo Bay : History and Legal Issues Regarding Its Lease Agreements", *Congressional Research Service*,σελ. 8-10

ανακύψουν νέα ερωτήματα για την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου. Περιείχε εύρος μέτρων τα οποία ασκούσαν πίεση στην Κούβα να ξεκινήσει διαδικασία εκδημοκρατισμού. Ένα εξ αυτών των μέτρων προέβλεπε ότι στην περίπτωση που άλλαξε το καθεστώς στην Κούβα οι ΗΠΑ θα ξεκινούσαν διαπραγματεύσεις για τον τερματισμό της μίσθωσης του Γκουαντάναμο.⁴²

Το πεδίο αντιπαράθεσης ανάμεσα στις ΗΠΑ και τα άλλα δημοκρατικά κράτη αναφορικά με την Πράξη Helms Burton είναι ιδιαίτερος ενδιαφέρον, καθώς δημιούργησε ένα παράδοξο στην δημοκρατική σκέψη για τις διεθνείς σχέσεις των κρατών. Ο Καναδάς, το Μεξικό, κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατηγόρησαν τις ΗΠΑ ότι με την συγκεκριμένη Πράξη παραβιάζει πληθώρα δημοκρατικών αρχών στις διεθνείς σχέσεις. Ωστόσο, η παλαιότερη δημοκρατία του σύγχρονου κόσμου, δηλαδή οι ΗΠΑ, έθεσε σε ισχύ την Πράξη Helms Burton με βάση την δημοκρατική διαδικασία και το διεθνές δίκαιο ώστε να επιφέρει την δημοκρατία στην Κούβα.⁴³ Η Πράξη αυτή ισχύει έως και σήμερα αν και το καθεστώς στην Κούβα δεν έχει μεταβληθεί.

Η μίσθωση του Γκουαντάναμο και οι όροι αυτής έθεσαν τα θεμέλια για να χαρακτηριστεί η περιοχή ως «ανώμαλη ζώνη» ή αλλιώς ως “legal black hole”. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ κατέχουν την δικαιοδοσία στην περιοχή του Γκουαντάναμο δημιουργεί μία «ανωμαλία» για το ποιοί νόμοι μπορούν να εφαρμοστούν στην εν λόγω περιοχή. Οι συμφωνίες που έχουν συνάψει τα δύο κράτη δεν αφήνουν το περιθώριο σε κανένα τρίτο κράτος ή στο διεθνές δίκαιο να παρέμβουν στην περιοχή, ώστε να καλύψουν το κενό που έχει δημιουργηθεί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το Γκουαντάναμο να αποτελεί πεδίο έρευνας για πολλούς μελετητές.

Από το 2002 που στην περιοχή δημιουργήθηκε κέντρο κράτησης των υπόπτων τρομοκρατίας, το Γκουαντάναμο έχει βρεθεί στο προσκήνιο. Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι αρκετά. Ποιοί νόμοι μπορούν να εφαρμοστούν; Οι ύποπτοι για θέματα τρομοκρατίας κάτω από ποιούς νόμους θα δικαστούν και σε ποιά δικαστήρια; Η Κούβα έχει δικαιώματα σε νομικά ζητήματα στο Γκουαντάναμο; Αυτά είναι κάποια ερωτήματα τα οποία έχουν προσπαθήσει να δώσουν απαντήσεις μελέτες αλλά

⁴²Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 112-114

⁴³Filder D., (1997), “Libertad v. Liberalism: An Analysis of the Helms Burton Act from within Liberal International Relations Theory”, *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 4 Issue: 2, σελ. 299-300

και σε κάποιες περιπτώσεις το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλυθούν εκτενέστερα οι υποθέσεις των προσφύγων από την Αϊτή.

1.6 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

Το δίκαιο με βάση το οποίο καθορίζονται οι σχέσεις μεταξύ των κρατών είναι το διεθνές δίκαιο (*international law*). Το διεθνές δίκαιο ή δημόσιο διεθνές δίκαιο, δηλαδή, είναι το νομικό εκείνο σύστημα το οποίο διέπει τη διεθνή κοινότητα. Το διεθνές δίκαιο, όπως συμβαίνει και με όλες τις μορφές δικαίου, με τα χρόνια τροποποιείται για να προσαρμόζεται όσο το δυνατόν ορθότερα στις νέες συνθήκες που προκύπτουν. Το σύγχρονο διεθνές δίκαιο ρυθμίζει ολοένα και περισσότερους τομείς της κοινωνικής συμπεριφοράς και δεν περιορίζεται, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, μόνο στις διακρατικές σχέσεις. Ένα από τα βασικότερα αντικείμενα του διεθνούς δικαίου, κάτι το οποίο σχετίζεται και με την παρούσα μελέτη, είναι η επίλυση των διεθνών διαφορών και η απομάκρυνση της χρήσης βίας μεταξύ κρατών.⁴⁴

Η πρακτική των μισθώσεων περιοχών από ένα κράτος σε ένα άλλο προέρχεται από το ιδιωτικό δίκαιο και στην πορεία ενσωματώθηκε στο διεθνές δίκαιο ως τρόπος αντιμετώπισης καταστάσεων στις οποίες περισσότερα από ένα κράτη διεκδικούν δικαιώματα της ίδιας περιοχής. Η προσαρμογή όμως από το ιδιωτικό στο διεθνές δίκαιο είναι ατελής. Αυτό συμβαίνει επειδή τα χαρακτηριστικά και τα συμφέροντα των κρατών διαφέρουν από εκείνα των ιδιωτών, καθώς ο πολιτικός και ο στρατηγικός παράγοντας διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στις διακρατικές συμφωνίες. Ως εκ τούτου, ενώ μπορεί η συμφωνία μίσθωσης περιοχής να είναι άρτια από νομικής άποψης, υπάρχει σχετική ασάφεια που προκύπτει για διπλωματικούς λόγους. Κατά συνέπεια, η ομοιότητα με το ιδιωτικό δίκαιο είναι μικρή.⁴⁵ Επειδή όπως έχει ήδη αναφερθεί κάθε μίσθωση έχει τα δικά της μοναδικά χαρακτηριστικά για τις εκάστοτε περιστάσεις, οι μισθώσεις περιοχών αντανακλούν έναν βαθμό ρεαλισμού και πραγματισμού, όπου το διεθνές δίκαιο και η προηγούμενη διπλωματική εμπειρία να παρέχουν μη επαρκή καθοδήγηση.⁴⁶

⁴⁴Ρούκουνας Ε., (2015), *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη (Έκδοση 2^η), σελ. 4

⁴⁵Strauss M., (2017), "Territorial Leases", *The Practice of Shared Responsibility in International Law*, Cambridge University Press, σελ. 66

⁴⁶Strauss M., (2007), "Guantanamo Bay and the Evolution of International Leases and Servitudes", *City University of New York Law Review*, Vol. 10 Issue 2, σελ. 480

Τα νομικά χαρακτηριστικά που διέπουν τις μισθώσεις περιοχών έχουν επιπτώσεις όσον αφορά ζητήματα ευθύνης. Πιο συγκεκριμένα, ενδέχεται να εγείρουν ερωτήματα για κοινή ευθύνη των κρατών, δεδομένου ότι το κράτος-μισθωτής θα εμφανίσει πτυχές της κυριαρχικής του εξουσίας στην περιοχή που έχει οριστεί, το εδαφικό κράτος, ως εκμισθωτής διατηρεί την *de jure* κυριαρχία στην περιοχή. Η διεθνής ευθύνη για τέλεση παράνομων πράξεων σε τέτοιες περιοχές δεν περιορίζεται απαραίτητα στο κράτος το οποίο τις διαπράττει. Το ζήτημα της κοινής ευθύνης είναι σχετικό, καθώς τα τελευταία χρόνια κάποιες μισθωμένες περιοχές, όπως είναι η περίπτωση του Γκουαντάναμο, έχουν συνδεθεί με παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παραβιάσεις κυριαρχίας τρίτων κρατών. Είναι επομένως χρήσιμο να αναλογιστούμε με ποιό τρόπο μπορεί να διαχωριστεί η ευθύνη που απορρέει από την συμπεριφορά του κυριαρχικού κράτους, αλλά και των δύο κρατών που εμπλέκονται στην μίσθωση της περιοχής. Η μίσθωση αναγκάζει κάθε συμβαλλόμενο μέρος να έχει μία νομική σχέση στην ίδια περιοχή και συνεπώς να έχει ταυτόχρονα δικαιώματα και υποχρεώσεις, που όμως μπορεί να διαφέρουν ανάλογα την περίπτωση. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κοινή ευθύνη που βαρύνει και τα δύο μέρη που συνέβαλλαν σε μια συγκεκριμένη βλάβη.⁴⁷

Στην περίπτωση του Γκουαντάναμο που μελετάται, οι δραστηριότητες στο Γκουαντάναμο έχουν νομικό αντίκτυπο μόνο στις ΗΠΑ, καθώς στην Κούβα δεν έχει ασκηθεί νομική δίωξη για τις τυχόν παράνομες πράξεις που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή. Η ευθύνη των ΗΠΑ για τις τυχόν παράνομες πράξεις είναι εμφανής, ενώ η ευθύνη της Κούβας πρέπει να αποδειχθεί. Αυτό περιλαμβάνει μια σειρά από εκτιμήσεις. Αρχικά, όπως αναφέρεται και στην Συμφωνία της μίσθωσης, η Κούβα διατηρεί την *de jure* κυριαρχία της επί της περιοχής του Γκουαντάναμο και κατ' αρχήν και τις υποχρεώσεις της. Σε αυτές περιλαμβάνεται και η υποχρέωση να διασφαλίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλα τα μέρη όπου κατέχει την κυριαρχία εκτός από τα μέρη όπου *a force majeure exists*, δηλαδή από τα μέρη όπου θεωρούνται ως κατεχόμενο έδαφος. Ακόμα, με βάση τους όρους μίσθωσης δεν γίνεται καμία αναφορά σε ζητήματα διεθνούς ευθύνης και ως εκ τούτου το ζήτημα της διεθνούς ευθύνης βασίζεται σε γενικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου.⁴⁸

⁴⁷Strauss M., (2017), "Territorial Leases", *The Practice of Shared Responsibility in International Law*, Cambridge University Press, σελ. 66

⁴⁸Strauss M., (2017), "Territorial Leases", *The Practice of Shared Responsibility in International Law*, Cambridge University Press, σελ. 75

Σημαντικό για να καθοριστεί η κοινή ευθύνη είναι το κατά πόσο η Κούβα ήταν ενήμερη για τυχόν παραβιάσεις στην περιοχή του Γκουαντάναμο. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών της Κούβας, φαίνεται ότι γνώριζε για τις φερόμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς αναφέρει παράνομες κρατήσεις και βασανιστήρια που λαμβάνουν χώρα στο Γκουαντάναμο. Με βάση τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται, μπορεί να αποδειχθεί ότι η επικράτεια όπου πραγματοποιήθηκαν οι πράξεις αυτές ήταν υπό την κυριαρχία της Κούβας, αλλά όχι, από νομική άποψη, υπό στρατιωτική κατοχή των ΗΠΑ. Δηλαδή, ότι η Κούβα διευκόλυνε πρόθυμα όλο το φάσμα των ενεργειών που διεξήγαγαν οι ΗΠΑ στο Γκουαντάναμο, κατά την περίοδο που συνέβησαν οι φερόμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιτρέποντας να χρησιμοποιηθεί μέρος της επικράτειάς της για παράνομες πράξεις από τις ΗΠΑ, θα αντιμετώπιζε και η ίδια την ευθύνη που της αναλογεί με βάση τα άρθρα ILC. Με την αποδοχή της υπόθεσης ότι η Κούβα γνώριζε για τυχόν παράνομες δραστηριότητες στο Γκουαντάναμο, το ερώτημα που γεννάται είναι κατά πόσο η Κούβα κινδυνεύει να αντιμετωπίσει τις συνέπειες σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο λόγω της ανεκτικής στάσης της. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα ενδεχομένως εξαρτάται στο τί πραγματικά έκανε η Κούβα, σε σχέση με αυτό που θα μπορούσε να κάνει, για να σταματήσει τις παράνομες πράξεις στο Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ.⁴⁹

Όταν ένα κράτος θεωρεί ότι στην κυριαρχική του περιοχή, η οποία βρίσκεται υπό την επίβλεψη άλλου κράτους, λαμβάνουν χώρα παράνομες δραστηριότητες, το εύρος των πιθανών αντιδράσεων του περιλαμβάνει διπλωματικές στρατιωτικές και νομικές ενέργειες για να σταματήσουν οι εν λόγω πράξεις. Το κατά πόσο ένα κυριαρχικό κράτος παρεμβαίνει σε τέτοιου είδους καταστάσεις εξαρτάται από γεωπολιτικές πραγματικότητες που αντιμετωπίζει, όπως είναι η δύναμη που έχει σε σχέση με το φερόμενο παραβάτη-κράτος ή την αντίληψή του για τις πολιτικές ή άλλες συνέπειες της δράσης. Η ιεραρχία των κανόνων του διεθνούς δικαίου, η οποία εμφανίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες, μπορεί να διευκολύνει την παρέμβαση ενός πιο αδύναμου κράτους έναντι ενός ισχυρότερου, δίνοντας τη δυνατότητα να έχει δράσεις με αυξημένη νομιμότητα σε περιπτώσεις όπου η ιεραρχία δίνει προτεραιότητα στον

⁴⁹Strauss M., (2013), "Cuba and State Responsibility for Human Rights", *Southern Illinois University Law Journal*, Vol.37, σελ. 547

νόμο που έχει παραβιαστεί.⁵⁰ Αυτό σημαίνει ότι σύμφωνα με την ιεραρχία, η υποχρέωση της Κούβας να προστατέψει τα ανθρώπινα δικαιώματα υπερτερεί από την υποχρέωσή της για την μίσθωση.

Οι γεωπολιτικοί παράγοντες είναι ιδιαίτερος σημαντικοί στην αξιολόγηση της αντίδρασης της Κούβας, δεδομένου ότι η πολιτική των ΗΠΑ είναι εχθρική απέναντι στο καθεστώς της Κούβας μετά την επανάσταση του 1959 και έχουν γίνει πολυάριθμες προσπάθειες από τις ΗΠΑ για να αλλάξουν το ισχύον καθεστώς. Συνήθως τα κράτη που δίνουν για μίσθωση μία περιοχή τους είναι πιο αδύναμα στρατιωτικά ή/και οικονομικά έναντι των κρατών που μισθώνουν την περιοχή. Ένας αδύναμος εκμισθωτής, όπως στην περίπτωση της Κούβας, μπορεί να θεωρήσει ότι το να σταματήσει παράνομες πράξεις από ένα ισχυρό κράτος, όπως είναι οι ΗΠΑ, συνεπάγεται τον κίνδυνο των αντιποίνων.⁵¹

Το γεγονός ότι μπορούν να αναπτυχθούν επιχειρήματα με βάση το διεθνές δίκαιο που σε κάποιες αναλύσεις επιβεβαιώνουν και σε άλλες απορρίπτουν την ευθύνη της Κούβας φανερώνει ότι η Κούβα μπορεί ενδεχομένως να μοιραστεί την ευθύνη για τα όσα συμβαίνουν στο Γκουαντάναμο, αν επιβεβαιωθούν νομικά. Η δυνατότητα των μισθώσεων περιοχών έχει επιπτώσεις για τα κράτη που εκμισθώνουν έδαφος σε κάποιο άλλο κράτος, κυρίως για στρατιωτικές βάσεις ή για μαύρες τρύπες (*black sites*) και τα οποία εμπίπτουν στην δικαιοδοσία του μισθωτή του οποίου οι ενέργειες περιλαμβάνουν παραβιάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η διαπίστωση ότι η Κούβα ενδεχομένως να μοιράζεται την ευθύνη για τις παραβιάσεις που συμβαίνουν στο Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ θα μπορούσε να σημαίνει ότι κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με την Μ. Βρετανία για τις παραβιάσεις που συμβαίνουν στο νησί Ντιέγκο Γκαρσία από τις ΗΠΑ, οι οποίες διατηρούν εκεί στρατιωτική βάση.⁵²

Η χρήση του Γκουαντάναμο από το 2002 ως κέντρο κράτησης υπόπτων για ζητήματα τρομοκρατίας κατέστησε την περιοχή ως την πρώτη μισθωμένη περιοχή που χρησιμοποιήθηκε για εξωδικαστικές δραστηριότητες. Δραστηριότητες δηλαδή που δεν έχουν την εξουσιοδότηση του νομικού συστήματος της επικρατείας τους και που

⁵⁰Strauss M., (2013), "Cuba and State Responsibility for Human Rights", *Southern Illinois University Law Journal*, Vol.37, σελ. 547-548

⁵¹Strauss M., (2017), "Territorial Leases", *The Practice of Shared Responsibility in International Law*, Cambridge University Press, σελ. 77

⁵²Strauss M., (2013), "Cuba and State Responsibility for Human Rights", *Southern Illinois University Law Journal*, Vol.37, σελ. 549

επίσης δεν εμπίπτουν στην δικαιοδοσία του κράτους που υποχρεώθηκε από την μίσθωση να παραιτηθεί της νομικής του δικαιοδοσίας στην περιοχή.⁵³

1.7 ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΜΙΣΘΩΣΗΣ

Η μίσθωση του κόλπου του Γκουαντάναμο έχει αποτελέσει θέμα συζήτησης ως προς την νομιμότητα που την διέπει. Με βάση το διεθνές δίκαιο επιτρέπεται δύο κράτη να προχωρήσουν σε διμερή συμφωνία για ζητήματα μίσθωσης περιοχών. Οι όροι τους οποίους διέπουν τις διμερές συμφωνίες είναι προϊόν διαπραγμάτευσης των εμπλεκόμενων κρατών. Ως εκ τούτου δεν θεωρείται παράνομη η μίσθωση περιοχής. Η Κούβα αλλά και ορισμένοι ερευνητές θεωρούν την μίσθωση του Γκουαντάναμο παράνομη.

Κάθε Συμφωνία μίσθωσης είναι μοναδική, καθώς το διεθνές δίκαιο προβλέπει μόνο τα γενικά που πρέπει να ενσωματώνονται σε κάθε Συμφωνία αναφορικά με αυτό το ζήτημα. Η περίπτωση του Γκουαντάναμο παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με την μίσθωση του λιμανιού Kiautschou της Κίνας από την Γερμανία, το 1898. Στην πορεία ακολούθησαν και άλλα ευρωπαϊκά κράτη σε μισθώσεις περιοχών στην Κίνα. Οι μισθώσεις αυτές έθεσαν τα θεμέλια για μια σειρά μισθώσεων παρόμοιες με αυτήν του Γκουαντάναμο. Το λιμάνι Kiautschou μισθώθηκε από την Γερμανία ως ναυτική βάση, όπως και το Γκουαντάναμο. Η Κίνα διατηρούσε την κυριαρχία της περιοχής και είχε εκχωρήσει την δικαιοδοσία στην Γερμανία. Η διάρκεια μίσθωσης ήταν τα 99 έτη με δυνατότητα ανανέωσης με μονομερή απόφαση της Γερμανίας, κάτι το οποίο είχε οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι αντίστοιχη θα ήταν και η χρονική διάρκεια και στην περίπτωση του Γκουαντάναμο.⁵⁴ Στην περίπτωση όμως της Κίνας ήταν σαφές το ζήτημα της δικαιοσύνης. Οι υπήκοοι της Γερμανίας θα υπόκεινται στο γερμανικό δίκαιο, οι υπήκοοι της Κίνας στο κινεζικό δίκαιο και οι υπήκοοι τρίτων κρατών στο γερμανικό δίκαιο. Οι ΗΠΑ είχαν κατηγορήσει την Γερμανία ότι οι λόγοι της μίσθωσης ήταν ιμπεριαλιστικοί.⁵⁵

⁵³Strauss M., (2007), "Guantanamo Bay and the Evolution of International Leases and Servitudes", *City University of New York Law Review*, Vol. 10 Issue 2, σελ. 481

⁵⁴Castro F., (2011), *Guantanamo: Why the Illegal US Base Should Returned to Cuba*, Ocean Press, σελ. 91

⁵⁵Press St., (2013), "Sovereignty of Guantanamo: New Evidence and a Comparative Historical Interpretation", *The Journal of Modern History*, Vol. 85 (3), σελ. 596-607

Οι ομοιότητες που προκύπτουν από τις δύο περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν είναι αρκετές και οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ενδεχομένως οι ΗΠΑ να μιμήθηκαν το εγχείρημα της Γερμανίας και στη συνέχεια να το εξέλιξαν. Αρχικά, και οι δύο συμφωνίες υπογράφηκαν περίπου την ίδια περίοδο χρονικά, με ένα έτος διαφορά και προβλεπόταν και στις δύο περιπτώσεις αποζημίωση. Βασική είναι η ομοιότητα όσον αφορά το ζήτημα της δικαιοδοσίας, όπου το κράτος μισθωτής κατέχει τον πλήρη έλεγχο, επιτρέποντας στο κράτος που εκμισθώνει την περιοχή την κυριαρχία.⁵⁶

Η μίσθωση μια περιοχής, ωστόσο, δεν θεωρείται παράνομη αν και σε αρκετές περιπτώσεις εξυπηρετεί ιμπεριαλιστικούς σκοπούς, καθώς οι συμφωνίες γίνονται ανάμεσα σε κράτη που δεν κατέχουν την ίδια ισχύ τόσο σε πολιτικό, όσο και σε οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο. Σύμφωνα με μελετητές του διεθνούς δικαίου, οι μισθώσεις περιοχών κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη αφορά τις *πραγματικές* μισθώσεις και η δεύτερη τις *πολιτικές*. Στην πρώτη περίπτωση υπάρχει καθορισμένος χρόνος μίσθωσης και η εν λόγω περιοχή δεν μπορεί να μισθωθεί σε κάποιο τρίτο κράτος. Ενώ αντίθετα οι πολιτικές μισθώσεις δεν έχουν καθορισμένο χρόνο ή ακόμα και αν καθορίζεται υπάρχει μονομερής πρόβλεψη για ανανέωση της μίσθωσης, κάτι τέτοιο μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια κάλυψη για μόνιμη κατοχή της περιοχής. Σε αυτήν την κατηγορία φαίνεται να εμπίπτει η περίπτωση του Γκουαντάναμο, καθώς δεν υπάρχει πρόβλεψη για λήξη της μίσθωσης. Η κυριαρχία της περιοχής βρίσκεται στην Κούβα, όμως δεν έχει απολύτως καμία άλλη αρμοδιότητα. Αυτό καθιστά τον τίτλο που κατέχει η Κούβα σχηματικό, αφού στην πραγματικότητα δεν ασκεί καμία εξουσία στην περιοχή του Γκουαντάναμο και οι ΗΠΑ αν και δεν κατέχουν τον τίτλο απολαμβάνουν τα προνόμια που τους προσφέρει.⁵⁷ Ωστόσο δεν έχουν υπάρξει ενέργειες που να υποδηλώνουν ότι οι ΗΠΑ έχουν βλέψεις να διεκδικήσουν την κυριαρχία επί του κόλπου. Μία εξήγηση γι' αυτό ενδεχομένως να είναι το γεγονός ότι δεν επιθυμούν να δημιουργήσουν περισσότερες εντάσεις με την Κούβα, με την οποία οι σχέσεις τους είναι εχθρικές. Ακόμα, η κατάσταση που επικρατεί εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ΗΠΑ αναφορικά με το ζήτημα δικαιοσύνης, όπως θα αναλυθεί στην συνέχεια.

Η μίσθωση του Γκουαντάναμο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παράνομη, όπως και κάθε άλλη μίσθωση, αν πραγματοποιήθηκε κάτω από καθεστώς πίεσης και

⁵⁶Press St., (2013), "Sovereignty of Guantanamo: New Evidence and a Comparative Historical Interpretation", *The Journal of Modern History*, Vol. 85 (3), σελ. 599-607

⁵⁷Danwall H., (2004), "Guantanamo Bay, a legal "black hole"?", *University of Lund*, σελ. 36-42

εκφοβισμού. Την περίοδο που λάμβαναν χώρα οι διαπραγματεύσεις, η Κούβα δεν είχε το περιθώριο να αρνηθεί. Μετά το τέλος του ισπανό-αμερικανικού πολέμου και την νίκη των ΗΠΑ, η Κούβα πέρασε στην δικαιοδοσία τους, καθώς αποτελούσε αποικία της Ισπανίας. Για να μπορέσουν να αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους από τις ΗΠΑ θα έπρεπε ή να μισθώσουν ή να πουλήσουν περιοχές στις ΗΠΑ, κάτι το οποίο τελικά συνέβη. Δεδομένης της επιλογής πώλησης ή μίσθωσης στις ΗΠΑ, η Κούβα μέσω διαπραγματεύσεων κατέληξε στην μίσθωση με σκοπό να περιορίσει το εύρος της παρουσίας των ΗΠΑ όσο το δυνατόν περισσότερο.⁵⁸ Ακόμα, την περίοδο που υπογράφηκε το μισθωτήριο το καθεστώς στην Κούβα ήταν δικτατορικό. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η συμφωνία θα έπρεπε να είναι άκυρη, καθώς είναι προϊόν εξαναγκασμού. Όταν ανέλαβε την ηγεσία της Κούβας ο Φιντέλ Κάστρο επανειλημμένα αναφέρθηκε στην περίπτωση του Γκουαντάναμο. Η απάντηση των ΗΠΑ στο αίτημα του Φιντέλ Κάστρο ήταν ότι η κυβέρνησή του φάνηκε να αποδέχεται την μίσθωση επειδή εισέπραξε μία από τις επιταγές που αφορούσαν στην ετήσια αποζημίωση για την περιοχή, κάτι που όπως ισχυρίστηκε η κυβέρνηση του Κάστρο έγινε από λάθος μέσα στην αναταραχή των πρώτων ημερών που ανέλαβε την εξουσία. Από τότε δεν φαίνεται να έχει εισπραχθεί καμία επιταγή. Σύμφωνα με το αμερικανικό αλλά και το κουβανικό Σύνταγμα, επιταγή που δεν έχει εξαργυρωθεί είναι σαν να μην δόθηκε ποτέ. Ακόμα, σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ, αν οι επιταγές αυτές δεν εξαργυρωθούν εντός ενός έτους ακυρώνονται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι ΗΠΑ να έχουν την κατοχή του Γκουαντάναμο χωρίς χρηματική αποζημίωση, αφού ακόμα και αν κάποια στιγμή η Κούβα θελήσει να εξαργυρώσει όλες αυτές τις επιταγές δεν θα μπορεί. Αυτό καθιστά το χρηματικό ποσό συμβολικό.⁵⁹

Μετά την επανάσταση του 1959 στην Κούβα και την αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος, ψηφίστηκε και τέθηκε σε ισχύ το νέο Σύνταγμα της Κούβας το 1976. Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Συντάγματος μεταξύ άλλων προβλέπεται:

“... Η Δημοκρατία της Κούβας αποκηρύττει και θεωρεί παράνομες και άκυρες τις Συνθήκες, τις Συμβάσεις ή παραχωρήσεις, που συνήφθησαν σε συνθήκες ανισότητας ή

⁵⁸Strauss M., (2007), “Guantanamo Bay and the Evolution of International Leases and Servitudes”, *City University of New York Law Review*, Vol. 10 Issue 2, σελ. 498-499

⁵⁹Strauss M., (2009), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, σελ. 135-137

οι οποίες ακυρώνουν την εθνική κυριαρχία της και την εδαφική της ακεραιότητα..⁶⁰

Σύμφωνα με αυτό το άρθρο θεωρείται για την Κούβα παράνομη η μίσθωση του Γκουαντάναμο, καθώς και προέκυψε σε συνθήκες ανισότητας. Ως προς το ζήτημα της μείωσης της εθνικής κυριαρχίας, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι δεν μειώθηκε καθώς ο κόλπος του Γκουαντάναμο παραμένει υπό την κυριαρχία της Κούβας. Στην πράξη όμως κάτι τέτοιο δεν υφίσταται, καθώς δεν έχει καμία απολύτως αρμοδιότητα σε αυτήν την περιοχή. Ένας άλλος παράγοντας που καθιστά τη μίσθωση παράνομη σύμφωνα με την κουβανική κυβέρνηση είναι ότι δεν εκπληρώνει πλέον τον αρχικό σκοπό του. Ο σκοπός αυτό όπως δηλώνεται στην Συμφωνία του 1934 είναι η ενδυνάμωση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των δύο κρατών. Στο διεθνές δίκαιο υπάρχει η ρήτρα όπου προβλέπει ότι αν δεν τηρείται ο αρχικός σκοπός της συμφωνίας τότε η συμφωνία είναι άκυρη. Αυτή η ρήτρα ονομάζεται “*rebus sic stantibus*”. Όπως ισχυρίζεται η κουβανική κυβέρνηση η ναυτική βάση στο Γκουαντάναμο κάθε άλλο παρά ενισχύει τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών, καθώς αποτελεί απειλή για την ασφάλεια της Κούβας.⁶¹

Εκτός από την μη εκπλήρωση του σκοπού της συμφωνίας, υπάρχει άλλο ένα άρθρο το οποίο παραβιάζεται από τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 3 της Συμφωνίας Μίσθωσης του 1903 (Δεύτερο Μέρος), οι ΗΠΑ συμφωνούν ότι δεν μπορεί να εγκαθιδρυθεί καμία επιχείρηση ή βιομηχανία στο Γκουαντάναμο.⁶² Ωστόσο εντός των εγκαταστάσεων της ναυτικής βάσης στεγάζονται MacDonald's, Taco Bell και γήπεδο του γκολφ. Η στέγαση των επιχειρήσεων συνιστά παραβίαση από τις ΗΠΑ της συμφωνίας που υπογράφηκε το 1903.

Ίσως το πιο βασικό επιχείρημα αναφορικά με τη νομιμότητα της μίσθωσης και τον σκοπό που χρησιμοποιούν οι ΗΠΑ την ναυτική βάση είναι η δημιουργία των φυλακών από το 2002. Η συμφωνία που είχαν οι ΗΠΑ με την Κούβα και η οποία υπογράφηκε το 1903, ήταν ότι ο κόλπος του Γκουαντάναμο θα χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά ως ναυτική βάση.

Με βάση όσα αναφέρθηκαν παραπάνω δεν μπορούμε να εξάγουμε ασφαλές συμπέρασμα για την νομιμότητα ή μη της μίσθωσης. Από τα στοιχεία που έχουμε

⁶⁰Το Σύνταγμα και το Πολιτικό Σύστημα της Δημοκρατίας της Κούβας, Σύγχρονη Εποχή, 2004, σελ. 53

⁶¹Danwall H., (2004), “Guantanamo Bay, a legal “black hole”?”, *University of Lund*, σελ. 16-17

⁶²Lease Agreement , Second Part (1903), άρθρο 3. “The United States of America agrees that no person, partnership or corporation shall be permitted to establish or maintain a commercial, industrial or other enterprise within said areas.”

φαίνεται ότι οι ΗΠΑ δεν θα εγκαταλείψουν άμεσα την περιοχή και εξυπηρετεί πλήρως τα συμφέροντά τους η παρούσα κατάσταση ασάφειας που υπάρχει γύρω από το συγκεκριμένο ζήτημα. Η Κούβα δεν έχει κάνει, ωστόσο, συστηματικές ενέργειες για την απόκτηση του Γκουαντάναμο. Αυτό να συμβαίνει επειδή φοβάται τις επιπτώσεις που ενδεχομένως θα έχουν οι κινήσεις της από τις ΗΠΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το καθεστώς μίσθωσης όπως εξετάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο έθεσε τα θεμέλια για την δημιουργία κέντρου κράτησης προσφύγων στο Γκουαντάναμο και εν συνεχεία για την δημιουργία των φυλακών. Οι όροι της μίσθωσης και ο τρόπος με τον οποίο οι ΗΠΑ κατάφεραν να διατηρήσουν το συγκεκριμένο καθεστώς στην περιοχή είναι κομβικής σημασίας. Η διατήρηση της περιοχής του Γκουαντάναμο και η δημιουργία κέντρου κράτησης κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου στο έδαφος κράτους, το οποίο ανήκε στη Σοβιετική Ένωση, φανερώνει το πόσο σημαντικό για τις ΗΠΑ είναι το Γκουαντάναμο για πολλαπλούς λόγους. Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθεί η πολιτική των ΗΠΑ κατά την προσφυγική κρίση από την Αϊτή, κάτι το οποίο έθεσε τις απαραίτητες νομικές βάσεις για την δημιουργία των φυλακών.

Η δημιουργία κέντρου κράτησης εκτός του εδάφους των ΗΠΑ ανιχνεύεται το 1981, όταν ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ, Ρόναλντ Ρέικαν, ξεκίνησε το Migrant Interdiction Program (MIP), το οποίο βρίσκεται σε ισχύ έως και σήμερα. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα αυτό, το λιμενικό των ΗΠΑ σταματούσε καράβια που προέρχονταν από την Αϊτή και καράβια τα οποία δεν είχαν σημαία και δεν τα άφηναν να περάσουν στα ύδατα των ΗΠΑ.⁶³ Η απαγόρευση στόχευε στην αποτροπή μη πολιτών των ΗΠΑ να φτάσουν στις ΗΠΑ.⁶⁴ Στην πλειοψηφία των ανθρώπων που έπλεαν προς τις ακτές των ΗΠΑ απαγορεύτηκε η είσοδος και επαναπροωθήθηκαν στον τόπο προέλευσής τους. Ωστόσο, το λιμενικό των ΗΠΑ ταυτοποίησε ένα μικρό ποσοστό των ανθρώπων αυτών ότι διατρέχουν άμεσο κίνδυνο και βασανισμό στην περίπτωση που επέστρεφαν στον τόπο προέλευσής τους και ως εκ τούτου είχαν το δικαίωμα να αιτηθούν άσυλο και γι αυτό τους μετέφεραν στο Γκουαντάναμο. Στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από την Αϊτή.⁶⁵

⁶³Dastyari A. & Effenev L., (2012), "Immigration Detention in Guantanamo Bay", *Shima: The International Journal of Research into Islands Cultures*, Vol. 6 N. 2, σελ. 54-55

⁶⁴Bernard R., (2010), "Extraterritorial Immigration Control: What Role for Legal Guarantees?", *Extraterritorial Immigration Control: Legal Challenges*, σελ. 22

⁶⁵Dastyari A., (2015), "United States Migrant Interdiction and the Detention of Refugees in Guantanamo Bay", *Cambridge University Press*, σελ. 3

Μεταξύ του 1981 και 1990, οι ΗΠΑ δέχτηκαν αρκετούς αιτούντες άσυλο, όμως αυτή η πολιτική άλλαξε τον Δεκέμβριο του 1990 μετά τις δημοκρατικές εκλογές στην Αϊτή όπου εξελέγη πρόεδρος ο Ζαν Μπερτράντ Αριστίντ. Μετά την εκλογή του, οι ΗΠΑ διαφοροποίησαν την στάση τους απέναντι στους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο από την Αϊτή, καθώς θεωρήθηκε πλέον ασφαλής χώρα. Η πολιτική αυτή όμως δεν διήρκησε πολύ, διότι τον Σεπτέμβριο του 1991 έγινε πραξικόπημα στην Αϊτή και καθαιρέθηκε ο Αριστίντ. Σύμφωνα με την Διεθνή Αμνηστία, ο στρατός της Αϊτής σκότωσε περί τους 1.500 υποστηρικτές του Αριστίντ, αμέσως μετά το πραξικόπημα. Η απομάκρυνση του Αριστίντ καταδικάστηκε από τις ΗΠΑ και ως απάντηση οι ΗΠΑ εξέδωσαν κυρώσεις κατά της Αϊτής, ενώ ο Οργανισμός των Αμερικάνικων Κρατών (Organization of American States) έθεσε σε εφαρμογή εθελοντικές κυρώσεις που είχαν ως στόχο να επανεγκαταστήσουν συνταγματική κυβέρνηση στην Αϊτή. Ο OAS και τα Ηνωμένα Έθνη ανακοίνωσαν ότι το στρατιωτικό πραξικόπημα στην Αϊτή θεωρείται παράνομο σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.⁶⁶

Μετά από τα γεγονότα αυτά και τις δημόσιες δηλώσεις των ΗΠΑ για το καθεστώς στην Αϊτή, οι ΗΠΑ βρέθηκαν να έχουν πολιτικές δεσμεύσεις στους κατοίκους της Αϊτής. Ωστόσο, η κυβέρνηση του Μπους δίσταζε να παρέχει άσυλο σε μεγάλο αριθμό προσφύγων από την Αϊτή, φοβούμενη ότι κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε μαζική έξοδο των κατοίκων της Αϊτής προς τις ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ βρίσκονταν σε προεκλογική περίοδο και ο Μπους δεν ήθελε να επαναληφθεί επί προεδρίας του κάτι αντίστοιχο με εκείνο της μαζικής εξόδου κατοίκων της Κούβας προς τις ΗΠΑ επί της προεδρίας του Κάρτερ όπου του στοίχησε πολιτικά.⁶⁷ Το 1980 περίπου 125.000 πρόσφυγες από την Κούβα απέπλευσαν στις ΗΠΑ κάτι που είχε ως αποτέλεσμα την αλλαγή πολιτικής που ακολουθούσε σε θέματα προσφύγων. Καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας του

⁶⁶Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration Detention in Guantanamo Bay", *Shima: The International Journal of Research into Islands Cultures*, Vol. 6 N. 2, σελ. 55

⁶⁷Marielitos, όπως ονομάστηκε η μαζική έξοδος Κουβανών προς τις ΗΠΑ το 1980. Εκείνη την περίοδο η Κούβα είχε σοβαρά οικονομικά προβλήματα που ήταν αποτέλεσμα του εμπάργκο που είχαν κηρύξει στο νησί οι ΗΠΑ. Λίγο αργότερα ο Κάστρο ανακοίνωσε ότι όποιος θέλει θα μπορούσε να φύγει από την Κούβα και να πάει στις ΗΠΑ. Αρχικά, ο Κάρτερ συμφώνησε να συνεχίσει να παρέχει προστασία τους κατοίκους της Κούβας που ήθελαν να φύγουν όντας αντίθετοι με το καθεστώς που επικρατούσε στο νησί. Αυτό οδήγησε σε μαζική έξοδο. Η κυβέρνηση της Κούβας για να αναχαιτίσει την μαζική έξοδο ανακοίνωσε ότι θα επέτρεπε σε πολίτες της να φύγουν μόνο στην περίπτωση που υπέγραφαν χαρτί στο οποίο δήλωναν ότι ήταν εγκληματίες, ομοφυλόφιλοι, ψυχικά ασθενείς και εν γένει ότι η κυβέρνηση έκρινε ότι δεν επιθυμούσε. Ως εκ τούτου, ένας σημαντικός αριθμός ανθρώπων δήλωνε κάτι από τα προαναφερθέντα για να καταφέρει να φύγει από την Κούβα. Αργότερα έρευνες κατέδειξαν ότι εγκληματίες ήταν μόνο το 5% των ανθρώπων αυτών. Perez A., "Cuban Exile History, Marielito 'Deviance', And Cecilia Rodriguez Milanes Marielitos, Balseros And Other Exiles", University of Florida, σελ. 14-16

1980 αποτελούσαν σημαντική προβληματική και είχαν χαρακτηριστεί ως εγκληματίες. Αυτή ήταν η πολιτική ατμόσφαιρα στις ΗΠΑ αναφορικά με τους πρόσφυγες έως και το 1991.⁶⁸

Στους μήνες που ακολούθησαν από το πραξικόπημα στην Αϊτή περίπου 38.000 άνθρωποι από την Αϊτή αναχαιτίστηκαν και τράπηκαν σε φυγή από τις ΗΠΑ. Λόγω του μεγάλου αριθμού προέλευσης δεν μπορούσαν οι λιμενικές αρχές των ΗΠΑ να κρατήσουν τους ανθρώπους αυτούς στα πλοία και η κυβέρνηση έδωσε εντολή να δημιουργηθούν ειδικές δομές κράτησης των αιτούντων άσυλο στο Γκουαντάναμο. Δημιουργήθηκαν δομές φιλοξενίας οι οποίες φυλάσσονταν από αμερικάνικα στρατεύματα και περιφράχθηκαν με αγκαθωτό συρματόπλεγμα. Οι αιτούντες άσυλο από την Αϊτή που κρατούνταν στο Γκουαντάναμο δεν απολάμβαναν κανένα δικαίωμα.⁶⁹

Το Γκουαντάναμο χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά ως κέντρο κράτησης προσφύγων από την Αϊτή από το 1991 έως και το 1994. Στις 5 Αυγούστου 1994 όμως χιλιάδες Κουβανοί επιχειρήσαν να καταφύγουν στις ΗΠΑ κάτι που προέκυψε από την φήμη που είχε διαδοθεί ότι η κυβέρνηση της Κούβας επιτρέπει την αποχώρηση από το νησί. Στην πραγματικότητα, η φήμη ήταν λανθασμένη και όσοι επιχειρήσαν να φύγουν αντιμετώπισαν τους Κουβανούς αξιωματικούς, οι οποίοι σταματούσαν την έξοδο. Η έξοδος αυτή ονομάστηκε *Balseros*, και οδήγησε σε συγκρούσεις αστυνομικών και πολιτών με αποτέλεσμα δύο αστυνομικοί να χάσουν την ζωή τους και ένας να τραυματιστεί σοβαρά. Αυτό οδήγησε σε αντιδράσεις στην Αβάνα και ανάγκασε τον Κάστρο να δηλώσει δημόσια ότι επιτρέπει την έξοδο από την Κούβα. Οι περισσότεροι Κουβανοί που έφευγαν από την Κούβα έπλεαν στις ακτές της Φλόριντας κάτι που είχε ως αποτέλεσμα ο κυβερνήτης της Φλόριντας να την κηρύξει σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης και να πιέσει δημόσια την τότε κυβέρνηση του Κλίντον να λάβει τα απαραίτητα μέτρα.⁷⁰

Παρά την κριτική που είχε ασκήσει ο Κλίντον στην κυβέρνηση Μπους για τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκε τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο από την Αϊτή,

⁶⁸Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration Detention in Guantanamo Bay", *Shima: The International Journal of Research into Islands Cultures*, Vol. 6 N. 2, σελ. 55

⁶⁹Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration Detention in Guantanamo Bay", *Shima: The International Journal of Research into Islands Cultures*, Vol. 6 N. 2, σελ. 56

⁷⁰Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration Detention in Guantanamo Bay", *Shima: The International Journal of Research into Islands Cultures*, Vol. 6 N. 2, σελ. 56-57

ανακοίνωσε ότι οι Κουβανοί θα τοποθετούνταν στο Γκουαντάναμο μαζί με τους αιτούντες άσυλο από την Αϊτή. Αυτό ήταν παράδοξο, καθώς έως τότε όσοι αιτούντες άσυλο προέρχονταν από την Κούβα είχαν ειδική μεταχείριση στις ΗΠΑ σύμφωνα με την Τροπολογία για τους πρόσφυγες από την Κούβα (Cuban Refugee Adjustment Act) το 1966. Σύμφωνα με τα όσα προέβλεπε, τα οποία ισχύουν έως και σήμερα εφόσον παραμένει ίδιο το πολιτικό καθεστώς στην Κούβα, πολίτες της Κούβας οι οποίοι επιθυμούσαν να ζήσουν στις ΗΠΑ μπορούσαν να αιτηθούν για μόνιμη κατοικία στις ΗΠΑ, όπου ήταν το πρώτο βήμα για να αποκτήσουν την αμερικανική ιθαγένεια. Αυτό είχε εφαρμογή μόνο στους πολίτες της Κούβας ως ένα μέτρο προστασίας των ΗΠΑ απέναντι στο κομμουνιστικό καθεστώς της Κούβας. Ωστόσο, το 1994 η διεθνής κατάσταση είχε διαφοροποιηθεί. Η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, ως το αντίπαλο δέος σε δυτική Ευρώπη και κυρίως στις ΗΠΑ, σήμαινε και την λήξη του Ψυχρού Πολέμου και την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ ως η μοναδική πλέον υπερδύναμη στο διεθνές σύστημα. Ως εκ τούτου, η κυβέρνηση του Κλίντον άλλαξε ριζικά την πολιτική που ακολουθούνταν έως τότε για τους πρόσφυγες από την Κούβα. Οι άνθρωποι που προέρχονταν από την Κούβα οδηγούνταν στις δομές φιλοξενίας στο Γκουαντάναμο, ωστόσο, όσοι κατόρθωναν να φτάσουν στις ΗΠΑ δεν πήγαιναν στο Γκουαντάναμο αλλά καλύπτονταν από το προηγούμενο καθεστώς που υπήρχε και αιτούνταν για μόνιμη κατοικία στις ΗΠΑ και εν συνεχεία για την ιθαγένεια.⁷¹

Κρατικοί αξιωματούχοι των ΗΠΑ καθώς και αξιωματούχοι του Υπουργείου Δικαιοσύνης έδωσαν ορισμένες εξηγήσεις για την δημιουργία δομής φιλοξενίας αιτούντων άσυλο στο Γκουαντάναμο. Η βάση του Γκουαντάναμο βρίσκεται πολύ κοντά στις ακτές της Αϊτής και εκτός των συνόρων των ΗΠΑ. Λόγω του ότι το Γκουαντάναμο ήταν στρατιωτική βάση αποτελούσε ασφαλές περιβάλλον για την εγκατάσταση των προσφύγων και ταυτόχρονα δεν είχε πρόσβαση στην περιοχή ο Τύπος και άλλες οργανώσεις που θα επιχειρήσουν επαφή με τους πρόσφυγες. Το πιο σημαντικό όμως σύμφωνα με το Υπουργείο Δικαιοσύνης ήταν το γεγονός ότι επειδή το Γκουαντάναμο δεν θεωρείται έδαφος των ΗΠΑ, οι πρόσφυγες δεν απολαμβάνουν τα δικαιώματα και τα προνόμια που θα είχαν αν βρίσκονταν εντός αμερικανικού εδάφους. Οι νόμοι σύμφωνα με το Σύνταγμα των ΗΠΑ δεν έχουν εφαρμογή σε εξωεδαφικές στρατιωτικές βάσεις των ΗΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι η διαδικασία για την

⁷¹Dastyari A. & Effeney L., (2012), "Immigration Detention in Guantanamo Bay", *Shima: The International Journal of Research into Islands Cultures*, Vol. 6 N. 2, σελ. 57

αξιολόγηση των αιτήσεων ασύλου δεν ακολουθεί τις προϋποθέσεις που προκύπτουν από το εθνικό μεταναστευτικό δίκαιο. Επιπροσθέτως, το Γκουαντάναμο θεωρείται ως ανώμαλη νομική ζώνη κάτι μοναδικό στο διεθνές δίκαιο. Αυτό προκύπτει από τις Συμφωνίες μισθώσεων που υπογράφηκαν μεταξύ των δύο κρατών και το καθεστώς που δημιούργησαν.⁷²

2.2 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

2.2.1 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΡΗΓΚΑΝ

Η δεκαετία του 1970 σηματοδοτεί την έναρξη των προσφύγων από την Αϊτή στις ΗΠΑ. Μέχρι το 1978 περίπου έξι με επτά χιλιάδες υποθέσεις αιτούντων ασύλου από τη Αϊτή κατατέθηκαν στις αρμόδιες αρχές των ΗΠΑ και μέχρι το 1981 υπολογίζεται ότι κατοικούσαν στην Βόρεια Φλόριντα περίπου τριάντα πέντε χιλιάδες μη καταγεγραμμένοι πρόσφυγες από την Αϊτή. Όσοι έφτασαν στις ΗΠΑ από την Αϊτή αποτελούσαν λιγότερο από το 2% των παράνομων μεταναστών έως και τον Σεπτέμβριο του 1981. Παρόλα αυτά, η κυβέρνηση Κλίντον εξουσιοδότησε τον Υπουργό Εξωτερικών να προβεί σε συμφωνίες με ξένες κυβερνήσεις με σκοπό να αποτραπεί η παράνομη μετανάστευση στις ΗΠΑ. Ακόμα, διέταξε το λιμενικό να εμποδίζει τα καράβια που βρίσκονται σε διεθνή ύδατα να εισέλθουν στις ΗΠΑ και να τα επιστρέφουν στον τόπο προέλευσής τους. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι παρά το γεγονός ότι αναζητούσε τρόπους να περιορίσει την παράνομη μετανάστευση, τήρησε τις διεθνείς δεσμεύσεις αναφορικά με όσους διατρέχουν άμεσο κίνδυνο στις χώρες προέλευσής τους.⁷³

Οι ΗΠΑ παράλληλα με το πρόγραμμα απαγόρευσης σύναψαν συμφωνία με την κυβέρνηση της Αϊτής τον Σεπτέμβριο του 1981. Οι δύο κυβερνήσεις συμφώνησαν να σταματήσουν τις κρυφές μεταναστευτικές ροές από την Αϊτή στις ΗΠΑ. Η κυβέρνηση της Αϊτής συμφώνησε με το πρόγραμμα απαγόρευσης που είχαν θεσπίσει οι ΗΠΑ και θα επέτρεπε την επιστροφή στην Αϊτή συγκεκριμένων προσφύγων στο έδαφός της. Ακόμα, συμφωνήθηκε να υπάρχει ένας εκπρόσωπος από τις αρχές της

⁷²Schwab St., (2009), *Guantanamo, USA: The Untold History of America's Cuban Outpost*, University Press of Kansas, σελ. 227

⁷³Matteins C., (1993), "Forced Return of the Haitian Migrants under Executive Order 12,807: A Violation of Domestic and International Law", *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, Vol.18 No. 2 Article 6, σελ. 435-436

Αϊτής στις ΗΠΑ με σκοπό να συμμετάσχει στο πρόγραμμα απαγόρευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη συμφωνία αναφερόταν η τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων, σύμφωνα με τις οποίες όποιοι πληρούσαν τις προϋποθέσεις για να ενταχθούν σε καθεστώς πρόσφυγα δεν θα τους επέστρεφαν στην Αϊτή. Τέλος, η κυβέρνηση της Αϊτής διαβεβαίωσε ότι δεν θα προχωρήσει σε συλλήψεις όσων επέστρεφαν στην Αϊτή και δεν ήταν διακινητές. Μεταξύ του 1981 και 1990 περίπου είκοσι δύο χιλιάδες άνθρωποι από την Αϊτή τους απαγορεύτηκε η είσοδος στις ΗΠΑ και επαναπατρίστηκαν.⁷⁴

2.2.2 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΜΠΟΥΣ

Η κυβέρνηση Μπους μετά την ανατροπή της κυβέρνησης στην Αϊτή και την εγκαθίδρυση της δικτατορίας διέκοψε την ισχύ του προγράμματος της απαγόρευσης. Ωστόσο, το πρόγραμμα εφαρμόστηκε εκ νέου τον Νοέμβριο του 1991, όταν η κυβέρνηση αναζήτησε τρόπους να αποθάρρυνε τα προσφυγικά ρεύματα. Στην προσπάθειά της να διαχειριστεί τις προσφυγικές ροές η κυβέρνηση, χρησιμοποίησε την ναυτική βάση στο Γκουαντάναμο ως δομή φιλοξενίας. Η κυβέρνηση Μπους ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της Εκτελεστικής Εντολής την προηγούμενης κυβέρνησης του Ρέιγκαν, έπαιρνε συνεντεύξεις από όσους έφταναν εκεί με σκοπό να καθορίσει ποιοι δικαιούνται βάση νόμου να ενταχθούν σε προσφυγικό καθεστώς. Όσοι πληρούσαν τις απαιτούμενες προδιαγραφές μεταφέρονταν στις ΗΠΑ να συμπληρώσουν τα κατάλληλα έγγραφα, ενώ οι υπόλοιποι επαναπατρίζονταν στην Αϊτή.⁷⁵ Αυτό είχε ως αποτέλεσμα προσωρινά να κλείσει η δομή φιλοξενίας στο Γκουαντάναμο και όσοι πληρούσαν τις προϋποθέσεις να μεταφερθούν στις ΗΠΑ, ενώ οι υπόλοιποι επαναπατρίστηκαν. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ θεώρησε ότι η κράτηση των προσφύγων στο Γκουαντάναμο αποτελούσε πόλο έλξης για μεγαλύτερες προσφυγικές ροές. Μέχρι το 1992 κανένας πρόσφυγας δεν μεταφέρθηκε στο Γκουαντάναμο.⁷⁶

⁷⁴Matteins C., (1993), "Forced Return of the Haitian Migrants under Executive Order 12,807: A Violation of Domestic and International Law", *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, Vol.18 No. 2 Article 6, σελ. 436-437

⁷⁵Matteins C.,(1993) "Forced Return of the Haitian Migrants under Executive Order 12,807: A Violation of Domestic and International Law", *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, Vol.18 No. 2 Article 6, σελ. 437-438

⁷⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 141

Η κυβέρνηση Μπους επεσήμανε την σπουδαιότητα του προβλήματος που αποτελούσαν οι παράνομοι μετανάστες που επιχειρούσαν να εισέλθουν στις ΗΠΑ. Για να αντιμετωπίσει την κατάσταση εφάρμοσε την διαταγή *Kennebunkpor*. Με αυτήν την εκτελεστική διαταγή ανακαλούσε το πρόγραμμα απαγόρευσης της κυβέρνησης Ρέιγκαν και την αντικαθιστούσε με ένα νέο πρόγραμμα απαγόρευσης και επαναπατρισμού. Και τα δύο προγράμματα ήταν παρεμφερή όσον αφορά τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών από την Αϊτή, διέφεραν όμως ως προς την αντιμετώπιση έναντι των προσφύγων. Ενώ η κυβέρνηση Ρέιγκαν τηρούσε τις διεθνείς δεσμεύσεις της, η κυβέρνηση Μπους ανακοίνωσε ότι οι πρόσφυγες που βρίσκονται στο Γκουαντάναμο δεν υπόκεινται στο άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 με την αιτιολογία ότι βρίσκονται εκτός του εδάφους των ΗΠΑ. Η κυβέρνηση Μπους τεκμηρίωσε την εν λόγω διαταγή στη βάση ότι βασικό στοιχείο αυτής της πολιτικής είναι η προστασία της ανθρώπινης ζωής και υιοθετώντας την υπόθεση ότι οι άνθρωποι που επιχειρούσαν να εισέλθουν στις ΗΠΑ από την Αϊτή δεν ήταν πολιτικοί πρόσφυγες αλλά οικονομικοί μετανάστες.⁷⁷

2.2.3 ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΛΙΝΤΟΝ

Την προεκλογική περίοδο των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ, ο υποψήφιος Κλίντον είχε επικρίνει την πολιτική της κυβέρνησης Μπους αναφορικά με το ζήτημα των προσφύγων. Είχε υποσχεθεί προεκλογικά ότι θα σταματούσε τις επαναπροωθήσεις και τον επαναπατρισμό. Μετά όμως από την επικράτησή του στις εκλογές άλλαξε την πολιτική του και προσπάθησε να σταματήσει τις προσφυγικές ροές από την Αϊτή στις ΗΠΑ, δηλώνοντας ότι θα απαγορευόταν η είσοδος στις ΗΠΑ και θα τους επέστρεφαν στην Αϊτή. Αυτή η δήλωση όμως δεν ήταν αρκετή για να σταματήσει τα μεγάλα προσφυγικά ρεύματα και για να μπορέσει να αντιμετωπίσει την κρίση αυτή η κυβέρνηση επαναλειτούργησε τις δομές φιλοξενίας στο Γκουαντάναμο.⁷⁸

Η πολιτική που ακολούθησε η κυβέρνηση Κλίντον δεν διέφερε ουσιαστικά από εκείνη του προκατόχου του. Το Γκουαντάναμο επαναλειτούργησε με την μορφή που είχε και επί κυβερνήσεως Μπους και μέσα σε λίγους μήνες είχαν μεταφερθεί εκεί

⁷⁷Matteins C., (1993), "Forced Return of the Haitian Migrants under Executive Order 12,807: A Violation of Domestic and International Law", *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, Vol.18 No. 2 Article 6, σελ. 438

⁷⁸Thiesen M., "The Clinton Solution for Refugees: Guantanamo", *The Washington Post*, https://www.washingtonpost.com/opinions/the-clinton-solution-for-refugees-guantanamo/2015/11/23/7bf338a4-91f4-11e5-8aa0-5d0946560a97_story.html, αρχική δημοσίευση: 23/11/2015, τελευταία επίσκεψη 28/08/2020

περίπου είκοσι ένα χιλιάδες πρόσφυγες. Μετά την πτώση της δικτατορίας στην Αϊτή, μειώθηκε κατά πολύ ο αριθμός των προσφύγων που βρίσκονταν στο Γκουαντάναμο καθώς οι περισσότεροι επαναπατρίστηκαν και όσοι πληρούσαν τις προϋποθέσεις τους δόθηκε άσυλο στις ΗΠΑ. Εκείνη την περίοδο στο Γκουαντάναμο είχαν μεταφερθεί και πρόσφυγες από την Κούβα εκ των οποίων πολλοί μεταφέρθηκαν σε αμερικανικό έδαφος το 1995 και η δομή φιλοξενίας στο Γκουαντάναμο έκλεισε στις αρχές του 1996. Αυτό σηματοδότησε τον τερματισμό μεγάλου αριθμού προσφύγων στο Γκουαντάναμο, ωστόσο, η περιοχή παραμένει ως ένα μέρος όπου μεταφέρεται μικρός αριθμός μεταναστών και ταυτόχρονα βρίσκεται σε ετοιμότητα σε περίπτωση που χρειαστεί για τον ίδιο σκοπό όπως στην περίπτωση με τους πρόσφυγες από την Αϊτή.⁷⁹

2.3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΪΤΗ

2.3.1 HAITIAN REFUGEE CENTER, INC V BAKER (1992)

Τον Φεβρουάριο του 1992, το Εντέκατο Περιφερειακό Δικαστήριο Εφέσεων της Ατλάντα εξέδωσε απόφαση βασισμένη στην αρχή ότι οι αιτούντες άσυλο από την Αϊτή επειδή βρίσκονται εκτός αμερικανικού εδάφους δεν έχουν δικαίωμα για προστασία από τους νόμους που διέπουν τις ΗΠΑ. Στην πραγματικότητα η απόφαση του δικαστηρίου υπονοούσε ότι δεν είχαν καθόλου δικαιώματα. Πιο συγκεκριμένα, η απόφαση του δικαστηρίου προέβλεπε ότι οι αιτούντες άσυλο δεν καλύπτονται από το Immigration and Nationality Act (INA)⁸⁰, διότι τους απαγορεύτηκε η είσοδος σε έδαφος των ΗΠΑ. Ως έδαφος των ΗΠΑ λογίζονται οι περιοχές: η ηπειρωτικές Πολιτείες των ΗΠΑ, η Ουάσινγκτον, η Αλάσκα, η Χαβάη, το Πουέρτο Ρίκο, το Γκουάμ και οι Αμερικάνικες Παρθένες Νήσοι. Οτιδήποτε εκτός αυτών των περιοχών δεν θεωρείται έδαφος των ΗΠΑ και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζεται η INA. Ακόμα,

⁷⁹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 141

⁸⁰Θεσμοθετήθηκε το 1952 και συμπεριελάμβανε πολλές διατάξεις για το μεταναστευτικό δίκαιο και οργάνωσε εκ νέου την δομή του. Με την πάροδο των χρόνων τροποποιήθηκε πολλές φορές και περιλαμβάνει πολλές από τις πιο σημαντικές διατάξεις σχετικά με το μεταναστευτικό δίκαιο. *Immigration Nationality Act*, <https://www.refworld.org/pdfid/3df4be4fe.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020

αποφασίστηκε ότι οι αιτούντες άσυλο δεν υπάγονται στο άρθρο 33 της Συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών⁸¹. Αυτό συμβαίνει διότι δεν εφαρμόζεται άμεσα το άρθρο και δεν υπάγεται στην νομοθεσία των ΗΠΑ. Επιπροσθέτως, δεν επέτρεψε οι αιτούντες άσυλο να έχουν πρόσβαση σε νομική υποστήριξη, καθώς η παρουσία τους στην βάση θα προκαλούσε αδικαιολόγητο βάρος στην αμερικανική κυβέρνηση. Σε αυτή την λογική έγινε παράθεση σε προγενέστερη υπόθεση όπου είχε αποφασίσει το δικαστήριο ότι η Πρώτη Τροπολογία⁸² δεν παραβιάζεται με την άρνηση πρόσβασης σε δικηγόρο των αιτούντων άσυλο.⁸³

Μετά την απόφαση αυτή ακολούθησε έφεση στο Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, το οποίο όμως αρνήθηκε να επανεξετάσει την υπόθεση.⁸⁴

2.3.2 HAITIAN CENTERS COUNCIL, INC. MCNARY (1992)

Το Αμερικάνικο Δικαστήριο Εφέσεων της Δεύτερης Περιφέρειας αποφάσισε ότι οι αιτούντες άσυλο όπου βρίσκονται στο Γκουαντάναμο των οποίων οι αιτήσεις εξετάζονται έχουν δικαιώματα σύμφωνα με την Πέμπτη Τροπολογία του Συντάγματος των ΗΠΑ. Με βάση την Πέμπτη Τροπολογία κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να κατηγορεί για οποιοδήποτε έγκλημα εάν δεν του απαγγελθούν κατηγορίες από το σώμα ενόρκων.⁸⁵ Η απόφαση αυτή βασίστηκε στο γεγονός ότι με βάση την μίσθωση του Γκουαντάναμο όσοι αλλοδαποί συλλαμβάνονται στο Γκουαντάναμο υπάγονται στο αμερικάνικο δίκαιο και ως εκ τούτου το ίδιο συμβαίνει και με τους αιτούντες άσυλο. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το δικαστήριο ερχόταν σε αντίθεση με την απόφαση που είχε βγει στην υπόθεση *Haitian Refugee Center, Inc*

⁸¹Σύμφωνα με το άρθρο 33 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων απαγορεύεται η απέλαση ή η επαναπροώθηση προσφύγων σε τρίτο κράτος όπου απειλείται η σωματική τους ακεραιότητα για φυλετικούς, θρησκευτικούς ή πολιτικούς λόγους. Σύμβαση του 1951 το καθεστώς των προσφύγων, <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/01/04-symvasiprotokollo.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020

⁸²Η συγκεκριμένη τροπολογία προβλέπει το δικαίωμα στην έκφραση, την ελεύθερη συνάθροιση και την ελευθερία των θρησκευτικών πεποιθήσεων. *The Constitution of the United States*, <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020

⁸³Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 142

⁸⁴Schwab St., (2009), *Guantanamo, USA: The Untold History of America's Cuban Outpost*, University Press of Kansas, σελ. 227

⁸⁵*The Constitution of the United States*, <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020

Baker αναφορικά με την απαγόρευση εισόδου στις ΗΠΑ και επιστροφή στον τόπο προέλευσης των αιτούντων άσυλο από την Αϊτή.⁸⁶

Στην υπόθεση *Haitian Centers Council, Inc. v McNary* το δικαστήριο έκρινε παράνομη την διαταγή *Kennebunkport*, καθώς το δίκαιο για τους πρόσφυγες είχε τροποποιηθεί από την ΙΝΑ με σκοπό να εξαλείψει την διαφοροποίηση που υπήρχε ανάμεσα στους αιτούντες άσυλο που βρίσκονταν εντός του εδάφους των ΗΠΑ και εκείνων που βρίσκονταν εκτός. ως εκ τούτου η ΙΝΑ εφαρμόζεται εξωεδαφικά. Με βάση την απόφαση του δικαστηρίου δεν είχε καμία σημασία ο ορισμός στην ΙΝΑ για το ποιές περιοχές θεωρούνται αμερικανικό έδαφος. Επιπροσθέτως, το δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 33 της Συνθήκης της Γενεύης έχει εξωεδαφική εφαρμογή, καθώς η απαγόρευση που επέβαλαν οι ΗΠΑ στους αιτούντες άσυλο στα διεθνή ύδατα δεν τους επιτρέπει να προσεγγίσουν και άλλα κράτη εκτός των ΗΠΑ. Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ ανέστειλε την απόφαση και άσκησε έφεση.⁸⁷

2.3.3 SALE V. HAITIAN CENTERS COUNCIL, INC (1993)

Στην υπόθεση *Sale v. Haitian Centers Council, Inc*, οι οργανώσεις που εκπροσωπούσαν τους αιτούντες άσυλο από την Αϊτή προκάλεσαν την νέα πολιτική της τότε κυβέρνησης του Μπους, ισχυριζόμενες ότι η κυβερνητική πολιτική παραβιάζει την Σύμβαση του 1951 στην οποία είχαν συμφωνήσει μεταξύ άλλων χωρών και οι ΗΠΑ. Η κυβέρνηση δήλωσε σε αυτόν τον ισχυρισμό, ότι η Σύμβαση του 1951 δεν παραβιάζεται, καθώς δεν έχει εφαρμογή σε πρόσφυγες οι οποίοι βρίσκονται σε διεθνή ύδατα διότι είναι εκτός εδάφους των ΗΠΑ.⁸⁸

Το Αμερικάνικο Δικαστήριο Εφέσεων της Δεύτερης Περιφέρειας αντέστρεψε την απόφαση και αποφάσισε ότι η Σύμβαση του 1951 έχει εφαρμογή σε διεθνή ύδατα. Αυτή η απόφαση ερχόταν σε αντίθεση με εκείνη που είχε βγάλει το αντίστοιχο Δικαστήριο της Ενδέκατης Περιφέρειας για το ίδιο ζήτημα, ότι δηλαδή στα διεθνή ύδατα δεν έχει εφαρμογή η ΙΝΑ. Παρατηρώντας την αντίθεση σε ένα υψηλής σπουδαιότητας ζήτημα, το Ανώτατο Δικαστήριο ικανοποίησε την κυβερνητική

⁸⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 142

⁸⁷Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 142

⁸⁸Pizor A., (1993), "Sale v. Haitian Center Council: The Return of Haitian Refugees", *Fordham International Law Journal*, Vol. 17 Iss. 4, σελ. 1064

εντολή για έκδοση επανεξέτασης και εξέδωσε την τελική του απόφαση τον Ιούνιο του 1993.⁸⁹

Το Ανώτατο Δικαστήριο κατήγγειλε την απόφαση του Δικαστηρίου της Δεύτερης Περιφέρειας εκδίδοντας απόφαση στην οποία καθόριζε ότι η αρχή της μη επαναπροώθησης σύμφωνα με την ΙΝΑέχει εφαρμογή μόνο στην περίπτωση που οι αιτούντες άσυλο υπόκεινται σε απέλαση ή στον αποκλεισμό ακρόασης. Αυτές οι διαδικασίες, σύμφωνα με την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου, μπορούν να συμβούν μόνο σε αμερικάνικό έδαφος, καθώς δεν υπάρχει πρόβλεψη στην ΙΝΑγια εξωεδαφικές διαδικασίες. Το Δικαστήριο ακόμα αποφάσισε ότι η αρχή τη μη επαναπροώθησης, όπως αναφέρεται στην Σύμβαση του 1951, δεν εφαρμόζεται στους αιτούντες άσυλο στις ΗΠΑ των οποίων η φυσική παρουσία βρίσκεται εκτός του εδάφους της, καθώς ήταν εγκατεστημένοι στο Γκουαντάναμο.⁹⁰

2.3.4 HAITIAN CENTERS COUNCIL, INK V. SALE (1993)

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Yale, Harold Hongju Koh, μαζί με μια ομάδα φοιτητών του και έναν δικηγόρο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κατέθεσαν εκ νέου μήνυση εκ μέρους των προσφύγων από την Αϊτή που κρατούνταν στο Γκουαντάναμο για το δικαίωμά τους σε νομική υποστήριξη πριν επαναπατριστούν αναγκαστικά στην Αϊτή. Η νέα αυτή υπόθεση είναι γνωστή ως *Sale v. Haitian Centers Council*. Στην πρώτη τους ακρόαση κατάφεραν να κερδίσουν προσωρινή περιοριστική διαταγή. Ενώ η έφεση βρισκόταν σε εκκρεμότητα, η κυβέρνηση Μπους εξέδωσε εκτελεστικό διάταγμα με το οποίο εξουσιοδοτούσε το λιμενικό να επιστρέφει πίσω στην Αϊτή όσους προσπαθούσαν να φτάσουν στις ακτές των ΗΠΑ χωρίς καν να τους δίνεται η δυνατότητα αιτήματος ασύλου. Ο νεοεκλεγείς πρόεδρος Κλίντον είχε κατακρίνει τον τρόπο με τον οποίο είχε χειριστεί ο Μπους το ζήτημα με τους πρόσφυγες, θεωρώντας σκληρή την πολιτική που ακολούθησε. Ως εκ τούτου θα έπρεπε να επαινέσει τον δικαστή που εξέδωσε την περιοριστική διαταγή. Αντιθέτως όμως, αποφάσισε να ακολουθήσει την πολιτική που είχε ακολουθήσει και η κυβέρνηση Μπους και να επαναπροωθεί όσους έρχονταν από την Αϊτή, χωρίς να τους δίνει την δυνατότητα να

⁸⁹Pizor A., (1993), "Sale v. Haitian Center Council: The Return of Haitian Refugees", *Fordham International Law Journal*, Vol. 17 Iss. 4, σελ. 1091

⁹⁰Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 143

αιτηθούν άσυλο και να κρατήσει επ' αόριστον όσους βρίσκονταν ήδη στο Γκουαντάναμο.⁹¹

Ο Koh και η ομάδα του κατάφεραν να τους επιτραπεί η επίσκεψη στο Γκουαντάναμο ώστε να συλλέξουν πληροφορίες από τους ίδιους τους πρόσφυγες για την υπόθεση. Εκεί ανακάλυψαν ότι οι συνθήκες διαβίωσης δεν πληρούσαν ούτε στο ελάχιστο τις προϋποθέσεις, πολλοί από τους πρόσφυγες κοιμόντουσαν ακόμα και σε χαρτόκουτα. Οι πρόσφυγες αποκάλυψαν ότι σε περίπτωση που διαμαρτύρονταν για τις συνθήκες διαβίωσης και για την επ' αόριστο κράτηση θα κατέληγαν φυλακισμένοι σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους που υπήρχαν στην βάση. Όπως ανέφερε ο Koh, όλοι είχαν την νόμιμη αξίωση για να αιτηθούν άσυλο και κάποιοι από αυτούς το είχαν πετύχει, όμως επειδή είχαν διαγνωστεί με τον HIV δεν τους επιτρεπόταν η είσοδος στις ΗΠΑ. Είχε δημιουργηθεί ένας ειδικός χώρος στο Γκουαντάναμο όπου κρατούνταν άτομα τα οποία είχαν διαγνωστεί με HIV. Καταθέτοντας τα στοιχεία η ομάδα το Koh στο δικαστήριο μετά από δύο βδομάδες που διήρκησε η δίκη, ο δικαστής Johnsonδιέταξε την άμεση απελευθέρωση των κρατουμένων στο Γκουαντάναμο. Η απόφαση του βασίστηκε στο γεγονός ότι οι ΗΠΑ πήραν από τον ωκεανό τους πρόσφυγες και τους εγκατέστησαν σε μια περιοχή που αποκλειστικό έλεγχο έχουν οι ΗΠΑ. Ακόμα, οι στρατιωτικές αρχές σκοπίμως δεν παρείχαν ιατρική βοήθεια στους πρόσφυγες και τους φυλάκιζαν για απροσδιόριστη χρονική διάρκεια χωρίς έννομη αιτιολογία. Η κυβέρνηση του Κλίντον αποφάσισε να σεβαστεί την απόφαση του δικαστηρίου και επέτρεψε στους πρόσφυγες να εισέλθουν στις ΗΠΑ.⁹²

Ο δικαστής Johnsonήταν ο πρώτος που εξέδωσε απόφαση όπου προέβλεπε ότι το Σύνταγμα των ΗΠΑ έχει εφαρμογή στο Γκουαντάναμο, η υπόθεση δεν αποτελεί νομικό προηγούμενο. Για να αποτραπεί η περίπτωση έφεσης, η οποία ενδεχομένως θα άλλαζε την απόφαση που είχε λάβει ο δικαστής, οι δικηγόροι των προσφύγων έκαναν συμβιβασμό με το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Οι πρόσφυγες αφέθηκαν

⁹¹Schwab St., (2009), *Guantanamo, USA: The Untold History of America's Cuban Outpost*, University Press of Kansas, σελ. 228

⁹²Schwab St., (2009), *Guantanamo, USA: The Untold History of America's Cuban Outpost*, University Press of Kansas, σελ. 228-229.

ελεύθεροι, η απόφαση όμως του δικαστή Johnson ακυρώθηκε, τεχνικά δηλαδή διαγράφηκε από τα βιβλία και της αφαιρέθηκε κάθε εγκυρότητα.⁹³

2.3.5 CUBAN AMERICAN BAR ASSOCIATION V CHRISTOPHER (1995)

Ο Σύλλογος Δικηγόρων Κούβας Αμερικής σε συνεργασία με άλλες οργανώσεις της Κούβας για τα προσφυγικά ζητήματα και το Κέντρο Προσφύγων της Αϊτής σχημάτισαν δικογραφία την οποία κατέθεσαν στο ομοσπονδιακό περιφερειακό δικαστήριο εκ μέρους των προσφύγων που βρίσκονταν στα καταφύγια στο Γκουαντάναμο. Στην δικογραφία ισχυρίζονταν ότι η αμερικανική κυβέρνηση παραβίαζε τα δικαιώματα των προσφύγων με βάση το εθνικό και το διεθνές δίκαιο, επαναπατρίζοντάς τους στα κράτη καταγωγής τους και με την άρνησή της να τους επιτρέψει πρόσβαση σε συνηγόρους. Το περιφερειακό δικαστήριο εξέδωσε απόφαση, η οποία ήταν υπέρ των εναγόντων και απαγόρευε τον επαναπατρισμό των αιτούντων άσυλο στις χώρες προέλευσής τους.⁹⁴

Το Αμερικανικό Δικαστήριο Εφέσεων της Ενδέκατης Περιφέρειας ακύρωσε την απόφαση του χαμηλότερου σε ιεραρχία περιφερειακού δικαστηρίου, εκδίδοντας απόφαση ότι ούτε οι πρόσφυγες της Αϊτής ούτε της Κούβας έχουν αναγνωρισμένα νομικά δικαιώματα σύμφωνα με το Σύνταγμα των ΗΠΑ και το διεθνές δίκαιο εφόσον δεν βρίσκονται εντός της επικράτειας των ΗΠΑ. Επαναβεβαίωσε την απόφαση του 1992 στην υπόθεση *Haitian Refugee Center, Inc v Baker* ότι οι αιτούντες άσυλο από την Κούβα βρίσκονται εκτός αμερικανικού εδάφους, καθώς στο Γκουαντάναμο την κυριαρχία της περιοχής έχει η Κούβα και οι ΗΠΑ έχουν μόνο την δικαιοδοσία. Ακόμα, το Περιφερειακό Δικαστήριο έλαβε υπόψη στην απόφασή του και την υπόθεση *Sale v Haitian Centers Council, Inc.* ότι δεν εφαρμόζεται στους αιτούντες άσυλο από την Αϊτή η Σύμβαση του 1951, καθώς βρίσκονται σε εξωεδαφική περιοχή.⁹⁵

⁹³Goldstein Br., “Guantanamo: The Prequel”, The Wall Street Journal, <https://www.wsj.com/articles/SB119672508133812403>, αρχική δημοσίευση: 04/12/2007, τελευταία επίσκεψη: 03/09/2020

⁹⁴Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 143

⁹⁵Jones Th. & Bello J., (1996), “Cuban American Bar Association v Christopher”, American Journal of International Law, σελ. 477

Η πολιτική που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ στην αντιμετώπιση των προσφυγικών ροών έθεσαν τα θεμέλια για το άνοιγμα των φυλακών στο Γκουαντάναμο. Η συζήτηση για το κατά πόσο οι άνθρωποι που μεταφέρονται στο Γκουαντάναμο έχουν δικαιώματα παραμένει ανοιχτή, καθώς ακόμα και μετά από δικαστικές αποφάσεις το τοπίο δεν είναι ξεκάθαρο. Οι ΗΠΑ δημιούργησαν μέσα από τις συμφωνίες μίσθωσης του Γκουαντάναμο αλλά και από τις επιμέρους δικαστικές υποθέσεις μία περιοχή όπου ούτε το Σύνταγμα των ΗΠΑ αλλά ούτε και το διεθνές δίκαιο έχουν εφαρμογή.

Η σπουδαιότητα της ανάλυσης της κρίσης της Αϊτής έγκειται στο γεγονός ότι οι φυλακές στο Γκουαντάναμο που δημιουργήθηκαν με την έναρξη του 21^{ου} αιώνα δεν πρέπει να αποτελούν έκκληση, καθώς πρόκειται για την συνέχιση της πρακτικής εκ μέρους των ΗΠΑ. Η χρήση του Γκουαντάναμο ως κέντρο κράτησης προσφύγων από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ για όσους δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις να εισέλθουν σε αμερικανικό έδαφος, ιστορικά προμηνύουν το καθεστώς που δημιουργήθηκε στη περιοχή ως φυλακές υψίστης ασφαλείας. Επιπροσθέτως, οι υποθέσεις Baker και Saleαναφέρθηκαν εκ νέου σε υποθέσεις που αφορούσαν τα δικαιώματα υπόπτων τρομοκρατίας, στο αίτημα τους να έχουν δίκαιη μεταχείριση και δίκη. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όποτε οι κυβερνήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν πολιτικές και κοινωνικές κρίσεις έχουν την δυνατότητα να παραποιήσουν και να χρησιμοποιήσουν κατά το δοκούν προηγούμενες δικαστικές αποφάσεις με σκοπό να ισχυριστούν ότι μια γεωγραφική περιοχή βρίσκεται εκτός τα όρια του νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

Στα δύο προηγούμενα κεφάλαια έγινε η αναφορά στο καθεστώς μίσθωσης του Γκουαντάναμο και στη συνέχεια για την πολιτική των ΗΠΑ αναφορικά με την δημιουργία κέντρου κράτησης προσφύγων. Το παρόν και το επόμενο κεφάλαιο ασχολείται αποκλειστικά με την πολιτική που ακολούθησαν οι ΗΠΑ στα πλαίσια του πολέμου κατά της τρομοκρατίας στην περιοχή του Γκουαντάναμο. Ο τρόπος με τον οποίο πλαισίωσαν νομικά τις αποφάσεις τους για την νομιμοποίηση φυλακών υψίστης ασφαλείας αποτελεί ερευνητικό αντικείμενο των δύο αυτών κεφαλαίων.

3.1 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

Τον Σεπτέμβριο του 2001 μόλις δέκα μέρες μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα στους δίδυμους πύργους και στο Πεντάγωνο, η κυβέρνηση του Μπους ανακοίνωσε ότι οι ΗΠΑ ξεκινούν τον πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία, ο οποίος διαφέρει από όλες τις προηγούμενες μορφές πολέμου που γνώριζε έως τότε η ανθρώπινη ιστορία. Ο ακρογωνιαίος λίθος για να επικρατήσουν οι ΗΠΑ στο νέο αυτό είδος πολέμου θα γινόταν με την απόκτηση πληροφοριών από υπόπτους τρομοκρατίας. Η κυβέρνηση Μπους ξεκίνησε να αναπτύσσει ένα πρόγραμμα το οποίο ονομάστηκε “*The New Paradigm*” για να αντιμετωπίσει τον πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία.⁹⁶ Ο όρος “*paradigm*” μπορεί να χαρακτηριστεί ως η κυρίαρχη οπτική του κόσμου σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο ή ένα συγκεκριμένο πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο γίνεται αντιληπτή μια πραγματικότητα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο ή σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα.⁹⁷

Σύμφωνα με το “*The New Paradigm*”, η κυβέρνηση Μπους εξουσιοδότησε για ένα νέο *ad hoc* σύστημα κράτησης και ανάκρισης, το οποίο θα διέφερε σε ότι αφορά την νομική του δομή. Το βασικό χαρακτηριστικό του νέου αυτού προγράμματος θα ήταν

⁹⁶Fletcher L. & Stoner E., (2011), *Guantanamo and its Aftermath: US Detention and Interrogation Practices and Their Impact on Former Detainees*, Human Rights Center, UC Berkeley, σελ. 7

⁹⁷Kakihara K., “The Post-9/11 Paradigm Shift and Its Effects on East Asia”, Institute for International Policy Studies, Paper 292E, 2003, σελ. 2

η εξουσιοδότηση να χρησιμοποιούνται πιο ευέλικτες ανακριτικές μέθοδοι σε υπόπτους τρομοκρατίας.⁹⁸

Η χρησιμοποίηση στρατιωτικών μέσων για την επίλυση ενός προβλήματος είναι συχνά δραματική αλλά παράλληλα περισσότερο αποφασιστική από το να χρησιμοποιηθούν διπλωματικές μέθοδοι και διαπραγματεύσεις. Αν και ο στρατιωτικός πόλεμος επιφέρει πλήθος δεινών όπως έχει προκύψει από την ιστορία ταυτόχρονα είναι πιο αποτελεσματικός, καθώς στις διαπραγματεύσεις και σε άλλα ειρηνευτικά μέσα για την επίλυση ενός προβλήματος και οι δύο πλευρές συνήθως κάνουν υποχωρήσεις και συμβιβασμούς. Ακόμα, η διακήρυξη του πολέμου, όπως έγινε στις ΗΠΑ αμέσως μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα, δημιουργούν την αίσθηση στην κοινή γνώμη ότι πρόκειται για ένα πρόβλημα υψίστης σημασίας, το οποίο δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με την διπλωματία και την αποφυγή στρατιωτικής επέμβασης. Τα τρομοκρατικά χτυπήματα συνέβησαν με το ξεκίνημα του 21^{ου} αιώνα και σηματοδότησαν την έναρξη μιας νέας εποχής. Μετά το Β Παγκόσμιο πόλεμο οι ΗΠΑ και η Ευρώπη δεν είχαν εμπλακεί σε πόλεμο (αν εξαιρεθεί η περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας). Ακόμα και στην διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου δεν υπήρξε στρατιωτική εμπλοκή στις δύο υπερδυνάμεις. Με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης, οι ΗΠΑ είχαν πλέον την πρωτοκαθεδρία στο διεθνές σύστημα. Ο φιλελευθερισμός, τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι οικονομικές ελευθερίες εξαπλώθηκαν και στις χώρες τις πρώην Σοβιετικής Ένωσης, καθώς μία άρχισαν να εισέρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο NATO. Ως εκ τούτου, οι ΗΠΑ θέλοντας να διατηρήσουν την θέση του στο διεθνές σύστημα, αλλά και να επεκτείνουν την επιρροή τους στην Μέση Ανατολή, προχώρησαν σε στρατιωτική επέμβαση στο Μέση Ανατολή και συγκεκριμένα στο Αφγανιστάν και εν συνεχεία στο Ιράκ. Ιδιαίτερος σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι ΗΠΑ λόγω της γεωγραφικής τους θέσης θεωρούσαν ότι δεν κινδυνεύουν από χτυπήματα στο έδαφός τους. Αυτό καταρρίφθηκε την στιγμή που συνέβησαν τα τρομοκρατικά χτυπήματα.

Η μετατροπή της τρομοκρατίας σε στρατιωτικό εχθρό είχε σημαντικές νομικές και πρακτικές επιπτώσεις. Αρχικά, επέτρεψε στις ΗΠΑ να αναζητήσουν λύσεις εκτός της επικράτειάς τους, κάτι το οποίο ανήγαγε τις ενέργειές τους στην σφαίρα του διεθνούς δικαίου μαζί με το εθνικό δίκαιο. Ακόμα, επέτρεψε τις ΗΠΑ να χρησιμοποιήσουν

⁹⁸Fletcher L. & Stoner E., (2011), *Guantanamo and its Aftermath: US Detention and Interrogation Practices and Their Impact on Former Detainees*, Human Rights Center, UC Berkeley,σελ. 7

στρατιωτικές δυνάμεις ώστε να αντιμετωπίσουν τον νέο εχθρό που είχε ανακύψει.⁹⁹ Αυτό όμως που θα απασχολήσει το παρόν κεφάλαιο είναι το γεγονός ότι δημιουργήθηκαν τρόποι με τους οποίους οι κρατούμενοι των ΗΠΑ δικάζονταν σε στρατιωτικές επιτροπές και όχι σε αστικά δικαστήρια.

Χαρακτηρίζοντας το ζήτημα ως πόλεμος, ο οποίος διεξάγεται στο εξωτερικό κατέστησε ενδεχομένως τους κρατούμενους να λαμβάνονται υπόψη ως μη Αμερικανοί πολίτες, οι οποίοι αιχμαλωτίστηκαν από στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ σε επικράτεια τρίτου εδάφους. Αυτό δημιούργησε την ανάγκη στις ΗΠΑ να έχουν τουλάχιστον μία εγκατάσταση στην οποία θα μεταφέρονταν ως κρατούμενοι. Η απόφαση για το που θα βρίσκεται αυτού του είδους η φυλακή ανατέθηκε σε μια διϋπηρεσιακή ομάδα, η οποία δημιουργήθηκε από την τότε αμερικανική κυβέρνηση του Μπους. Περιελάμβανε το Υπουργείο Αμύνης, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το FBI (Federal Bureau of Investigation), την CIA (Central Intelligence Agency) και το NSC (National Security Council).¹⁰⁰

3.1.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ

Τα ενδεχόμενα μέρη στα οποία θα μπορούσαν να δημιουργηθούν φυλακές υψίστης ασφαλείας ήταν αρκετά, συμπεριλαμβανόμενου μέρη σε εδάφη τρίτων κρατών, περιοχές εντός των ΗΠΑ, περιοχές στις οποίες έχουν την κυριαρχία οι ΗΠΑ και το Γκουαντάναμο στην Κούβα. Για να καθοριστεί όμως ποια θα ήταν η πιο κατάλληλη επιλογή θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη ορισμένη βασικής σημασίας παράγοντες.¹⁰¹

1. Το αντίκτυπο που θα είχε στις σχέσεις των ΗΠΑ με τρίτα κράτη. Δεδομένου ότι ο πόλεμος με το Αφγανιστάν βρισκόταν σε εξέλιξη αυτός ήταν ένας πολύ βασικός παράγοντας στην επιλογή τοποθεσίας, αν αποφασιζόταν οι φυλακές να βρίσκονται σε έδαφος τρίτου κράτους.¹⁰²
2. Το αντίκτυπο που θα είχε στην εθνική ασφάλεια, καθώς μετά την τρομοκρατική επίθεση του 2001 ένας πολύ βασικός παράγοντας που έπρεπε να ληφθεί υπόψη από την επιτροπή που ήταν υπεύθυνη για την επιλογή

⁹⁹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 148

¹⁰⁰Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 148

¹⁰¹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 148

¹⁰²McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 5

τοποθεσίας, ήταν η ασφάλεια των ΗΠΑ. Η επιλογή τοποθεσίας εντός της αμερικανικής επικράτειας θα απαιτούσε δημόσια γνωστοποίηση και ενδεχομένως την συνεργασία με το Κογκρέσο. Την περίοδο εκείνη το Κογκρέσο τελούσε υπό τον έλεγχο των δημοκρατικών, καθώς το ρεπουμπλικανικό κόμμα είχε χάσει με τρεις έδρες διαφορά.¹⁰³ Αυτό σήμαινε ότι ο Μπους, ο οποίος προερχόταν από το ρεπουμπλικανικό κόμμα ενδεχομένως να μην είχε την στήριξη του Κογκρέσο. Είναι βάσιμη η υπόθεση ότι το Κογκρέσο θα επεδίωκε ενεργό ρόλο στην απόφαση τοποθεσίας, καθώς μια τέτοιου είδους απόφαση θα είχε πιθανό πολιτικό κόστος.¹⁰⁴

3. Η ασφάλεια των εγκαταστάσεων ήταν ένας ακόμα βασικός παράγοντας στην επιλογή της τοποθεσίας. Θα έπρεπε να υπάρχει η δυνατότητα ασφάλειας των εγκαταστάσεων και έλεγχος πρόσβασης σε αυτές από την περικλείουσα περιοχή. Δεδομένου της φύσης του εχθρού αυτό το καθιστούσε εξαιρετικά δύσκολο και ενείχε κινδύνους.¹⁰⁵
4. Το μέγεθος των εγκαταστάσεων θα έπρεπε να είναι αρκετά μεγάλο λόγω της πολυπλοκότητας των δομών που θα δημιουργούνταν. Το Δεκέμβριο του 2001 μόνο 45 τρομοκράτες βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ και η ανάγκη να βρεθεί ένα μέρος κράτησης ήταν επιτακτική. Παρόλο που ο αριθμός είναι μικρός, οι εγκαταστάσεις που θα κρατούνταν έπρεπε να πληρούν τις προϋποθέσεις να μπορούν να επεκταθούν, καθώς ο αριθμός των κρατουμένων θα αυξανόταν γρήγορα.¹⁰⁶
5. Η απόσταση της τοποθεσίας από την άμεση επέμβαση των ΗΠΑ. Η τοποθεσία ιδανικά θα έπρεπε να είναι απομακρυσμένη, ώστε να είναι πιο εύκολο να ασφαλιστεί η περιοχή. Ακόμα, ήταν βασικό να μπορούσαν να έχουν άμεση πρόσβαση η CIA, το FBI και η στρατιωτική κατασκοπεία για ανακριτικούς σκοπούς. Ως εκ τούτου θα έπρεπε να βρεθεί η ισορροπία ανάμεσα σε αυτά τα δύο.¹⁰⁷
6. Το ζήτημα της δικαιοσύνης απασχόλησε ιδιαίτερα την επιτροπή. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης αντιμετώπιζε το ρίσκο να υπάρχει πρόσβαση των

¹⁰³Trandahl J., "Statics of the Presidential and Congressional Election of November 7, 2000", ημερομηνία δημοσίευσης: 06/11/2000, τελευταία επίσκεψη: 28/02/2020

¹⁰⁴McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 5

¹⁰⁵McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 5

¹⁰⁶McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 5

¹⁰⁷McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 6

κρατούμενων σε ομοσπονδιακά δικαστήρια στα οποία θα μπορούσαν να υποβάλλουν αίτηση για *habeascorpus*. Το *habeascorpus* έχει εφαρμογή μόνο σε πολίτες των ΗΠΑ και σε άτομα τρίτων χωρών που όμως κρατούνται εντός των ΗΠΑ.¹⁰⁸

7. Το οικονομικό κομμάτι είναι ένας βασικός παράγοντας, καθώς περιλαμβάνει όλα τα κόστη που απαιτούνται για την δημιουργία και διατήρηση των εγκαταστάσεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το Υπουργείο Αμύνης των ΗΠΑ, το οποίο είχε υπό την ευθύνη του τους “*μαχητές του εχθρού*”, όπως ονομάζονταν οι ύποπτοι τρομοκρατίας, επιθυμούσε να μειώσει όσο το δυνατόν περισσότερο τα κόστη που θα προέκυπταν.¹⁰⁹

3.1.2 Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΩΝ ΠΙΘΑΝΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ

Η επιλογή τοποθεσίας σε τρίτο κράτος θα είχε το πλεονέκτημα ότι θα αποτελούσε την καλύτερη εναλλακτική επιλογή, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος της εγχώριας ασφάλειας. Ακόμα, θα μειωνόταν το κόστος καθώς τα έξοδα θα μοιράζονταν με το τρίτο κράτος στο οποίο θα δημιουργούνταν οι εγκαταστάσεις. Το ζήτημα της νομιμότητας δεν θα αποτελούσε σοβαρό ρίσκο, καθώς οι κρατούμενοι δεν θα είχαν δικαίωμα πρόσβασης σε ομοσπονδιακά δικαστήρια εφόσον δεν θα κρατούνταν εντός των ΗΠΑ. Ωστόσο, θα προστατεύονταν από το εθνικό δίκαιο του κράτους εγκατάστασης και από το διεθνές δίκαιο. Σε περίπτωση που η τοποθεσία βρισκόταν σε κράτος το οποίο συμμετείχε στην Συμφωνία της Ρώμης, η πιθανή παράνομη κράτηση θα οδηγούσε σε ποινική υπόθεση εναντίον των εθνικών αρχών από τα κράτη από τα οποία προέρχονταν οι κρατούμενοι ενώπιον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου. Ένα ακόμα μειονέκτημα ήταν το γεγονός ότι το προσωπικό της υπηρεσίας πληροφοριών δεν θα είχε άμεση πρόσβαση στην τοποθεσία, καθώς θα βρισκόταν σε απομακρυσμένη περιοχή και επειδή η δικαιοδοσία τους θα ήταν περιορισμένη σε περιοχή που δεν θα ήταν εντός της αμερικανικής επικράτειας. Το σημαντικότερο όμως μειονέκτημα ήταν ότι θα μπορούσε να αποτελέσει ένα σοβαρό λόγο ώστε να διαταραχθούν οι διμερείς σχέσεις των ΗΠΑ και με το τρίτο κράτος. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε διαρκείς προσπάθειες των ΗΠΑ να έχουν την υποστήριξη του κράτους

¹⁰⁸McCallum D.,(2003), “Why GTMO?”, National Security Strategy Process, σελ. 6

¹⁰⁹McCallum D.,(2003), “Why GTMO?”, National Security Strategy Process, σελ. 6

στον πόλεμο εναντίον της τρομοκρατίας. Η κυβέρνηση δεν επιθυμούσε να πάρει ένα τέτοιο ρίσκο σε εκείνη την περίοδο.¹¹⁰

Η δεύτερη επιλογή θα ήταν οι φυλακές να χτίζονταν εντός των ΗΠΑ. Σε αυτή την περίπτωση τα μειονεκτήματα ήταν αρκετά και ιδιαίτερος κρίσιμα για να στεφθεί με επιτυχία το εγχείρημα. Τα πλεονεκτήματα αυτής της επιλογής ήταν ότι δεν θα υπήρχε το ρίσκο να διαταραχθούν οι σχέσεις των ΗΠΑ με κάποιο τρίτο κράτος και η πρόσβαση των υπηρεσιών για ανάκριση των κρατουμένων θα ήταν άμεση. Επίσης, υπήρχαν ήδη εγκαταστάσεις όπου το κόστος θα ήταν αρκετά περιορισμένο. Ωστόσο, ένα βασικό μειονέκτημα το οποίο εκείνη την περίοδο δεν θα μπορούσε να αγνοηθεί ήταν η ασφάλεια των ΗΠΑ. Στην περίπτωση που οι εγκαταστάσεις των φυλακών τοποθετούνταν εντός των ΗΠΑ, ένα τρομοκρατικό χτύπημα θα ήταν πιθανό και καταστροφικό για τις ΗΠΑ και αυτό θα είχε και πολιτικό αντίκτυπο. Επιπροσθέτως, οι κρατούμενοι θα είχαν άμεση πρόσβαση σε ομοσπονδιακά δικαστήρια, κάτι το οποίο δεν επιθυμούσε η κυβέρνηση των ΗΠΑ.¹¹¹

Η Τρίτη επιλογή αφορούσε περιοχή η οποία θα βρισκόταν στην κυριαρχία των ΗΠΑ, αλλά όχι εντός των Πολιτειών της. Στην περίπτωση αυτή εξεταζόταν η περιοχή Γκουάμ που βρίσκεται στην Ωκεανία και είναι υπό την κυριαρχία των ΗΠΑ από το 1989 με την Συνθήκη των Παρισίων μετά το τέλος του αμερικανό-ισπανικού πολέμου. Εάν επιλεγόταν η περιοχή αυτή δεν θα υπήρχε ζήτημα διατάραξης διμερών σχέσεων με κάποιο κράτος και η εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ δεν θα απειλούταν. Αυτά όμως ήταν τα μοναδικά πλεονεκτήματα που υπήρχαν στην εν λόγω επιλογή. Τα μειονέκτημα στον αντίποδα ήταν αρκετά, καθώς δεν υπήρχαν επαρκής εγκαταστάσεις για την δημιουργία φυλακών υψίστης ασφαλείας και το κόστος θα ήταν υπέρογκο. Ακόμα, η πρόσβαση θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη λόγω της απομακρυσμένης απόστασης και τέλος οι κρατούμενοι θα είχαν πρόσβαση στα ομοσπονδιακά δικαστήρια, καθώς μπορεί να μην βρίσκονταν εντός των Πολιτειών, όμως σύμφωνα με το Σύνταγμα των ΗΠΑ το Γκουάμ βρίσκεται στην επικράτεια των ΗΠΑ και αυτό δίνει πρόσβαση στο δικαστικό της σύστημα.¹¹²

3.1.3 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΓΚΟΥΑΝΤΑΝΑΜΟ

¹¹⁰McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 6-7

¹¹¹McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 7-8

¹¹²McCallum D.,(2003), "Why GTMO?", National Security Strategy Process, σελ. 8

Από τις επιλογές τις οποίες είχε να επεξεργαστεί η επιτροπή κατέληξε στο Γκουαντάναμο της Κούβας, καθώς θεωρήθηκε ότι συνδύασε με το καλύτερο δυνατό τρόπο τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που αξιολογούνταν. Τα πλεονεκτήματα που προέκυπταν από την επιλογή του Γκουαντάναμο ήταν:¹¹³

1. Η δικαιοδοσία της περιοχής ανήκε στις ΗΠΑ
2. Μειωνόταν σημαντικά ο κίνδυνος εθνικής ασφάλειας
3. Υπήρχε άμεση διαθεσιμότητα των εγκαταστάσεων
4. Το γεγονός ότι οι εγκαταστάσεις βρίσκονταν σε στρατιωτική βάση ενίσχυε την ασφάλεια
5. Η απόσταση του Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ είναι μικρή και επιτρέπει την άμεση πρόσβαση των υπηρεσιών πληροφόρησης και του στρατιωτικού προσωπικού
6. Υπάρχει μικρό ρίσκο πρόσβασης των κρατουμένων στο νομικό σύστημα.

Όλα αυτά τα πλεονεκτήματα κατέστησαν το μέρος ιδανικό για να δημιουργηθούν εκεί φυλακές υψίστης ασφαλείας. Το μοναδικό μειονέκτημα ήταν ότι η δημιουργία των φυλακών στο Γκουαντάναμο ενδεχομένως να είχε αρνητικό αντίκτυπο στις σχέσεις των ΗΠΑ με την Κούβα. Είναι όμως μικρής σημασίας, καθώς ήδη οι σχέσεις των δύο κρατών είχαν διακόψει διπλωματικές σχέσεις.

Από την πλευρά της ασφάλειας το Γκουαντάναμο αποτελούσε ένα ιδιαίτερος ασφαλές μέρος. Είναι προσβάσιμο μόνο δια αέρος ή μέσω θαλάσσης με εξαίρεση ένα μικρό σημείο εισόδου δια ξηράς το οποίο συνήθως είναι σφραγισμένο και πρόκειται για το σημείο εκείνο που ενώνει το Γκουαντάναμο με την υπόλοιπη Κούβα. Η περιοχή όπου βρίσκεται ο ναυτικός σταθμός των ΗΠΑ στο Γκουαντάναμο είναι πλήρως διαχωρισμένο από την υπόλοιπη Κούβα με μεταλλικό φράχτη και αγκαθωτό συρματοπλέγμα, καθώς και με ναρκοπέδιο το οποίο βρίσκεται περιμετρικά του Γκουαντάναμο.¹¹⁴

Ο βασικότερος όμως λόγος που επιλέχτηκε το Γκουαντάναμο και αποτελεί και το βασικό ζήτημα της διπλωματικής έγκειται στο γεγονός της προσβασιμότητας στο δικαστικό σύστημα και στα δικαιώματα των κρατουμένων. Το Γκουαντάναμο αποτελούσε το μοναδικό μέρος από όσα εξετάστηκαν όπου ο κίνδυνος προσφυγής σε

¹¹³Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 149

¹¹⁴Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 148

δικαστήρια και στο διεθνές δίκαιο ήταν χαμηλός έως ανύπαρκτος. Όσο παράδοξο και αν φαίνεται να υπάρχει ένα μέρος το οποίο δεν υπόκειται σε κανένα δικαστήριο και δεν ισχύουν οι νόμοι, το Γκουαντάναμο αποτελεί ακριβώς αυτό το μέρος. Ειδικά για μια χώρα όπως οι ΗΠΑ, όπου θεωρείται υπέρμαχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κάτι τέτοιο φαίνεται οξύμωρο. Παρόλα αυτά το Γκουαντάναμο μέσα από το πέρασμα των χρόνων και τις συμφωνίες και δικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν αποτελεί περιοχή, η οποία βρίσκεται εκτός νόμου.¹¹⁵

Φυλακές υψίστης ασφαλείας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν οπουδήποτε, αλλά η αμερικάνικη κυβέρνηση θεώρησε ότι το Γκουαντάναμο κατέχει απaráμιλλα πλεονεκτήματα όσον αφορά την πρόσβαση στα δικαστήρια. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ επεδίωκε με κάθε τρόπο να κρατήσει εκτός των ομοσπονδιακών δικαστηρίων τους υπόπτους τρομοκρατίας και προσπάθησε να αποθαρρύνει και τα δικαστήρια από το να αναλάβουν υποθέσεις ανθρώπων που προέρχονται από κράτη που δεν θεωρούνται ως σύμμαχοι των ΗΠΑ πλέον. Η υπόθεση ότι τα αστικά δικαστήρια δεν θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν με την μαζική εισροή υποθέσεων είναι αμφίβολη, καθώς ο ισχυρισμός αυτός έγινε μόνο για τις υποθέσεις υπόπτων τρομοκρατίας. Επιπροσθέτως, μία αύξηση στις υποθέσεις που σχετίζονται με ζητήματα τρομοκρατίας είναι περισσότερο πιθανό να ήταν σταδιακά αυξανόμενες σε συσχέτιση με το σύνολο των υποθέσεων που έχουν να εκδικάσουν τα δικαστήρια, οι οποίες είναι πάντα προσαρμοσμένες στον αυξανόμενο αριθμό υποθέσεων και στις νέες μορφές εγκληματικότητας και προκύπτουν από το μέγεθος και την αλλαγή συμπεριφοράς του πληθυσμού των ΗΠΑ. Στην περίπτωση όπου ο αριθμός υποθέσεων για θέματα τρομοκρατίας αυξανόταν με ταχύτατους ρυθμούς, ακόμα και οι στρατιωτικές επιτροπές θα ήταν δύσκολο να ανταποκριθούν στην εκδίκασή τους χωρίς να υπάρξει επιπλέον προσωπικό και ενίσχυση των υποδομών.¹¹⁶ Το βασικό πλεονέκτημα του Γκουαντάναμο έγκειται στο γεγονός ότι αφαιρούνται τα δικαιώματα από τους κρατούμενους να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους στα ομοσπονδιακά δικαστήρια αναφορικά με την κράτησή τους και διευκολύνουν τις

¹¹⁵Londras de Fiona,(2008) "Guantanamo Bay: Towards Legality?", *The Modern Law Review Limited*, 71 (1), σελ. 36

¹¹⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 150

μεθόδους ανάκρισης, οι οποίες σε διαφορετική περίπτωση θα περιορίζονταν από την νομοθεσία.¹¹⁷

Ένας ακόμα παράγοντας για την επιλογή του Γκουαντάναμο ενδεχομένως να ήταν αυτό που ονομάζεται ως *lawfare*. Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει μία μέθοδο πολέμου όπου ο νόμος χρησιμοποιείται ως μέσο για στρατιωτικούς σκοπούς. Το *lawfare* χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τις ΗΠΑ με σκοπό να το χρησιμοποιήσει ενάντια στους εχθρούς της, αλλά στην πορεία η χρησιμοποίησή του επεκτάθηκε. ως εκ τούτου ο νόμος μετατράπηκε σε εργαλείο πολέμου, το οποίο δεν είναι ούτε εγγενώς σωστό ή λάθος, αλλά ακόμα στην ευρύτερη εφαρμογή του μπορεί να αποδειχθεί για τις ΗΠΑ ταυτόχρονα ρίσκο και ευκαιρία στον πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία.¹¹⁸

Λόγω των συμφωνιών μίσθωσης του Γκουαντάναμο και των δικαστηρίων των ΗΠΑ να αποφασίσουν ότι από την συμφωνία μίσθωσης απορρέει ότι δεν ανήκει η κυριαρχία της περιοχής στις ΗΠΑ και επειδή το νομικό κύρος εμφανίζεται σαν να μην επιτρέπει μια πλειάδα δικαιωμάτων στους κρατούμενους, οι ΗΠΑ συμπέραναν ότι αποτελεί την πιο κατάλληλη ευκαιρία να ασκούν δίωξη στους κρατούμενους με επιτυχία. Ο συνδυασμός του απόλυτου ελέγχου της περιοχής από τις ΗΠΑ με τα κενά δικαιοδοσία έδωσαν στο Γκουαντάναμο του επιπρόσθετο πλεονέκτημα έναντι των υπόλοιπων περιοχών που εξετάζονταν και όπως αποδείχθηκε εκ του αποτελέσματος, χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλο εύρος από τις ΗΠΑ.¹¹⁹

3.2 HABEAS CORPUS ΚΑΙ ΕΞΩΕΛΛΑΦΙΚΟΤΗΤΑ

3.2.1 HABEASCORPUS

Το *habeas corpus* είναι μία δικαστική πράξη που προστατεύει τα άτομα από την παράνομη κράτηση. Πρόκειται για ένα προνομιακό ένταλμα, το οποίο διασφαλίζει ελευθερία των ατόμων. Εμφανίστηκε στο αγγλικό δίκαιο από τα πρώτα χρόνια της

¹¹⁷Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 151

¹¹⁸Chesney R., "Lawfare: A Brief History of the Term and the Site", <https://www.lawfareblog.com/about-lawfare-brief-history-term-and-site>, τελευταίαεπίσκεψη: 30/08/2020

¹¹⁹Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 151-154

διαμόρφωσής του, όχι όμως στη μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα.¹²⁰ Η ακριβής προέλευση της διαταγής, όπως έχει εξελιχθεί με το πέρασμα των χρόνων είναι αντικείμενο εικασίας. Κάποιοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι εντοπίζεται στο Ρωμαϊκό Δίκαιο.¹²¹ Εμφανίστηκε στο Αγγλικό δίκαιο από τα πρώτα χρόνια διαμόρφωσής του, όχι όμως στην μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα. Τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε το 1679 στην Αγγλία, την περίοδο του Καρόλου Β'. Έδινε το δικαίωμα στο Βασιλιά να εξετάζει με ένδικο μέσο τους λόγους για τους οποίους ένας πολίτης είχε στερηθεί του δικαιώματος της προσωπικής ελευθερίας του.¹²²

Οι ΗΠΑ ενσωμάτωσαν το *habeas corpus* στο Σύνταγμά τους το 1789. Όμως ανά τα χρόνια και ανάλογα με τις ιστορικές συνθήκες, η δικαστική αυτή πράξη πήρε αρκετές μορφές. Ιστορικά στις ΗΠΑ το *habeas corpus* μπορεί να χωριστεί σε πέντε περιόδους: 1789 με 1863, 1867 με 1915, 1923 με 1953, 1963 με 1979 και 1986 έως σήμερα.¹²³ Σύμφωνα με το ομοσπονδιακό δίκαιο των ΗΠΑ, το διάταγμα επιτρέπει σε φυλακισμένους των ΗΠΑ, οι οποίοι έχουν καταδικαστεί να ασκήσουν έφεση σε ομοσπονδιακό Πρωτοδικείο για να αμφισβητήσουν τους λόγους της καταδίκης τους. Με βάση τον νόμο τα ομοσπονδιακά δικαστήρια μπορούν να δεχθούν προσφυγή για *habeas corpus* μόνο όταν έχουν την δικαιοδοσία.¹²⁴

Το δικαίωμα για *habeas corpus* έγινε κομβικής σημασίας για τα ζητήματα δικαιοδοσίας αναφορικά με τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο. Η εφαρμογή του δικαιώματος σε συγκεκριμένες εδαφικές περιοχές, όπως το Γκουαντάναμο, απασχόλησε τα ομοσπονδιακά δικαστήρια. Ένα από τα βασικά ζητήματα που έχουν ανακύψει σχετικά με τη δικαιοσύνη στο Γκουαντάναμο είναι ότι οι κρατούμενοι δεν έχουν την δυνατότητα αίτησης για *habeas corpus*. Αυτό στηρίζεται στο γεγονός ότι οι φυλακές των Γκουαντάναμο δεν βρίσκονται εντός των ΗΠΑ και η περιοχή δεν είναι υπό την κυριαρχία τους (η κυριαρχία ανήκει στην Κούβα). Η ιδέα να εμποδίζονται οι κρατούμενοι από την αίτηση για *habeas corpus*, με εδαφικά κριτήρια, δεν είναι κάτι

¹²⁰“Habeas Corpus Act 1679”, *British Library*, <https://www.bl.uk/learning/timeline/item104236.html>, τελευταία πρόσβαση: 20/10/2020

¹²¹McFeeley N., (1976), “The Historical Development of Haberas Corpus”, *SMU Law Review*, Vol. 30 Issue 3 Article 4, σελ. 585

¹²²“1679-The Habeas Corpus Act”, *Magna Carta Trust*, <https://magnacarta800th.com/history-of-the-magna-carta/the-magna-%20carta-timeline/1679-the-habeas-corpus-act/>, τελευταία πρόσβαση: 20/10/2020

¹²³Federman C., (2006), *The body and the state*, Albany: State University of New York, σελ. ix-xi

¹²⁴Federman C., (2010), “Habeas Corpus in the age of Guantanamo”, Department of Justice Studies Faculty Scholarship and Creative Works, No.3, σελ. 215-216

που συνέβη για πρώτη φορά στο Γκουαντάναμο. Σύμφωνα με τον Lord Steyn, το 1667 στην Αγγλία χρησιμοποιούσαν την ίδια τεχνική, στέλνοντας κρατούμενους σε απομονωμένα νησιά, ώστε να μην έχουν πρόσβαση σε νόμους. Γι αυτό τον λόγο το 1679 υπογράφηκε το *Habeas Corpus Act*, προσπάθησε να δώσει ένα τέλος σε αυτή την τακτική, καθιστώντας παράνομο να μεταφέρονται κρατούμενοι εκτός των ορίων του νόμου. Παρόλα αυτά οι ΗΠΑ εφαρμόζουν αυτήν την τακτική στις φυλακές στο Γκουαντάναμο της Κούβας. Τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας των φυλακών δεν υπήρχε δυνατότητα για *habeas corpus*, όμως αυτό άλλαξε από την εκδίκαση της υπόθεσης *Boumediene v Bush*.¹²⁵

Τον Οκτώβριο του 2001 ο Πρόεδρος Μπους υπέγραψε την Patriot Act, κομμάτι του οποίου προέβλεπε την μη εφαρμογή του *habeas corpus* σε αλλοδαπούς τρομοκράτες. Το τμήμα 411 της Patriot Act επιτρέπει στην κυβέρνηση να απελάσει αλλοδαπούς πολίτες, οι οποίοι ακούσια συμμετείχαν σε τρομοκρατική οργάνωση. Το αμέσως επόμενο τμήμα της Πράξης δίνει την δυνατότητα στον Γενικό Εισαγγελέα να αποφασίζει ποιός θεωρείται ως τρομοκράτης. Πριν την υπογραφή της Patriot Act από το Κογκρέσο, οι ΗΠΑ μπορούσαν να απελάσουν μόνο όσους σχετίζονταν με τρομοκρατικές οργανώσεις που είχαν χαρακτηριστεί ως τέτοιες από το Υπουργείο Εξωτερικών. Ακόμα, δίνεται η δυνατότητα στον Γενικό Εισαγγελέα να έχει υπό κράτηση κάποιον αλλοδαπό πολίτη για τον οποίο υπάρχουν υποψίες ότι μπορεί να αποτελεί κίνδυνο για την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ. Το άτομο μπορεί να βρίσκεται υπό κράτηση με εντολή του Γενικού Εισαγγελέα για επτά μέρες χωρίς να του επιβληθούν κατηγορίες. Μετά την παρέλευση του συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος εάν κανένα κράτος δεν δέχεται το συγκεκριμένο άτομο, τότε μπορεί να κρατηθεί επ' αόριστον χωρίς δίκη. Δεν προβλέπεται με βάση το τμήμα 412 η δικαστική επανεξέταση, ωστόσο διατηρείται το δικαίωμα για προσφυγή για *habeas corpus*. Στην πραγματικότητα όμως η προσφυγή για *habeas corpus* σε ομοσπονδιακά δικαστήρια είναι πρακτικά δύσκολη, καθώς δεν επιτρέπεται στους κρατούμενους του Γκουαντάναμο η πρόσβαση σε δικηγόρο.¹²⁶

3.2.2 ΕΞΩΕΛΔΑΦΙΚΟΤΗΤΑ

¹²⁵Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 154-155

¹²⁶Federman C., (2010), "Habeas Corpus in the age of Guantanamo", Department of Justice Studies Faculty Scholarship and Creative Works, No.3, σελ. 224-225

Η αρχή της εξωεδαφικότητας στο δίκαιο των ΗΠΑ, είναι η νομική ικανότητα του κράτους να ασκεί εξουσία εκτός των εδαφικών της ορίων. Δηλαδή, οι νόμοι να εκτείνονται εκτός των ορίων της, με την έννοια ότι μπορούν να εξουσιοδοτήσουν τα δικαστήρια να έχουν την δικαιοδοσία έναντι διαδίκων, των οποίων οι πράξεις να έλαβαν χώρα εκτός της επικράτειάς τους. Στην περίπτωση των ΗΠΑ δεν είναι σαφές το πότε εφαρμόζεται εξωεδαφικά ένας νόμος, εκτός από τις περιπτώσεις που αναφέρεται ρητά σε κάποιον νόμο η εξωεδαφική εφαρμογή. Τα δικαστήρια είναι εκείνη που έχουν κληθεί να αποφασίσουν εάν μια στην κάθε υπόθεση ξεχωριστά έχει εφαρμογή εξωεδαφικότητας του νόμου που ερευνάται.¹²⁷

Μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11/9 υπάρχει αυξημένη προσφυγή σε εξωεδαφικές δραστηριότητες αναφορικά με ζητήματα τρομοκρατίας και πολιτικού ασύλου. Αυτό συνδέεται άμεσα με συγκεκριμένες ενέργειες που λαμβάνουν χώρα σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως «νόμιμες μαύρες τρύπες», μία εξ αυτών είναι και το Γκουαντάναμο. Σύμφωνα με τις δύο διεθνείς Συνθήκες για τα πολιτικά και τα αστικά δικαιώματα, την ICCPR και την ΕΣΔΑ, για τις ΗΠΑ και την Μ. Βρετανία αντίστοιχα, τα δύο κράτη φαίνεται να θεωρούν για διαφορετικούς λόγους ότι οι υποχρεώσεις τους βάσει των Συνθηκών αυτών δεν εφαρμόζονται εξωεδαφικά. Αναφορικά με τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη μεταχείριση που πραγματοποιείται σε υπόπτους τρομοκρατίας, η επιλογή μια εξωεδαφικής περιοχής για τέτοιου είδους δραστηριότητες παρακινείται από την άποψη ότι οι δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα εκτός των ορίων του κράτους, επιτρέποντάς τους να κινηθούν με τρόπο διαφορετικό από εκείνον που επιτρέπεται στο εσωτερικό τους. Όσον αφορά τις ΗΠΑ και την Συνθήκη ICCPR, η επιλογή ενός τέτοιου εδάφους δεν καλύπτει τέτοιους είδους δραστηριότητες, καθώς σε περιπτώσεις πολέμου τίθεται σε εφαρμογή το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όταν η πρώτοι κρατούμενοι έφτασαν στο Γκουαντάναμο, η Ύπατη Αρμοστεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα δήλωσε ότι τα άτομα που κρατούνται δικαιούνται την προστασία του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κράτη τα οποία αναλαμβάνουν εξωεδαφικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα η δημιουργία στρατοπέδου για αιτούντες

¹²⁷Loonam J. & Reardon C., (2020), "Extraterritoriality: The US Perspective", *Global Investigations Review*, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=286fb970-0623-4924-8687-bc6e1df03cdc>, τελευταία πρόσβαση: 17/01/2021

άσυλο ή φυλακές για την κράτηση υπόπτων τρομοκρατίας δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις τους όπως καθορίζονται από τις Συνθήκες που προαναφέρθηκαν.¹²⁸

Στην περίπτωση του Γκουαντάναμο όμως παρατηρούμε σε πολλές περιπτώσεις να μην γίνεται εφαρμογή των όσων διατυπώθηκαν παραπάνω. Το ICCPR δεν θεωρεί την κρατική ευθύνη με βάση τις ενέργειες των συμβαλλόμενων κρατών, όπως συμβαίνει στην Σύμβαση της Γενεύης. Αντίθετα, η ευθύνη προκύπτει με βάση ένα συγκεκριμένο πλαίσιο: την δικαιοδοσία του κράτους. Ένα κράτος υποχρεούται όχι απλά να διαφυλάσσει τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στη Συνθήκη, αλλά να τα διαφυλάσσει μόνο όταν υπόκεινται στην δικαιοδοσία τους. Αυτό σημαίνει ότι η συγκεκριμένη νομολογία έχει εξωεδαφική εφαρμογή μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις.¹²⁹

Σύμφωνα με τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, οι κρατούμενοι που είναι ύποπτοι τρομοκρατίας και βρίσκονται στο Γκουαντάναμο δεν έχουν δικαιώματα εφαρμογής των δικαιωμάτων. Αυτό όμως απορρίπτεται από Ομοσπονδιακές αποφάσεις κρατουμένων που έκανα προσφυγή. Το βασικό επιχείρημα των κυβερνήσεων προκύπτει από την υπόθεση *Johnson v Eisentrager*, σύμφωνα με την οποία οι κρατούμενοι δεν είχαν δικαιώματα γιατί δεν βρίσκονταν εντός της επικράτειας των ΗΠΑ.¹³⁰ Σε αυτό το επιχείρημα η υπόθεση ορόσημο που το ανέτρεψε ήταν η *Boumediene v Bush*, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Στις υποθέσεις κρατουμένων που έφτασαν στο Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ τέθηκε και το ζήτημα της εξωεδαφικότητας της εφαρμογής του δικαιώματος. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ υποστήριξε ότι δεδομένου ότι το Γκουαντάναμο δεν ανήκει στην εδαφική κυριαρχία των ΗΠΑ δεν έχει εφαρμογή το δικαίωμα. Το ζήτημα της εξωεδαφικότητας στηρίχθηκε σε προγενέστερη υπόθεση που χρονολογείται το 1950, η υπόθεση *Johnson v Eisentrager*. Οι υποθέσεις *Hamdi v Rumsfeld* και *Boumediene v Bush* καθόρισαν τα όρια και την εφαρμογή του δικαιώματος. Στην πρώτη περίπτωση ο Hamdi ήταν Αμερικανός πολίτης και του δόθηκε το δικαίωμα. Αντίθετα, στην δεύτερη οι αιτούντες του *Boumediene* ήταν αλλοδαποί πολίτες, για τους οποίους το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε ότι έχουν δικαίωμα να αμφισβητήσουν σε

¹²⁸Wilde R., (2005), "Legal "Black Hole"? Extraterritorial State Action and International Treaty Law on Civil and Political Rights", *Michigan Journal of International Law*, Vol. 26 Issue 3, σελ. 804-806

¹²⁹Wilde R., (2005), "Legal "Black Hole"? Extraterritorial State Action and International Treaty Law on Civil and Political Rights", *Michigan Journal of International Law*, Vol. 26 Issue 3, σελ. 797-798

¹³⁰Gathii J., (2003), "Torture, Extraterritoriality, Terrorism, and International Law", *Albany Law Review*, Vol.67, σελ. 351

ομοσπονδιακό δικαστήριο την κράτησή τους, καθώς οι στρατιωτικές επιτροπές όπου εκδίκασαν τις υποθέσεις τους δεν έχουν την επάρκεια που απαιτείται στις διαδικασίες που ακολουθούν.

Παρά το γεγονός ότι οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν από το CSRT κρίθηκαν ως ανεπαρκές υποκατάστατο του *habeas corpus* από το Ανώτατο Δικαστήριο στην υπόθεση *Boumediene*, υπήρχαν και αρκετές πολιτικές που κρίθηκε ότι χρειάζονται επανεξέταση. Μερικές από αυτές περιλαμβάνουν την καλύτερη γνώση για τους κρατούμενους που βρίσκονται στο Γκουαντάναμο, η εξελικτική φύση της διεθνοποιημένης τρομοκρατίας, η ικανότητα της κυβέρνησης για ακριβής αποφάσεις στην επικινδυνότητα των ατόμων και η βελτιστοποίηση ή υιοθέτηση κυβερνητικών εργαλείων στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Η ανάλυση των υποθέσεων *habeas corpus* για κρατούμενους του Γκουαντάναμο, φαίνονται φαινομενικά απλά ζητήματα, τα οποία καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από μια συγκεκριμένη βάση αναφοράς: πόλεμος εναντίον ειρήνης, στην διακριτική ευχέρεια του στρατού που είναι βασισμένη στην κατασκοπεία ενάντια στην διακριτική ευχέρεια του νομικού συστήματος που βασίζεται σε αποδείξεις. Η αποτελεσματική θεσμική μεταρρύθμιση απαιτεί την θέαση του προβλήματος από μια οπτική που συνδυάζει χαρακτηριστικά της δικαστικής δικαιοσύνης και του πεδίου μάχης, ενδεδειγμένος έλεγχος αποδείξεων και ανάλυση των πληροφοριών.¹³¹

Σύμφωνα με έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας, όλοι οι κρατούμενοι στο Γκουαντάναμο κρατούνται αυθαίρετα από τις ΗΠΑ, οι οποίες παραβιάζουν το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο. Αυτή είναι μία κατάσταση που διαρκεί με αποτέλεσμα να εγείρει διεθνή ανησυχία για την παραβίαση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αναγνώριση και η επιβολή των δικαιωμάτων τους από την διαδικασία δικαστικής επανεξέτασης αργεί σημαντικά πολύ. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ οφείλει να θέσει το ζήτημα ως πρώτη προτεραιότητα. Η άρνηση για *habeas corpus* στους κρατούμενους του Γκουαντάναμο αποτελεί κομμάτι του καθεστώτος κράτησης που έχει αναπτύξει η κυβέρνηση των ΗΠΑ για να αποφύγει τον δικαστικό έλεγχο στην εκτελεστική εξουσία για τα νομοθετήματά της ενάντια στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Αφαιρώντας τον μηχανισμό προστασίας του *habeas corpus* από τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο, τους καθιστά υποκείμενα βασανισμού, μυστικών

¹³¹Waxman M., (2009), “ Guantanamo, Habeas Corpus, and Standards of Proof: Viewing the Law through Multiple Lenses”, *Case Western Reserve Journal of International Law*, Vol. 42 Issue 1, σελ. 265-266

μεταφορών τους σε φυλακές και αυθαίρετη κράτησή τους από τις αμερικανικές αρχές. Οι ΗΠΑ κατακρίνουν διαρκώς χώρες τις οποίες παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, ταυτόχρονα όμως η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει αθετήσει την υπόσχεσή της να τηρεί τους νόμους.¹³²

3.3 “ΜΑΧΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ” ΚΑΙ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ

Οι κρατούμενοι στο Γκουαντάναμο συνελήφθησαν κατά την διάρκεια της στρατιωτικής εμπλοκής στο Αφγανιστάν. Το πρώτο κέντρο κράτησης άνοιξε στο Γκουαντάναμο το 2002 με σκοπό την μακροχρόνια κράτησή τους. Οι κρατούμενοι του Γκουαντάναμο, είχε σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο από την κυβέρνηση με σκοπό να μην έχουν πρόσβαση στο δικαστικό σύστημα εξαιτίας του χαρακτηρισμού τους ως μαχητές του εχθρού (*enemy combatants*) και εξαιτίας του μέρους στο οποίο κρατούνταν. Δεν ήταν Αμερικανοί πολίτες και ως εκ τούτου θεωρούνταν ως παράνομοι μαχητές του εχθρού και το Γκουαντάναμο δεν υπόκειται στην κυριαρχία των ΗΠΑ αλλά της Κούβας.¹³³

Η συμβατική χρήση του όρου μαχητές του εχθρού ή παράνομοι μαχητές έχει τις ρίζες της στο 1942 με την υπόθεση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ *Ex Parte Quirin*.¹³⁴ Στην υπόθεση αυτή, οκτώ σαμποτέρ των Ναζί οι οποίοι εισχώρησαν στις ΗΠΑ κατά την διάρκεια του Β΄ΠΠ αμφισβήτησαν την κράτησή τους και την άρνηση να τους παρέχουν προστασία ως αιχμάλωτοι πολέμου. Μετά τη σύλληψή τους, ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ καθόρισε στρατιωτική επιτροπή για την εκδίκαση της υπόθεσής τους, για πράξεις οι οποίες παραβιάζουν το δίκαιο του πολέμου. Αντιτάθηκαν σε αυτή την απόφαση με προσφυγή για *habeas corpus*, όπου ισχυρίζονταν ότι ο Πρόεδρος χωρίς κάποια θεσμική ή συνταγματική δικαιοδοσία διέταξε να δικαστούν σε στρατιωτική επιτροπή. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι το Κογκρέσο με βάση το Άρθρο 15 του δικαίου του πολέμου έχει την εξουσιοδοτήσει να ορίσει στρατιωτική

¹³²“United States of America: No Substitute for Habeas Corpus: Six Years Without Judicial Review in Guantanamo”, *International Amnesty*, 2007, σελ. 93-94

¹³³Wilke C., (2005), “War v Justice: Terrorism Cases, Enemy Combatants, and Political Justice in U.S. Courts”, *Politics & Society*, Vol. 33 No. 4, σελ. 645

¹³⁴Maxwell M. & Watts S., (2007), “ ‘Unlawful Enemy Combatant’: Status, Theory of Culpability, or Neither”, *Journal of International Criminal Justice*, σελ. 21

επιτροπή για όσους θεωρούνται παράνομοι μαχητές. Αντίστοιχη ήταν και η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ στην υπόθεση *Johnson v Eisentrager*.¹³⁵

Σύμφωνα με το Δικαστήριο υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ νόμιμων και παράνομων μαχητών, όπως προκύπτει από το διεθνές δίκαιο και την διεθνή πρακτική. Νόμιμοι μαχητές είναι εκείνοι που συνελήφθηκαν και κρατήθηκαν ως αιχμάλωτοι πολέμου από τις αντίπαλες στρατιωτικές δυνάμεις.¹³⁶ Αφορά άτομα που διοικούνται από κάποιον που είναι υπεύθυνος για αυτούς και τους δίνει εντολές για την δράση τους. Τα άτομα αυτά φέρουν όπλα και διεξάγουν δραστηριότητες, οι οποίες είναι σύμφωνες με το δίκαιο του πολέμου και την Σύμβαση της Γενεύης και πρέπει να αντιμετωπίζονται από τις εχθρικές δυνάμεις ως αιχμάλωτοι πολέμου και σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης.¹³⁷ Παράνομοι μαχητές είναι εκείνοι που υπόκεινται σε δίκη και τιμωρία από στρατιωτικά δικαστήρια που καθιστούν την στρατιωτική εμπλοκή τους παράνομη. Δεν προστατεύονται από την Σύμβαση της Γενεύης, διότι πρόκειται για μη κρατικές τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως είναι η Αλ Κάιντα.¹³⁸ Αν και η υπόθεση βασίστηκε στην έννοια των παράνομων μαχητών λόγω της εγκληματικής ευθύνης τους, η έννοια του όρου είναι ασαφής λόγω της αποτυχίας της να εμφανιστεί στο θετικό δίκαιο του πολέμου την περίοδο που εξεταζόταν η υπόθεση, καθώς και στις συμφωνίες που είναι βασισμένες στο δίκαιο του πολέμου.¹³⁹

Με βάση τα παραπάνω κατανοούμε ότι υπήρχε η έννοια του παράνομου μαχητή πριν την εμφάνιση της τρομοκρατίας, όπως την γνωρίζουμε από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Όμως η έννοια παράνομος μαχητής του εχθρού εμφανίστηκε επίσημα στα τέλη του 2001 μετά την κήρυξη του πολέμου κατά της τρομοκρατίας από τις ΗΠΑ. Ο όρος “enemy combatant” είναι ένα ασυνήθιστο νομικό καθεστώς, το οποίο δημιουργήθηκε από την κυβέρνηση Μπους και επέτρεπε στις αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις να έχουν υπό κράτηση επ’ αόριστο και χωρίς να απαγγείλουν κατηγορίες άτομα τα

¹³⁵Jonakait R., (2005), “Rasul v Bush: Unanswered Questions”, *New York Law School*, Vol.13, σελ. 1152-1153

¹³⁶Maxwell M. & Watts S., (2007), “ ‘Unlawful Enemy Combatant’: Status, Theory of Culpability, or Neither”, *Journal of International Criminal Justice*, σελ. 21

¹³⁷Cirilli K., (2013), “10 facts about enemy combatants”, *Politico*, <https://www.politico.com/story/2013/04/what-is-an-enemy-combatant-090436>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020

¹³⁸Cirilli K., (2013), “10 facts about enemy combatants”, *Politico*, <https://www.politico.com/story/2013/04/what-is-an-enemy-combatant-090436>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020

¹³⁹Maxwell M. & Watts S., (2007), “ ‘Unlawful Enemy Combatant’: Status, Theory of Culpability, or Neither”, *Journal of International Criminal Justice*, σελ. 21

οποία χαρακτηρίζονται ως μαχητές του εχθρού. Αυτά τα άτομα δεν λαμβάνουν καμία προστασία από το διεθνές δίκαιο και από διεθνείς συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένου και της Σύμβασης της Γενεύης από όπου απορρέουν τα δικαιώματα των αιχμαλώτων πολέμου. Σύμφωνα με την κυβέρνηση Μπους το ειδικό καθεστώς για τους μαχητές του εχθρού είναι απαραίτητο για τους τρομοκράτες και άλλους μη συμβατικούς μαχητές που συμμετέχουν σε εχθροπραξίες εναντίον των ΗΠΑ, επειδή λειτουργούν εκτός των προδιαγραφών που είναι αποδεκτοί σε περιόδους πολέμου. Ο όρος εφαρμόστηκε για πρώτη φορά σε μέλη της Αλ Κάιντα αλλά και σε όσους μάχονταν για την Αλ Κάιντα. Οι κρατούμενοι του Γκουαντάναμο, σύμφωνα με την κυβέρνηση Μπους, δεν δικαιούνται συνταγματικές προστασίες, επειδή η βάση βρίσκεται εκτός των ΗΠΑ. Με βάση αυτά συνάγεται ότι η Σύμβαση της Γενεύης δεν έχει εφαρμογή στους κρατούμενους του Γκουαντάναμο εξαιτίας του χαρακτηρισμού τους ως μαχητές του εχθρού.¹⁴⁰ Το δικαίωμα για *habea corpus* αναστέλλεται για όσους έχουν χαρακτηριστεί μαχητές του εχθρού και ως εκ τούτου μπορούν να κρατούνται για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα χωρίς να έχουν πρόσβαση σε δικαστήριο.¹⁴¹

Το δίκαιο του πολέμου επιτρέπει να συλληφθούν και να κατασχεθεί η περιουσία όσων θεωρούνται ξένοι εχθροί. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η κράτηση μαχητών του εχθρού απορρέει αποκλειστικά από τις εξουσίες του Προέδρου των ΗΠΑ και οποιαδήποτε παρέμβαση του Κογκρέσου θεωρείται αντισυνταγματική. Ωστόσο, το Σύνταγμα ορίζει ότι το Κογκρέσο είναι εκείνο που έχει την εξουσία να εκδίδει κανόνες αναφορικά με τις συλλήψεις. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε και σε αυτό συμφώνησε και το Ανώτατο Δικαστήριο ότι η ταυτοποίηση και η κράτηση των μαχητών του εχθρού συμπεριλαμβάνεται στην εξουσιοδότηση του Κογκρέσου στον Πρόεδρο να ενεργεί με τρόπο τέτοιο, ακόμα και με τη χρήση βίας εναντίον εθνών, οργανισμών και ατόμων που κρίνει ότι ήταν υπεύθυνοι για τις τρομοκρατικές επιθέσεις του Σεπτεμβρίου του 2001. Η εμβέλεια αυτής της εξουσίας του Προέδρου είναι, ωστόσο, αμφιλεγόμενη.¹⁴²

¹⁴⁰“Enemy Combatant”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/enemy-combatant>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020

¹⁴¹Cirilli K., (2013), “10 facts about enemy combatants”, *Politico*, <https://www.politico.com/story/2013/04/what-is-an-enemy-combatant-090436>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020

¹⁴²Legislative Attorney American Law Division, (2005), “Detention of American Citizens as Enemy Combatants”, *Congressional Research Service*, σελ. 40-42

Με βάση το διεθνές δίκαιο υπάρχουν προστασίες σε θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Ο όρος Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στις Συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και περιλαμβάνει τους κανόνες των τεσσάρων Συμβάσεων της Γενεύης, καθώς και των δύο πρόσθετων Πρωτοκόλλων του 1977, δίνοντας έμφαση στον ανθρωπιστικό χαρακτήρα των κανόνων αυτών. Στη Σύμβαση της Γενεύης προστατεύονται τα άτομα κατά τη διάρκεια εχθροπραξιών, δηλαδή οι άμαχοι, οι μαχητές, οι τραυματίες, οι ναυαγοί και οι αιχμάλωτοι.¹⁴³ Τα Πρωτόκολλα του 1977 περιέχουν ουσιώδεις διατάξεις αναφορικά με την μεταχείριση των αμάχων και με την μέθοδο διεξαγωγής των επιχειρήσεων, με τρόπο ώστε να αποφεύγεται η πρόκληση ζημιών σε αμάχους. Απαγορεύονται τα επιστημονικά ή ιατρικά πειράματα, οι σωματικοί ακρωτηριασμοί και η αφαίρεση ιστού ή οργάνων για μεταμόσχευση. Αποτελεί σοβαρή παραβίαση οποιαδήποτε πράξη θέτει εσκεμμένα σε κίνδυνο τη σωματική ή νοητική υγεία του ατόμου.¹⁴⁴ Από την Συνθήκη της Γενεύης εξαιρούνται όσοι θεωρούνται τρομοκράτες, καθώς θεωρείται ότι όταν συνέταξαν την Συνθήκη της Γενεύης δεν είχαν πρόβλεψη αυτή τη μορφή πολέμου που έχει ξεκινήσει με τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11/9 στις ΗΠΑ.¹⁴⁵

Το D.C. Circuit υποστήριξε ότι η Σύμβαση της Γενεύης δεν εφαρμόζοταν ποτέ από τα ομοσπονδιακά δικαστήρια, κάτι το οποίο απέρριψε το Ανώτατο Δικαστήριο, καθώς βρήκε ότι έχει εφαρμογή γιατί συμπεριλαμβάνεται στο UCMJ στο Άρθρο 21. Σύμφωνα με την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου, το Άρθρο 3 της Σύμβασης της Γενεύης έχει εφαρμογή στα μέλη της Αλ Κάιντα, δίνοντάς τους μία ελάχιστη προστασία, ώστε να μπορούν να αμφισβητήσουν την κράτησή τους προσφεύγοντας στο δικαστικό σύστημα. Οι στρατιωτικές επιτροπές δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να υποκαταστήσουν το δικαίωμα αυτό.¹⁴⁶

¹⁴³Περράκης, Σ., & Μαρούδα, Μ., (2001), Ένοπλες Συρράξεις και Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 12

¹⁴⁴Περράκης, Σ., & Μαρούδα, Μ., (2001), Ένοπλες Συρράξεις και Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 221

¹⁴⁵Shumate, B., "New Rules for a New War: The Applicability of the Geneva Conventions to Al-Queda and Taliban Detainees Captured in Afghanistan", New York International Law Review, Vol.18 No.2, σελ.2-4

¹⁴⁶Elsa J. & Garcia M., (2010), "Enemy Combatant Detainees: Habeas Corpus Challenges in Federal Court", Congressional Research Service, σελ. 13-14

3.4 DETAINEE TREATMENT ACT 2005 (DTA)

Η DTA υπογράφηκε μετά την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Rasul* και περιλαμβάνει κάποιες βασικές γραμμές για τις ανακρίσεις των ατόμων που τελούν υπό κράτηση από το Υπουργείο Αμύνης. Απαγορεύει την σκληρή, απάνθρωπη και εξευτελιστική συμπεριφορά προς τα άτομα που είναι στην κράτηση των αμερικανικών αρχών. Η απαγορευμένη μεταχείριση καθορίζεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην παραβιάζει την Πέμπτη, Όγδοη και Δέκατη Τέταρτη Τροπολογία του Συντάγματος των ΗΠΑ. Δεν προβλέπεται από την DTA να ζητήσουν οι κρατούμενοι από το δικαστήριο ασυνεπή μεταχείριση και αφαιρεί από τα δικαστήρια την δικαιοδοσία για ακρόαση υποθέσεων αναφορικά με τις συνθήκες κράτησης και μεταχείρισης των κρατουμένων στο Γκουαντάναμο. Ακόμα, παρέχει νομική προστασία στους αξιωματούχους των ΗΠΑ και στους πράκτορες, ώστε να μην ασκηθούν μηνύσεις σε βάρος τους για τις ανακριτικές μεθόδους που χρησιμοποιούν στους κρατούμενους. Το τελευταίο προστέθηκε στην DTA ως μια ένδειξη συμβιβασμού της Κυβέρνησης Μπους στην CIA για να εξαιρείται από τον νόμο που απαγορεύει την σκληρή και απάνθρωπη μεταχείριση με σκοπό να αντιμετωπίσει πιο αποτελεσματικά την τρομοκρατία.¹⁴⁷

Το Ανακριτικό Εγχειρίδιο (Interrogation Manual) περιέχει τους βασικούς κανόνες με τους οποίους ανακρίνονται οι κρατούμενοι στις υποδομές του Υπουργείου Αμύνης ή για όσο διάστημα βρίσκονται υπό κράτηση και υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Αμύνης. Ωστόσο, εάν η Κυβέρνηση επιθυμεί να χρησιμοποιήσει πιο σκληρές ανακριτικές μεθόδους μπορεί να μεταφέρει τον κρατούμενο σε κάποια υποδομή εκτός του ελέγχου του Υπουργείου Αμύνης και να μεταφερθεί στον έλεγχο κάποιου άλλου Τμήματος, όπως για παράδειγμα της CIA. Ενδεχομένως αυτός ο περιορισμός να είναι θετικός, καθώς η CIA θεωρητικά έχει περισσότερη εμπειρία σε ανακριτικές τεχνικές από το Υπουργείο Αμύνης. Ακόμα, θεωρείται ότι η CIA δεν χρησιμοποιεί τόσο βίαιες μεθόδους όσο οι στρατιώτες του Υπουργείου Αμύνης. Οι κανόνες που περιέχονται στο Ανακριτικό Εγχειρίδιο δεν εφαρμόζονται σε άτομα τα οποία βρίσκονται στην κράτηση ή στον έλεγχο του Υπουργείου Αμύνης και έχουν παραβιάσει τον ποινικό ή μεταναστευτικό κώδικα των ΗΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι όσοι συλλαμβάνονται για τέτοια εγκλήματα είναι υπό τους κανόνες των αντίστοιχων υπηρεσιών που είναι

¹⁴⁷Elsea J. & Garcia M., (2010), "Enemy Combatant Detainees: Habeas Corpus Challenges in Federal Court", Congressional Research Service, σελ. 20

αρμόδιες για τα εγκλήματα αυτά. Υπάρχουν κρατούμενοι ύποπτοι τρομοκρατίας, οι οποίοι έχουν προσαχθεί για παραβιάσεις του μεταναστευτικού κώδικα, αλλά κρατούνται με την κατηγορία της τρομοκρατικής πράξης.¹⁴⁸

Η ΔΤΑέδωσε την δυνατότητα να αλλάξει το Ανακριτικό Εγχειρίδιο, το οποίο χρονολογείται από το 1992 και βρίσκεται υπό επανεξέταση από το Υπουργείο Αμύνης. Υπάρχει ο κίνδυνος ότι εάν αλλάξει το Ανακριτικό Εγχειρίδιο, θα οριστούν χαμηλότερα πρότυπα από τα επιθυμητά στην μεταχείριση των τρομοκρατών με αποτέλεσμα να υπόκεινται σε πιο σκληρή μεταχείριση. Παρόλα αυτά εάν αξιοποιηθεί ορθά η δυνατότητα μεταβολής του Ανακριτικού Εγχειρίδιο θα ορίσει περισσότερους περιορισμούς στις ανακριτικές μεθόδους.¹⁴⁹ Αυτή όμως είναι μια μάλλον αισιόδοξη και ουτοπική υπόθεση με βάση την πολιτική που ακολουθούν οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ για τους κρατούμενους του Γκουαντάναμο.¹⁵⁰

Αν και όπως αναφέρθηκε παραπάνω υπάρχει πρόβλεψη για απαγόρευση της σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης μπορεί να παρακαμφθεί με την χρήση της κατ' εξαίρεση παράδοσης. Ενώ η έκδοση ενός άτομο είναι η νομική διαδικασία σύμφωνα με την οποία ένα άτομο, το οποίο κρατείται σε ένα κράτος μεταφέρεται στο δικαστικό σύστημα κάποιου άλλου κράτους, με τον όρο παράδοση νοείται η εξωδικαστική μεταφορά ενός ατόμου από ένα κράτος σε ένα άλλο, όπου το άτομο δεν έχει την δυνατότητα να αμφισβητήσει την μεταφορά ή την κράτησή του μέσω της νομικής διαδικασίας σε κανένα κράτος. Υπολογίζεται ότι οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν αυτή τη μέθοδο σε τουλάχιστον εκατό ανθρώπους από το 2001 έως το 2006. Σε κάποιες περιπτώσεις εφαρμόζεται η μέθοδος αυτή για να αποφευχθεί ο ενδελεχής έλεγχος της δικαιοσύνης.¹⁵¹

Παρόλο που υπάρχει η πρόβλεψη για απαγόρευση σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης στο συνταγματικό δίκαιο δεν υπάρχει ακριβής ορισμός για το τί θεωρείται σκληρή απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Ο ορισμός βρίσκεται στην διακριτική ευχέρεια των δικαστών στην εκάστοτε υπόθεση να αποφασίσουν πότε κάποια μέθοδος θεωρείται ως τέτοια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να

¹⁴⁸Suleman A., (2006), "Detainee Treatment Act of 2005", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19, σελ. 260

¹⁴⁹Suleman A., (2006), "Detainee Treatment Act of 2005", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19, σελ. 261

¹⁵⁰Suleman A., (2006), "Detainee Treatment Act of 2005", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19, σελ. 261

¹⁵¹Suleman A., (2006), "Detainee Treatment Act of 2005", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19, σελ. 262

δίνεται διαφορετική ερμηνεία όταν πρόκειται για τρομοκράτες μαχητές του εχθρού και όταν πρόκειται για πολίτες που έχουν διαπράξει ένα κοινό έγκλημα.¹⁵²

Είναι βασικός ο ισχυρισμός ότι οι εξουσίες του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου μπορούν να αντικατασταθούν. Η Διοίκηση ισχυρίζεται ότι οι εξουσίες του Γενικού Αρχηγού του Επιτελείου δίνουν στον Πρόεδρο την απόλυτη ευχέρεια και εξουσία για την διεξαγωγή του πολέμου. Το Κογκρέσο, με βάση το Άρθρο 1 του Συντάγματος, δεν έχει την επαρκή εξουσία ώστε να περιορίσει τις εξουσίες του Προέδρου για τον έλεγχο των επιχειρήσεων σε περιόδους πολέμου. Εφόσον ο Πρόεδρος είναι εκείνος που εξουσιοδοτεί την κράτηση και την ανάκριση των υπόπτων τρομοκρατίας, αφαιρούνται οι προστασίες που απορρέουν από την ΔΤΑ.¹⁵³

Με βάση τις προβλέψεις της ΔΤΑ συνάγεται ότι μάλλον περιόρισε τα δικαιώματα και τις προστασίες που παρέχει το Σύνταγμα και το διεθνές δίκαιο από τους υπόπτους τρομοκρατίας που κρατούνται στο Γκουαντάναμο. Ακόμα, ενίσχυσε τις εξουσίες των αξιωματούχων, καθώς είναι αν όχι ανέφικτο, ιδιαίτερα δύσκολο να λογοδοτήσουν στα ομοσπονδιακά δικαστήρια για απάνθρωπη μεταχείριση κατά την διάρκεια ανακρίσεων. Η ΔΤΑ είναι σε ισχύ έως και σήμερα.

3.5 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

3.5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι στρατιωτικές επιτροπές δεν είναι μία τεχνική που ανακαλύφθηκε για τις δίκες των υπόπτων τρομοκρατίας. Για πρώτη φορά συγκροτήθηκαν στρατιωτικές επιτροπές το 1780, από τον τότε πρόεδρο των ΗΠΑ, Τζορτζ Ουάσιγκτον. Η αιτία για να δημιουργηθούν τέτοιου είδους δίκες ήταν η αγγλική κατασκοπία. Ο Τζων Αντρέ, ταγματάρχης της Αυτού Μεγαλειότητος του βασιλιά της Αγγλίας, κρίθηκε ένοχος για κατασκοπία, όταν συνελήφθη από στρατιώτες του αμερικανικού στρατού, στο Τερεϊτάουν, ενώ προσπαθούσε να φτάσει στην Νέα Υόρκη, έχοντας μαζί του απόρρητα σχέδια άμυνας του Ουέστ Πόιντ. Αποφασίστηκε ότι η υπόθεσή του δεν αφορούσε ούτε τα δικαστήρια, αλλά ούτε και τα στρατοδικεία. Γι αυτό τον λόγο συγκροτήθηκαν για πρώτη φορά στρατιωτικές επιτροπές για να δικαστεί. Ένα

¹⁵²Suleman A., (2006), "Detainee Treatment Act of 2005", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19, σελ. 262-263

¹⁵³Suleman A., (2006), "Detainee Treatment Act of 2005", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19, σελ. 263

έγκλημα όπως είναι η κατασκοπία, απαιτούσε την αυστηρότητα των στρατιωτικών επιτροπών.¹⁵⁴ Από τότε οι στρατιωτικές επιτροπές έχουν χρησιμοποιηθεί αρκετές φορές, κυρίως σε περιόδους πολέμου. Ιστορικά υπάρχουν τρεις κατηγορίες στρατιωτικών επιτροπών:¹⁵⁵

1. επιτροπές που αντικαθιστούν τα αστικά δικαστήρια σε μέρη όπου ο στρατιωτικός νόμος έχει ακυρωθεί.
2. επιτροπές οι οποίες δικάζουν πολίτες, ως προσωρινή στρατιωτική κυβέρνηση σε κατακτημένη περιοχή ή σε μια περιοχή που επανακτήθηκε από τον εχθρό
3. επιτροπές που συγκροτούνται σε περιόδους πολέμου, όταν υπάρχει η ανάγκη να παρθούν πειθαρχικά μέτρα για εκείνους που παραβιάζουν τους νόμους του πολέμου.

3.5.2 ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΝΤΟΛΗ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

Το Σύνταγμα των ΗΠΑ, καθώς και ο Κώδικας Στρατιωτικής Δικαιοσύνης, δίνουν το δικαίωμα στον πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών να συγκροτήσει στρατιωτικές επιτροπές.¹⁵⁶ Το δικαίωμα αυτό δίνεται στον πρόεδρο των ΗΠΑ μόνο κατά τη διάρκεια πολέμου και εντός μια περιοχής που βρίσκεται σε πόλεμο ή έχει άλλη σχετική περιοχή και παύει οι λειτουργία τους όταν αποκατασταθεί η ειρήνη. Οι ΗΠΑ βρίσκονταν σε πόλεμο από την 11/09/2001, στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Ακόμα η εισβολή τους στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, τους δίνει την δυνατότητα να συγκροτήσουν στρατιωτικές επιτροπές, οι οποίες όμως έχουν την δυνατότητα να δικάσουν μόνο εγκλήματα πολέμου. Και στις στρατιωτικές επιτροπές υπάρχουν συγκεκριμένα δικαιώματα που έχει ο κατηγορούμενος. Υπάρχει το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, το δικαίωμα να γνωρίζει τις κατηγορίες που θα του απαγγελθούν, το

¹⁵⁴Μπονίνι Κ., (2004), *Γκουαντάναμο: Οδοιπορικό στο κολαστήριο του τρόμου*, Αθήνα: Καστανιώτη, σελ. 94-95

¹⁵⁵Trahan J., (2006), "Military Commission Trials at Guantanamo Bay, Cuba: Do They Satisfy International Law and Constitutional Law?", *Fordham International Law Journal*, Vol. 30 Issue 3 Article 11, σελ. 785-786

¹⁵⁶Trahan J., (2006), "Military Commission Trials at Guantanamo Bay, Cuba: Do They Satisfy International Law and Constitutional Law?", *Fordham International Law Journal*, Vol. 30 Issue 3 Article 11, σελ. 783-785

δικαίωμα της εκπροσώπησης κ.α..¹⁵⁷Στις 21 Νοεμβρίου 2001, περίπου δύο μήνες από την πτώση των Δίδυμων Πύργων, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους εκδίδει Εκτελεστική Εντολή για την σύσταση στρατιωτικών επιτροπών στο Γκουαντάναμο της Κούβας. Η περίπτωση του Γκουαντάναμο ανήκει στην τρίτη κατηγορία στρατιωτικών επιτροπών που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τον Νοέμβριο του 2001 εκδίδει η Κυβέρνηση Μπους Εκτελεστική Εντολή για την σύσταση στρατιωτικών επιτροπών, η οποία προβλέπει ότι άτομα που υπόκεινται σε αυτή την διαταγή θα δικάζονται από στρατιωτικές επιτροπές για παραβιάσεις που αφορούν το δίκαιο του πολέμου. Το Παράρτημα 2 της Εκτελεστικής Εντολής καθορίζει ότι τα άτομα που υπόκεινται σε αυτήν είναι μη πολίτες των ΗΠΑ καθώς όπως ορίζεται στο κείμενο της Εκτελεστικής Εντολής: υπάρχει σοβαρός λόγος να θεωρείται πως τέτοια άτομα σε αυτές τις εποχές είναι ή ήταν μέλη της οργάνωσης Αλ Κάιντα. Τα άτομα συμμετείχαν, βοήθησαν, υπέθαλψαν ή συνωμότησα για να διαπράξουν πράξεις διεθνούς τρομοκρατίας όπου θα έβλαπταν τις ΗΠΑ. Ως εκ τούτου η Εκτελεστική Εντολή αφορούσε μέλη της Αλ Κάιντα, άτομα τα οποία συμμετείχαν σε διεθνή τρομοκρατία ενάντια στις ΗΠΑ ή άτομα που υπέθαλπαν μία από τις δύο παραπάνω κατηγορίες. Δόθηκε ακόμα η δυνατότητα στις στον Πρόεδρο να καθορίζει εκείνος ποιά ακριβώς άτομα υπόκεινται στην Εκτελεστική Εντολή. Ωστόσο δεν προέβλεπε λεπτομέρειες για την λειτουργία και δομή των στρατιωτικών επιτροπών. Στην συνέχεια δημοσιεύτηκαν ομοσπονδιακοί κανόνες που το προέβλεπαν.¹⁵⁸

3.5.3 ΔΟΜΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Οι στρατιωτικές επιτροπές στεγάζονται στο λεγόμενο Pink Palace, το οποίο είναι ένα κτίριο που αναδιαμορφώθηκε για τις ανάγκες των στρατιωτικών επιτροπών. Οι στρατιωτικές επιτροπές αποτελούνται από τρεις έως επτά ένστολους αξιωματικούς, έναν ένστολο εισαγγελέα και έναν ένστολο δικηγόρο. Αποφασίζουν κλεισμένων των θυρών για την ποινή που θα επιβληθεί στους κρατούμενους. Η επιτροπή έχει διαφορετική σύσταση ανάλογα με το έγκλημα που επρόκειτο να εκδικαστεί. Επταμελής είναι στην περίπτωση που ασκείται δίωξη, όπου προβλέπεται η εσχάτη

¹⁵⁷Paust J., (2001), "Antiterrorism Military Commissions: Courting Illegality", *Michigan Journal of International Law*, Vol. 23 Issue 1, σελ. 5

¹⁵⁸Trahan J., (2006), "Military Commission Trials at Guantanamo Bay, Cuba: Do They Satisfy International Law and Constitutional Law?", *Fordham International Law Journal*, Vol. 30 Issue 3 Article 11, σελ. 793-794

των ποινών (σε ορισμένες Πολιτείες της Αμερικής ισχύει η θανατική ποινή). Η επιτροπή αποσύρεται στην αίθουσα συνεδριάσεων, όπου εξετάζει τα στοιχεία και αποφασίζει για την ποινή που θα επιβληθεί. Η απόφαση εκδίδεται κατά πλειοψηφία, με γραπτή ψήφο. Καταγράφεται και η διαφορετική γνώμη την οποία έχει η μειοψηφία. Η απόφαση απαιτεί την πλειοψηφία των δύο τρίτων του σώματος. Για την περίπτωση της εσχάτης των ποινών απαιτείται ομοφωνία. Η επιλογή τη ποινής πρέπει να είναι ανάλογη του εγκλήματος που έχει διαπραχθεί, όπως συμβαίνει και στα αστικά δικαστήρια. Ως εκ τούτου καθορίζεται σε φυλάκιση ορισμένου χρόνου ή ισόβια κάθειρξη, σε χρηματική ποινή, σε θάνατο ή σε οποιαδήποτε άλλη νομικά προβλεπόμενη ποινή.¹⁵⁹

Ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα εκπροσώπησης. Αρχικά η Military Instruction 5, αφαιρούσε από τον κατηγορούμενο το δικαίωμα να διαλέγει ως συνήγορο υπεράσπισης έναν επαγγελματία εκτός του στρατιωτικού κυκλώματος. Επιβαλλόταν στον μη στρατιωτικό συνήγορο να κατοικεί καθ' όλη τη διάρκεια της δίκης στο Γκουαντάναμο. Ακόμα, απαγορευόταν κάθε είδους επαφή με τον υπόλοιπο κόσμο και αποκλειόταν το δικαίωμα κάθε τύπου έρευνας υπέρ του κατηγορουμένου, η οποία θα λάμβανε χώρα εκτός του νησιού.¹⁶⁰

Ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει έφεση. Όμως η γραφειοκρατία είναι τόσο περίπλοκη που το καθιστά σχεδόν αδύνατο αυτό το δικαίωμα. Η αναθεώρηση της απόφασης δεν είναι μια δίκη που εξετάζει την ακροαματική διαδικασία. Είναι μια γραφειοκρατική διαδικασία, η οποία εξετάζεται από την «Επιτροπή Ελέγχου». Η επιτροπή αυτή εδρεύει στην Ουάσινγκτον, διορισμένη από το Υπουργείο Άμυνας. Η σύστασή της αποτελείται από τρεις ένστολους αξιωματικούς, εκ των οποίων μόνο ο ένας έχει την δυνατότητα να επιδείξει μια προηγούμενη επαγγελματική εμπειρία ως στρατιωτικός δικαστής. Η επιτροπή έχει προθεσμία τριάντα ημερών να επανεξετάσει την υπόθεση και να βγάλει οριστική απόφαση της ποινής. Δύο λύσεις υπάρχουν. Η πρώτη είναι με επικύρωση της πρώτης ποινής, αφήνοντας στον πρόεδρο των ΗΠΑ την εντολή εκτέλεσής της. Και η δεύτερη να επιστραφούν τα πρακτικά στην Αρχή που προΐσταται των επιτροπών. Η δεύτερη περίπτωση είναι εφικτή μόνο όταν θεωρηθεί από την πλειοψηφία της «Επιτροπής Ελέγχου» ότι έχει διαπραχθεί κάποιο

¹⁵⁹Μπονίνι Κ., (2004), *Γκουαντάναμο: Οδοιπορικό στο κολαστήριο του τρόμου*, Αθήνα: Καστανιώτη, σελ. 93-99

¹⁶⁰Μπονίνι Κ., (2004), *Γκουαντάναμο: Οδοιπορικό στο κολαστήριο του τρόμου*, Αθήνα: Καστανιώτη, σελ. 260

λάθος στην εφαρμογή του νόμου. Ο πρόεδρος των ΗΠΑ είναι όμως εκείνος που έχει τον καθοριστικό λόγο για το αν θα εκτελεστεί η ποινή που αποφασίστηκε, την αναστολή της ποινής ή την μετατροπή της ποινής από εσχάτη των ποινών σε ποινή φυλάκισης.¹⁶¹

Υπάρχει μία εξαίρεση στην διαδικασία των στρατιωτικών επιτροπών στο Γκουαντάναμο, αναφορικά με την μεταχείριση των υπηκόων της Αυστραλίας. Αυτό έγκειται σε συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Αυστραλίας, όπου αποφασίστηκε ότι όσοι έχουν αυστραλιανό διαβατήριο δεν θα ζητηθεί η εσχάτη των ποινών και θα αναγνωριστεί το δικαίωμα της πλήρους νομικής υποστήριξης, στη φάση που προηγείται της δίκης. Ακόμα, η ιδιωτικότητα των κρατουμένων με τους συνηγόρους τους σε καμία περίπτωση δεν θα τεθούν υπό παρακολούθηση.¹⁶²

3.5.4 MILITARY COMMISSION ACT 2006 (MCA)

Σε απάντηση στην απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου στην απόφαση *Hamdan v Rumsfeld* το Κογκρέσο έθεσε σε εφαρμογή την Military Commission Act το 2006. Η MCA εξουσιοδοτούσε την δίκη συγκεκριμένων κρατουμένων από στρατιωτικές επιτροπές και καθόριζε συγκεκριμένους κανόνες με βάση τους οποίους θα έπρεπε να ακολουθηθεί η διαδικασία. Ακόμα, τροποποιούσε τις διατάξεις της DTA αναφορικά με την επανεξέταση εφέσεων και την δικαιοδοσία του *habeas corpus*.¹⁶³

Η MCA, η οποία παρέχει εξουσιοδότηση στο Κογκρέσο για δίκες σε στρατιωτικές επιτροπές, δεν συμμορφώνεται με το UCMJ¹⁶⁴ και την Σύμβαση της Γενεύης, τροποποιεί τις διαδικασίες του UCMJ, όπως επίσης και τις δεσμεύσεις των ΗΠΑ για την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης. Οι πιθανές προβληματικές της MCA μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερις κατηγορίες.¹⁶⁵

¹⁶¹Μπονίνι Κ., (2004), *Γκουαντάναμο: Οδοιπορικό στο κολαστήριο του τρόμου*, Αθήνα: Καστανιώτη, σελ. 99-100

¹⁶²Μπονίνι Κ., (2004), *Γκουαντάναμο: Οδοιπορικό στο κολαστήριο του τρόμου*, Αθήνα: Καστανιώτη, σελ. 109-110 και σελ 261 (υποσημείωση 97)

¹⁶³Elsa J. & Garcia M., (2010), "Enemy Combatant Detainees: *Habeas Corpus* Challenges in Federal Court", *Congressional Research Service*, σελ. 22

¹⁶⁴Uniform Code of Military Justice (UCMJ) είναι ομοσπονδιακός νόμος, ο οποίος θεσπίστηκε από το Κογκρέσο και ορίζει την λειτουργία του συστήματος στρατιωτικής και δικαιοσύνης και ποια αδικήματα υπόκεινται στο στρατιωτικό δίκαιο. "The Uniform Code of Military Justice (UCMJ)", *Military.com*, <https://www.military.com/join-armed-forces/the-uniform-code-of-military-justice-ucmj.html>, τελευταία πρόσβαση: 11/10/2020

¹⁶⁵Trahan J., (2006), "Military Commission Trials at Guantanamo Bay, Cuba: Do They Satisfy International Law and Constitutional Law?", *Fordham International Law Journal*, Vol. 30 Issue 3 Article 11, σελ. 806-807

1. Υπάρχουν διαδικασίες στις δίκες των στρατιωτικών επιτροπών που δεν συμφωνούν με τις διαδικασίες όπως υπήρχαν με βάση το UCMJ. Ενώ το Κογκρέσο έχει την εξουσιοδότηση να δημιουργήσει τέτοιου είδους αποκλίσεις, οι αλλαγές αυτές εγείρουν ερωτήσεις εάν οι αποφάσεις των στρατιωτικών επιτροπών θα ικανοποιούν τις δεσμεύσεις της Σύμβασης της Γενεύης.
2. Αυτές οι διαδικασίες έρχονται σε αντίθεση με κάποιες δεσμεύσεις της Σύμβασης της Γενεύης. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει αλλαγή στην ερμηνεία για το ποιός θεωρείται νόμιμος μαχητής του εχθρού και στοχεύουν να δώσουν ασυλία στο προσωπικό των ΗΠΑ για εγκλήματα πολέμου ως παράπλευρες απώλειες.
3. Υπάρχουν πλευρές της MCA που αποσκοπούν στην αφαίρεση δικαστικής επανεξέτασης ή ζητήματα που αποτελούν αντικείμενο δικαστικού ελέγχου, ιδίως ζητήματα του διεθνούς δικαίου.
4. Η MCA είναι ενδεχομένως Πράξη ευρείας διατύπωσης. Για παράδειγμα, στοχεύει να δημιουργήσει δικαιοδοσία στις στρατιωτικές επιτροπές για άτομα τα οποία δεν υπήρξαν ποτέ στο πεδίο της μάχης και δεν έχουν καμία σύνδεση με τις παραδοσιακές ένοπλες συγκρούσεις. Αυτό είναι κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τον τρόπο που λειτουργούσαν στο παρελθόν οι στρατιωτικές επιτροπές.

Η MCA επέκτεινε την DTA με σκοπό όλες οι αναθεωρημένες διατάξεις να αποτελούν τον μοναδικό τρόπο για όλους του αλλοδαπούς μαχητές του εχθρού που βρίσκονται υπό κράτηση οπουδήποτε στον κόσμο και όχι μόνο για το Γκουαντάναμο. Ωστόσο δεν έχει ως προϋπόθεση ότι όλοι οι κρατούμενοι θα πρέπει να υποβάλλονται σε δίκη από τις στρατιωτικές επιτροπές ή το CSRT με σκοπό την συνέχιση της κράτησής τους. Το Εφετείο της Περιφέρειας της Κολούμπια κατέληξε ότι οι εφέσεις για τις διαδικασίες της DTA είναι ανάρμοστες με βάση την απόφαση στην υπόθεση *Boumediene v Bush*, καθώς όλες οι αλλαγές πρέπει να γίνονται με βάση την επανεξέταση του *habeas corpus*.¹⁶⁶ Ακόμα, με βάση την MCA οι κρατούμενοι δεν

¹⁶⁶Elsa J. & Garcia M., (2010), "Enemy Combatant Detainees: *Habeas Corpus* Challenges in Federal Court", *Congressional Research Service*, σελ. 22-23

είχαν δικαίωμα προσφυγής για *habeas corpus* και μπορούσε να τους επιβληθεί η εσχάτη των ποινών, δηλαδή η θανατική ποινή.¹⁶⁷

3.5.5 MILITARY COMMISSION ACT 2009

Ο Ομπάμα μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά του ως Πρόεδρος των ΗΠΑ έπαυσε τις στρατιωτικές επιτροπές μέχρι να γίνει επανεξέταση των διαδικασιών που ακολουθούσαν, καθώς και την εξέταση όλου του προγράμματος αναφορικά με τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο. Είχε υποσχεθεί ότι θα έκλεινε τις φυλακές μέχρι τον Ιανουάριο του 2010.¹⁶⁸ Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν συνέβη μέχρι και σήμερα (Νοέμβριος 2020).

Τον Μάιο του 2009, η Κυβέρνηση Ομπάμα αποφάσισε την επαναλειτουργία του συστήματος στρατιωτικών επιτροπών με κάποιες αλλαγές στον τρόπο διεξαγωγής των διαδικασιών τους. Το Κογκρέσο έθεσε σε εφαρμογή το Military Commission Act του 2009, το οποίο παρείχε κάποιους μετασχηματισμούς που πρότεινε η Κυβέρνηση και κάποιες τροποποιήσεις στο MCA 2006. Το σχέδιο για την μεταφορά πέντε υψηλής σπουδαιότητας κρατουμένων σταμάτησε εξαιτίας της αντίθεσης του Κογκρέσο και κάποιων αξιωματούχων της Νέας Υόρκης. Οι στρατιωτικές επιτροπές συνέχισαν να λειτουργούν με βάση την MCA 2009.¹⁶⁹

Η MCA 2009 εξουσιοδότησε τις στρατιωτικές επιτροπές να δικάσουν όσους είναι ξένοι μη προνομιούχοι εχθροί του πολέμου (*alien unprivileged enemy belligerent*), το οποίο αφορά άτομα τα οποία έχουν συμμετάσχει σε εχθροπραξίες ενάντια των ΗΠΑ ή συμμάχων τους, έχουν σκοπίμως βοηθήσει σε εχθροπραξίες ενάντια των ΗΠΑ και των συμμάχων τους, ήταν μέλη της Αλ Κάντα όταν διαπράχθηκε κάποιο αδίκημα από τα παραπάνω. Πολίτες των ΗΠΑ που εμπίπτουν σε αυτήν την ερμηνεία δεν δικάζονται σε στρατιωτικές επιτροπές σύμφωνα με την MCA, αλλά δεν αποκλείεται η κράτησή τους.¹⁷⁰

¹⁶⁷Cirilli K., (2013), "10 facts about enemy combatants", *Politico*, <https://www.politico.com/story/2013/04/what-is-an-enemy-combatant-090436>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020

¹⁶⁸Elsa J., (2014), "The Military Commissions Act of 2009 (MCA 2009): Overview and Legal Issues", *Congressional Research Service*, σελ. Summary

¹⁶⁹Elsa J., (2014), "The Military Commissions Act of 2009 (MCA 2009): Overview and Legal Issues", *Congressional Research Service*, σελ. 3

¹⁷⁰Elsa J., (2014), "The Military Commissions Act of 2009 (MCA 2009): Overview and Legal Issues", *Congressional Research Service*, σελ. 8-9

Δεδομένου ότι ο ορισμός του ξένοι μη προνομιούχοι εχθροί του πολέμου (*alien unprivileged enemy belligerent*) ισχύει μόνο για τους σκοπούς του Κεφαλαίου 47 του Τίτλου 10 του Ποινικού Κώδικα των ΗΠΑ (που προβλέπει την δίκη των ξένων μη προνομιούχων εχθρών του πολέμου), μπορεί να υποστηριχθεί ότι εκτός αυτού του πλαισίου οι όροι “μαχητής του εχθρού” και “εχθρικός πολεμιστής”, ισχύουν με την συνήθη έννοια, δηλαδή περιλαμβάνουν άτομα τα οποία προβαίνουν σε εχθροπραξίες ενάντια στις ΗΠΑ.¹⁷¹ Βασικό είναι ακόμα το γεγονός της δημοσιότητας που θα είχαν οι δίκες των στρατιωτικών επιτροπών. Οι δίκες θα ήταν δημόσιες με εξαίρεση όμως τις περιπτώσεις που θα υπήρχαν απόρρητες πληροφορίες που δεν θα έπρεπε να διαρρεύσουν προ τα έξω.¹⁷²

Οι τροποποιήσεις στις διαδικασίες των στρατιωτικών επιτροπών δεν επέφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα, καθώς δεν κατήργησε τις στρατιωτικές επιτροπές ούτε περιόρισε κατά πολύ την δικαιοδοσία και αρμοδιότητες τους.

¹⁷¹Elsea J. & Garcia M., (2010), “Enemy Combatant Detainees: *Habeas Corpus* Challenges in Federal Court”, *Congressional Research Service*, σελ. 27

¹⁷²Elsea J., (2014), “The Military Commissions Act of 2009 (MCA 2009): Overview and Legal Issues”, *Congressional Research Service*, σελ. 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ και ο υπόλοιπος δυτικός κόσμος θεώρησε ότι δεν υπήρχε πλέον πολεμική απειλή. Την πεποίθηση αυτή ήρθαν να ανατρέψουν οι τρομοκρατικές επιθέσεις στο έδαφος των ΗΠΑ στις 9 Σεπτεμβρίου 2001. Χρησιμοποιώντας επιβατικά αεροσκάφη ως πυραύλους, οι τρομοκράτες της οργάνωσης Al-Qaeda επιτέθηκαν και έκαναν απόπειρα επίθεσης στα μεγαλύτερα σύμβολα της αμερικανικής κυβέρνησης και εν γένει του αμερικανικού έθνους. Η μία επίθεση έλαβε χώρα στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου και η δεύτερη στο Πεντάγωνο. Οι επιθέσεις οδήγησαν στην καταστροφή του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου και στον θάνατο περίπου τριών χιλιάδων ανθρώπων και χαρακτηρίστηκαν ως ιστορική στιγμή που σηματοδότησε την έναρξη του 21^{ου} αιώνα και διαχώρισαν τα γεγονότα που έλαβαν μέρος πριν και μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα.¹⁷³

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα στις ΗΠΑ το 2001 οδήγησαν στην κήρυξη πολέμου από τις ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και στην συνέχεια στο Ιράκ. Στο όνομα του πολέμου κατά τις τρομοκρατίας η εισβολή στα δύο κράτη κρίθηκε επιτακτική από την τότε κυβέρνηση των ΗΠΑ. Το Κογκρέσο εξουσιοδότησε το πρόεδρο Μπους να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες, όσον είναι υπεύθυνοι για τα τρομοκρατικά χτυπήματα. Τον Οκτώβριο του 2001 ξεκίνησε αεροπορική επιδρομή στο Αφγανιστάν. Σε όρους στρατιωτικούς το εγχείρημα κρίθηκε από επιτυχία. Την εισβολή στο Αφγανιστάν ακολούθησε η αμφιλεγόμενη εισβολή στο Ιράκ.¹⁷⁴ Σύμφωνα με την κυβέρνηση Μπους, το Ιράκ είχε αναπτύξει όπλα μαζικής καταστροφής, τα οποία αποτελούσαν σοβαρή απειλή όχι μόνο για τις ΗΠΑ, αλλά και για ολόκληρο τον πλανήτη.¹⁷⁵

Οι αιχμάλωτοι των ΗΠΑ από την εισβολή στο Αφγανιστάν και εν συνεχεία στο Ιράκ έπρεπε να μεταφερθούν σε φυλακές των ΗΠΑ. Η κυβέρνηση του Μπους θεώρησε πως πρέπει να δημιουργηθούν ξεχωριστές φυλακές υψίστης ασφαλείας για τους υπόπτους τρομοκρατίας. Κατόπιν ενδελεχούς ελέγχου της αρμόδιας επιτροπής επιλέχθηκε το Γκουαντάναμο ως το καταλληλότερο μέρος.¹⁷⁶

¹⁷³Holloway D., (2008), *9/11 and the war on terror*, Edinburgh University Press Ltd, σελ. 2-4

¹⁷⁴ Steyn J., (2003), "Guantanamo Bay: The Legal Black Hole", Twenty-Seventh FA Mann Lecture British Institute of International and Comparative Law and Herbert Smith, σελ. 11-12

¹⁷⁵ Hinnebusch R., (2007), "The US Invasion of Iraq: Explanations and Implications", *Critique: Critical Middle Eastern Studies* Vol. 16, No. 3, σελ. 209

¹⁷⁶Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 144-154

4.2 ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

4.2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Για να κατανοήσουμε σε βάθος αυτό το νέο είδους πόλεμου, το οποίο στάθηκε η αιτία για την δημιουργία των φυλακών στο Γκουαντάναμο και του ιδιόμορφου νομικού καθεστώτος που δημιουργήθηκε στην περιοχή, πρέπει να οριστεί η έννοια της τρομοκρατίας. Ο όρος τρομοκρατία έχει εισαχθεί τα τελευταία χρόνια στην καθημερινότητά μας. Η χρησιμότητα του όρου είναι πλέον ευρεία. Παρόλα αυτά, ο ακριβής ορισμός της τρομοκρατίας δεν δίνεται ούτε από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ούτε και από τους πολιτικούς. Ο όρος δεν προκύπτει την επομένη των επιθέσεων της 9/11 αλλά έχει τις ρίζες του παλαιότερα.

Η αλλαγή του όρου της τρομοκρατίας θεωρείται από αναλυτές ότι συντελέστηκε από την δεκαετία του 1990. Υπήρξε μια ριζική αλλαγή, αν όχι επαναστατική, στον χαρακτήρα της τρομοκρατίας. Αποτελεί μια διαφορετική και ενδεχομένως μεγαλύτερη απειλή από την τις παραδοσιακές μέχρι τότε τρομοκρατικές ομάδες. Η άποψη αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι το μοτίβο του τρόπου δράσης των τρομοκρατών εξελίχθηκε τον 21^ο αιώνα και φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά.¹⁷⁷

Η τρομοκρατία είναι μία έννοια κατά βάση και εγγενώς πολιτική. Ακόμα είναι μια έννοια συνυφασμένη με την δύναμη, την αναζήτηση της δύναμης, την κατοχή της δύναμης και την χρήση της δύναμης ως μέσο για την επίτευξη πολιτικών αλλαγών. Η τρομοκρατία συνεπώς είναι μια πράξη βίαιη ή ακόμα μια πράξη που εμπεριέχει την απειλή της βίας. Ένα ακόμα βασικό χαρακτηριστικό της είναι ότι είναι μια ενέργεια σχεδιασμένη, υπολογισμένη και συστηματική. Δεν υπάρχει ένας διεθνής και κοινά αποδεκτός ορισμός της τρομοκρατίας. Χρησιμοποιούνται 212 διαφορετικοί ορισμοί παγκοσμίως για να οριστεί η τρομοκρατία, 90 εξ αυτών χρησιμοποιούνται από κυβερνήσεις κρατών και διεθνής οργανισμούς.¹⁷⁸ Αν λάβουμε υπόψη τα όσα προαναφέρθηκαν, θα αναρωτηθούμε γιατί είναι τόσο δύσκολο να υπάρξει ένας ακριβής ορισμός για την έννοια της τρομοκρατίας. Η απάντηση σε αυτό ίσως να είναι το γεγονός ότι πολλοί διαφορετικοί οργανισμοί κυβερνητικοί ή μη κυβερνητικοί δίνουν διαφορετικούς ορισμούς, αλλά και το γεγονός ότι η έννοια του όρου αλλάζει συνεχώς τα τελευταία διακόσια χρόνια.¹⁷⁹ Ίσως ακόμα η ασάφεια του όρου να είναι σκόπιμη, δίνοντας το περιθώριο να διευρύνεται ή να συρρικνώνεται το εύρος κάλυψης του όρου ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες και περιστάσεις.

Σύμφωνα με τον Κώδικα των Ηνωμένων Πολιτειών όπως διατυπώθηκε το 1983 από το Υπουργείο Εξωτερικών, η τρομοκρατία είναι μια ενέργεια προμελετημένη και με πολιτικά κίνητρα βίας ενάντια

¹⁷⁷ Rochdi Mohan Nazala, (2019), "New Terrorism: What Can the History of Terrorism Contribute?", *Journal Hubungan Internasional*, Vol. 8, No. 1, σελ. 113-114

¹⁷⁸ Rochdi Mohan Nazala, (2019), "New Terrorism: What Can the History of Terrorism Contribute?", *Journal Hubungan Internasional*, Vol. 8, No. 1, σελ. 114

¹⁷⁹ Hoffman Bruce, (2006), *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press, σελ. 1-3

του άμαχου πληθυσμού, από υπό-εθνικές ομάδες ή μυστικούς πράκτορες που στοχεύουν συνήθως στο να επηρεάσουν το κοινό.¹⁸⁰ Το FBI έχει δώσει το δικό του ορισμό στην τρομοκρατία, σύμφωνα με τον οποίο, είναι η παράνομη χρήση δύναμης ή βίας ενάντια σε άτομα ή ιδιοκτησία με στόχο να εκφοβίσει ή να εξαναγκάσει την Κυβέρνηση, τον άμαχο πληθυσμό ή τμήμα αυτού, για την προώθηση πολιτικών ή κοινωνικών σκοπών. Ένας ακόμα ορισμός δίνεται από το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ, ο οποίος αναφέρεται στην τρομοκρατία ως η υπολογισμένη χρήση παράνομης βίας ή απειλής παράνομης βίας, ώστε να προκαλέσει τρόμο, με σκοπό να εξαναγκάσει ή να εκφοβίσει κυβερνήσεις ή κοινωνίες στην αναζήτηση των επιθυμητών στόχων οι οποίοι είναι εν γένει πολιτικοί, θρησκευτικοί ή ιδεολογικοί. Παρατηρούμε ότι η κάθε υπηρεσία διαφοροποιεί τον ορισμό της τρομοκρατίας, ανάλογα με τις προτεραιότητες και τα συμφέροντα τα οποία έχει.¹⁸¹

Αυτό που έχουν ως κοινό στοιχείο όλες οι τρομοκρατικές οργανώσεις είναι το γεγονός ότι είναι πιο αδύναμες από τους εχθρούς τους και ότι είναι προετοιμασμένες να δολοφονήσουν άμαχο πληθυσμό για την επίτευξη του σκοπού τους. Ως εκ τούτου, η επιλογή της τρομοκρατίας ως τακτική για την πολιτική αλλαγή που επιδιώκουν είναι μια συνειδητή επιλογή.¹⁸² Οι τρομοκράτες δεν λειτουργούν όπως οι στρατιωτικές μονάδες. Εν γένει δεν προσπαθούν να καταλάβουν ή να αποκτήσουν μια περιοχή και συνειδητά αποφεύγουν την ένοπλη σύγκρουση στο πεδίο της μάχης, καθώς δεν υπερτερούν ούτε αριθμητικά, ούτε σε εξοπλισμό. Η διαφορά του τρομοκράτη από έναν κοινό εγκληματία έγκειται στο γεγονός ότι ο τρομοκράτης δεν χρησιμοποιεί την βία με σκοπό το χρήμα ή την απόκτηση υλικών αγαθών. Ο τρομοκράτης είναι κατ' ουσία αλτρουιστής, καθώς πιστεύει ότι ενεργεί για έναν καλό σκοπό, θέλει να αλλάξει τον κόσμο όχι μόνο για τον ίδιο ή για την οργάνωσή του, αλλά για το σύνολο των ανθρώπων. Αντιθέτως, ο κοινός εγκληματίας έχει προσωπικό συμφέρον το οποίο τον οδηγεί σε εγκληματικές πράξεις. Ο τρομοκράτης υπηρετεί έναν ιδεολογικό σκοπό, εάν δεν υπηρετεί κάποιο σκοπό τότε δεν είναι τρομοκράτης.¹⁸³

Ο όρος τρομοκρατία χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Γαλλική Επανάσταση (1789). Σε αντίθεση με σήμερα, ο όρος τρομοκρατία εκείνη την περίοδο ήταν ένας θετικά φορτισμένος όρος. Το σύστημα ή όπως λεγόταν *regime de la terreur* του 1793-4 (από εκεί προήλθε και η αγγλική λέξη για την τρομοκρατία "*terrorism*"), υιοθέτησε την τακτική αυτή για να εγκαθιδρύσει την προσωρινή αναρχική περίοδο που σημειωνόταν από αναταραχές μετά τα γεγονότα του 1789. Εκείνη την περίοδο με τον όρο τρομοκρατία δεν εννοούσαν μια επαναστατική ή αντικυβερνητική ενέργεια από μία υπό-εθνότητα, αλλά το *regime de la terreur* ήταν η κυβέρνηση που μόλις είχε προκύψει από την

¹⁸⁰Richardson Louise, (2006) "The Roots of Terrorism: An Overview", στο Richardson Louise (ed), *The roots of terrorism*, New York: Routledge, σελ. 2

¹⁸¹ Hoffman Bruce, (2006), *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press, σελ. 31-32

¹⁸² Richardson Louise, (2006) "The Roots of Terrorism: An Overview", στο Richardson Louise (ed), *The roots of terrorism*, New York: Routledge, σελ. 2

¹⁸³ Hoffman Bruce, (2006), *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press, σελ. 36-38

επανάσταση και ήθελε να εδραιώσει την θέση της.¹⁸⁴

Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις του 2001 στις ΗΠΑ, ο ορισμός της τρομοκρατίας πήρε άλλη μορφή, καθώς διαφοροποιήθηκαν τα επιμέρους χαρακτηριστικά του. Αρχικά, οι τρομοκρατικές οργανώσεις στη σύγχρονη εποχή δεν κινούνται με βάση κάποια ιδεολογία αλλά με βάση τη θρησκεία. Οι τρομοκράτες είναι λιγότερο εξαρτημένοι από τις κυβερνήσεις των κρατών τους, ειδικά από οικονομική και στρατιωτική σκοπιά. Σε αντίθεση με το παρελθόν, δεν λαμβάνουν εκπαίδευση από το κράτος από το οποίο προέρχονται. Ιδιαίτερα βασικό είναι η μετατροπή του από οργανισμό σε επιχείρηση. Οι νέοι τρομοκράτες δεν έχουν αυστηρούς κανόνες οργάνωσης ούτε υποδομές αλλά λειτουργούν με τα μέσα δικτύωσης, κάτι που μάλλον οφείλεται στην ραγδαία άνοδο της τεχνολογικής εξέλιξης. Η εμφάνιση της «νέας τρομοκρατίας» έγινε εμφανής με τις επιθέσεις τις Αλ Κάιντα το 2001 στις ΗΠΑ. Τα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν φαίνεται να είναι αντιπροσωπευτικά στον τρόπο δράσης της τρομοκρατικής οργάνωσης. Παρόλα αυτά, παρατηρώντας τα στοιχεία της τρομοκρατίας στο πέρασμα του χρόνου, ανακαλύπτουμε ότι αυτά τα χαρακτηριστικά δεν είναι καινούργια, καθώς πολλά από αυτά έχουν ομοιότητες με την τρομοκρατία περασμένων περιόδων. Πράγματι, η τρομοκρατία στον 21^ο αιώνα έχει αλλάξει, ιδίως σε όρους τεχνολογίας και τακτικής, όμως η τρομοκρατία πάντα άλλαξε από περίοδο σε περίοδο με σκοπό να προσαρμοστεί στις εκάστοτε κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της περιόδου όπου δραστηριοποιούνταν. Ως εκ τούτου αυτό που αποκαλείται ως «νέα τρομοκρατία» φέρει μόνο λίγα καινούργια χαρακτηριστικά.¹⁸⁵

4.2.2 ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις στις ΗΠΑ στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 ο ΟΗΕ με το Συμβούλιο Ασφαλείας προχώρησε στην υιοθέτηση Ψηφισμάτων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Τα Ψηφίσματα αυτά, όπως θα αναλυθούν παρακάτω, αποτέλεσαν την νομιμοποίηση των ΗΠΑ για την διεξαγωγή του πολέμου κατά της τρομοκρατίας και εν συνεχεία την δημιουργία και διατήρηση φυλακών υψίστης ασφαλείας για την κράτηση υπόπτων τρομοκρατίας.

4.2.2.1 ΨΗΦΙΣΜΑ 1373/2001

Ο πυρήνας για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας από το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι το Ψήφισμα 1373, το οποίο υιοθετήθηκε στα τέλη του Σεπτεμβρίου του 2001, λίγες μέρες δηλαδή μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11/9. Λαμβάνοντας υπόψη το Κεφάλαιο VII και τον καθορισμό της τρομοκρατίας ως απειλή για την ειρήνη και την ασφάλεια, το Ψήφισμα προβλέπει γενικές δεσμεύσεις που είναι υποχρεωτικές για όλα τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ. Όλα τα κράτη έπρεπε να εγγυηθούν ότι η

¹⁸⁴ Hoffman Bruce, (2006), *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press, σελ. 3-4

¹⁸⁵ Rochdi Mohan Nazala, (2019), "New Terrorism: What Can the History of Terrorism Contribute?", *Journal Hubungan International*, Vol. 8, No. 1, σελ. 114-119

τρομοκρατία οφείλει να αντιμετωπίζεται ως σοβαρό ποινικό αδίκημα στην εθνική τους νομοθεσία και ότι τα άτομα που εμπλέκονται με αυτήν θα αντιμετωπίζονται με την ανάλογη αυστηρότητα. Τα κράτη υποχρεώθηκαν να καθιερώσουν αποτελεσματικούς μηχανισμούς ελέγχου για αποτροπή τρομοκρατικών ενεργειών. Ακόμη, απαιτούσε από τα κράτη να διακόψουν την προμήθεια όπλων σε τρομοκρατικές ομάδες, καθώς και να υπάρξουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί ελέγχου της γνησιότητας των ταξιδιωτικών εγγράφων για την αποφυγή πλαστογραφίας και την παραπλανητική χρήση εγγράφων εντός των συνόρων τους. Δόθηκε εντολή να συνεργάζονται τα κράτη μεταξύ τους για το ζήτημα της τρομοκρατίας και να μοιράζονται μεταξύ τους χρήσιμες πληροφορίες. Επιπροσθέτως, τα κράτη υποχρεώθηκαν να "παγώσουν" κεφάλαια και άλλα περιουσιακά στοιχεία που κατέχουν άτομα που ενδεχομένως εμπλέκονται σε τρομοκρατικές δραστηριότητες.¹⁸⁶

4.2.2.2 ΨΗΦΙΣΜΑ 1540/2004

Τον Μάιο του 2003 οι ΗΠΑ είχαν ανησυχίες για να μην βρεθούν όπλα μαζικής καταστροφής σε κράτη που θεωρούνταν επικίνδυνα και επεδείκνυαν τρομοκρατικές δραστηριότητες, όπως είναι η Λιβύη, το Ιράν και η Β. Κορέα. Είχαν υπογραμμίσει ότι οι υπάρχουσες συμφωνίες ήταν ανεπαρκείς και δεν κάλυπταν το σύνολο των κρατών. Με βάση αυτούς τους ισχυρισμούς τον Απρίλιο του 2004 υπογράφηκε το Ψήφισμα 1540, το οποίο είχε ως σκοπό να καλύψει τις ανεπάρκειες των υφιστάμενων μέτρων και να ενισχύσει τους μηχανισμούς ελέγχου για την μη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής σε μη κρατικούς φορείς.¹⁸⁷

Σύμφωνα με το Ψήφισμα 1540 δεν πρέπει να υπάρχει οποιαδήποτε μορφή υποστήριξης σε μη κρατικούς φορείς, οι οποίοι προσπαθούν να αναπτύξουν, να αποκτήσουν, να κατασκευάσουν, να διαδώσουν ή να χρησιμοποιήσουν πυρηνικά, χημικά ή βιολογικά όπλα. Ακόμα, υποχρεώνει την υιοθέτηση και την επιβολή του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου που θα απαγορεύει σε οποιονδήποτε μη κρατικό φορέα να κατασκευάζει, να αποκτά ή να χρησιμοποιεί τέτοιου είδους όπλα, ιδίως όταν πρόκειται για υποβοήθηση τρομοκρατικών ενεργειών. Απαγορεύει την χρηματοδότηση ή την βοήθεια σε τέτοιου είδους ενέργειες. Τέλος, υποχρεώνει στην λήψη και επιβολή των απαραίτητων εγχώριων μέτρων για την αποτροπή του πολλαπλασιασμού των όπλων μαζικής καταστροφής, ενισχύοντας τους ελέγχους κυρίως στα σύνορα των κρατών, αλλά και στις εξαγωγές και εισαγωγές.¹⁸⁸

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το Ψήφισμα 1540 δημιουργεί τα θεμέλια ενός νέου συστήματος παγκόσμιας διακυβέρνησης για την αντιμετώπιση του πολλαπλασιασμού των όπλων μαζικής

¹⁸⁶Heupel M., (2008), "Combining Hierarchical and Soft Modes of Governance: The UN Security Council's Approach to Terrorism and Weapons of Mass Destruction Proliferation after 9/11", *Cooperation and Conflict*, Vol. 43(1), σελ. 13-14

¹⁸⁷Bosch O. & Van Ham P., (2007), *Global Non-Proliferation and Counter-Terrorism: The Impact of UNSCR 1540*, Brookings Institution Press, σελ. 3-4

¹⁸⁸"UN Security Council Resolution 1540 (2004)", United Nations, <https://www.un.org/disarmament/wmd/sc1540/>, τελευταία επίσκεψη: 17/01/2021

καταστροφής και της διακίνησής τους. Το Ψήφισμα έχει έμμεσες συνέπειες για το εγγώριο νομικό σύστημα των κρατών, επιβάλλοντας σε κάθε κράτος την ποινικοποίηση της διάδοσής τους. Το μοντέλο διακυβέρνησης σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη του ΟΗΕ μέσω συζητήσεων και διαπραγματεύσεων καταλήγουν σε κοινούς κανόνες. Η στρατηγική ανάγκη για την διεθνή ασφάλεια μετά τις επιθέσεις της 11/9, έχει υπαγορεύσει ένα πιο γρήγορο και λιγότερο συναινετικό μοντέλο, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ως μια πολυεπίπεδη άμυνα και ευθυγραμμίζεται με την διεθνή ατζέντα σε ζητήματα ασφαλείας των ΗΠΑ. Ως εκ τούτου το Ψήφισμα 1540 ευθυγραμμίζεται με τις επιδιώξεις της Ουάσιγκτον.¹⁸⁹

Τα δύο Ψηφίσματα που υιοθετήθηκαν επιτρέπουν έναν ορισμένο βαθμό ευελιξίας στα κράτη, καθώς τα κράτη μπορούν να ερμηνεύσουν τις υποχρεώσεις που καθορίζονται από τα Ψηφίσματα. Κανένα από τα δύο δεν ορίζει λεπτομερώς ποιά είναι τα μέτρα που πρέπει να λάβουν τα κράτη.¹⁹⁰ Έδωσαν την δυνατότητα να συνεχίσει η ΗΠΑ τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και να κάνει εισβολή στο Αφγανιστάν και στην συνέχεια στο Ιράκ. Συγκεκριμένα στο Ιράκ, οι ΗΠΑ εισέβαλαν με αφορμή τα μέσα μαζικής καταστροφής, κάτι το οποίο αποδείχθηκε ψευδές στην πορεία.

4.3 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο ορισμός της τρομοκρατίας μας βοήθησε να κατανοήσουμε το πλαίσιο στο οποίο οι ΗΠΑ εκδικάζουν αποφάσεις υπόπτων τρομοκρατίας που κρατούνται στο Γκουαντάναμο της Κούβας. Στα 18 χρόνια λειτουργίας των φυλακών στο Γκουαντάναμο μόλις λίγες υποθέσεις έχουν καταφέρει να φτάσουν στα ομοσπονδιακά δικαστήρια, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των κρατουμένων στο Γκουαντάναμο δικάζονται σε στρατιωτικές επιτροπές. Ορισμένες από τις υποθέσεις που έφτασαν στα ομοσπονδιακά δικαστήρια των ΗΠΑ διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην δημιουργία αυτού του νομικού κενού που παρατηρείται στην περιοχή.

4.3.1 AL ODAH V UNITED STATES (2003)

Η υπόθεση *Al Odan v United States* αποτελούνταν από μια ομάδα αιτούντων από το Κουβέιτ, οι οποίοι στην αίτησή τους για επανεξέταση της υπόθεσής τους ανέφεραν ότι δεν ζητούν την άμεση

¹⁸⁹Bosch O. & Van Ham P., (2007), *Global Non-Proliferation and Counter-Terrorism: The Impact of UNSCR 1540*, Brookings Institution Press, σελ. 5

¹⁹⁰Heupel M., (2008), "Combining Hierarchical and Soft Modes of Governance: The UN Security Council's Approach to Terrorism and Weapons of Mass Destruction Proliferation after 9/11", *Cooperation and Conflict*, Vol. 43(1), σελ.14

αποφυλάκισή τους, ούτε αμφισβητούν την δυνατότητα της αμερικανικής κυβέρνησης για εντολή της φυλάκισής τους. Η αίτηση τους αφορούσε να έχουν δικαίωμα συνάντησης με τις οικογένειές τους και πρόσβαση σε δικαστήριο. Ακόμα, ζητούσαν για αμερόληπτη και δίκαιη δίκη αναφορικά με την κράτησή τους στο Γκουαντάναμο, δηλαδή το δικαστήριο να τους εξασφάλιζε δίκαιη δίκη και όχι αυθαίρετη. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι μη Αμερικανοί πολίτες που κρατούνταν στο Γκουαντάναμο δεν είχαν συνταγματικά δικαιώματα. Το γεγονός ότι το Γκουαντάναμο αποτελεί περιοχή την οποία έχουν μισθώσει οι ΗΠΑ από την Κούβα αποτελεί κομβικό σημείο για την έκβαση της απόφασης.¹⁹¹

Η απόφαση στηρίχτηκε σε προγενέστερη απόφαση και συγκεκριμένα στην υπόθεση *Johnson v Eisentrager*. Σύμφωνα με αυτή την απόφαση, η οποία έλαβε χώρα μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου και συγκεκριμένα το 1950, όσοι μη Αμερικανοί πολίτες συλλαμβάνονται για εγκλήματα πολέμου και δεν βρίσκονται σε αμερικανικό έδαφος δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε ομοσπονδιακά δικαστήρια και στην προστασία του *habeas corpus*. Ακόμα, στην ίδια υπόθεση τα ομοσπονδιακά δικαστήρια των ΗΠΑ εκδίκασαν ότι έχουν συμπληρωματικό ρόλο στις αποφάσεις των στρατιωτικών επιτροπών.¹⁹² Η υπόθεση αυτή αποτελεί ορόσημο για τις μεταγενέστερες αποφάσεις των ομοσπονδιακών δικαστηρίων σε ζητήματα τρομοκρατίας.

Στην υπόθεση *Al Odan v United States* έγινε αρχικά αναφορά στους όρους της μίσθωσης και το δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι ο αμερικάνικος στρατός κατέχει τον έλεγχο του Γκουαντάναμο μέσω της μίσθωσης και αυτό καθιστά την περιοχή υπό την κυριαρχία των ΗΠΑ. Η εδαφική δικαιοδοσία των ΗΠΑ, σύμφωνα με την οποία μη αμερικανοί πολίτες μπορούν να κατηγορηθούν για εγκλήματα που διέπραξαν στο Γκουαντάναμο δεν σημαίνει ότι η περιοχή είναι στην κυριαρχία τους, καθώς σύμφωνα με τους όρους της μίσθωσης την κυριαρχία την κατέχει η Κούβα. Με βάση τους όρους της μίσθωσης, οι συνήγοροι των κρατουμένων προσπάθησαν να εξισώσουν το Γκουαντάναμο με μία υπόθεση που αφορούσε κατοίκους της περιοχής Trust Territory of Micronesia, όπου το δικαστήριο σε εκείνη την υπόθεση εξέδωσε απόφαση ότι οι κάτοικοι εκείνης της περιοχής προστατεύονται από το αμερικανικό δίκαιο. Ωστόσο, το δικαστήριο απέρριψε τον συσχετισμό των δύο υποθέσεων, καθώς ανέφερε ότι η συμφωνία με την Μικρονησία ήταν συμφωνία κηδεμονίας των ΗΠΑ στην περιοχή και αντιμετωπιζόταν σαν να βρισκόταν υπό την κυριαρχία των ΗΠΑ. Ως εκ τούτου, οι κάτοικοι της Μικρονησίας αποτελούσαν «Αμερικανικά υποκείμενα» και δεν μπορούν να εξισωθούν με μαχητές του εχθρού που κρατούνται σε μισθωμένη περιοχή εκτός της κυριαρχίας των ΗΠΑ.¹⁹³

¹⁹¹Greenhouse L., (2009), "The Mystery of Guantanamo Bay Jefferson Lecture - University of California, Berkeley - September 17, 2008", Berkeley Journal of International Law, Vol. 27, Issue 1, Article 1, σελ. 7-8

¹⁹²Vladeck St., (2014), "Eisentrager's (Forgotten) Merits: Military Jurisdiction and Collateral Habeas", European Journal of International Law, Vol. 25, Issue 2, σελ. 193-194

¹⁹³Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 144-154

4.3.2 HAMDIVRUMSFELD (2004)

Μία ακόμα κομβικής σημασίας υπόθεση ήταν η *Hamdi v Rumsfeld*. Το βασικό ερώτημα στην συγκεκριμένη υπόθεση είναι εάν η Κυβέρνηση των ΗΠΑ παραβιάζει το δικαίωμα του Hamdi σύμφωνα με την Πέμπτη Τροπολογία για επ' αόριστον κράτηση, χωρίς να του παρέχει πρόσβαση σε συνήγορο βασισμένη αμιγώς στην Εκτελεστική Εντολή για τους μαχητές του εχθρού, οι οποίοι μάχονταν ενάντια στις ΗΠΑ. Ακόμα, εάν με βάση την διάκριση των εξουσιών (νομοθετική, δικαστική, εκτελεστική) υποχρεούνται τα δικαστήρια να συμμορφώνονται με την απόφαση της εκτελεστική εξουσίας για το αν κάποιος είναι μαχητής του εχθρού.¹⁹⁴

Στα τέλη του 2001, ο Yaser Esam Hamdi, ο οποίος ήταν Αμερικανός πολίτης, συνελήφθη στο Αφγανιστάν από τις δυνάμεις τις Βόρειας Συμμαχίας και παραδόθηκε στις στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ. Ο Hamdi ανακρίθηκε από τον στρατό των ΗΠΑ και μεταφέρθηκε στο Γκουαντάναμο, στη συνέχεια στην Βιρτζίνια και τέλος στη Βόρεια Καρολίνα. Βασισμένοι στις ανακρίσεις και στις συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η σύλληψή του, οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι είναι «μαχητής του εχθρού».¹⁹⁵ Τον Ιούνιο του 2002, ο πατέρας του Hamdi κατέθεσε αναφορά για δικαίωμα σε *habeas corpus*. Η αναφορά υπέθετε ότι οι ΗΠΑ είχαν υπό κράτηση τον Hamdi, χωρίς να του έχουν προσάψει κατηγορίες και χωρίς να του επιτρέπουν πρόσβαση σε συνήγορο και αυτό καταπατούσε τα δικαιώματά του σύμφωνα με την Πέμπτη και Δέκατη Τέταρτη Τροπολογία. Το Πρωτοδικείο διέταξε να ανατεθεί η υπόθεση του Hamdi σε δημόσιο συνήγορο. Η Κυβέρνηση έκανε έφεση στην απόφαση αυτή το 2002 στο Τέταρτο Περιφερειακό Δικαστήριο, το οποίο ανέτρεψε την υπόθεση. Συγκεκριμένα, θεώρησε ότι το Πρωτοδικείο δεν αντιμετώπισε τα στοιχεία με το σεβασμό που θα έπρεπε αναφορικά με την εθνική ασφάλεια. Ως εκ τούτου παρέπεμψε την υπόθεση και συμβούλευσε το Πρωτοδικείο να αναλογιστεί πιο προσεκτικά τις διαδικασίες στην διεξαγωγή μιας πιο προσεκτικής έρευνας αναφορικά με την νομική κατάσταση του Hamdi ως «μαχητής του εχθρού».¹⁹⁶

Αναφορικά με την περίοδο κράτησης του Hamdi, η κυβέρνηση υπέβαλλε πρόταση για απόρριψη της αίτησης για *habeas corpus* του Hamdi, τον Ιούλιο του 2002, τοποθετώντας την επιχειρηματολογία της σε ένα κείμενο δύο σελίδων με την «Διακήρυξη του Mobbs», ο οποίος είχε δεσμευτεί νομικά για αυτό το κείμενο. Ο Mobbs υπέδειξε την στενή εμπλοκή του στην κράτηση μαχητών του εχθρού, οι οποίοι

¹⁹⁴"Hamdiv. Rumsfeld." Oyez, <https://www.oyez.org/cases/2003/03-6696>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

¹⁹⁵Ως «μαχητές του εχθρού» ή «enemy combatants», χαρακτηρίζονται τα άτομα τα οποία είναι μέλη ή υποστηρίζουν δυνάμεις οι οποίες είναι εχθρικά προσκείμενες προς τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους και συμμετέχουν σε ένοπλη σύγκρουση εναντίον τους. Anderson J., (2005), "Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2, σελ. 694

¹⁹⁶Anderson J., (2005), "Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2, σελ. 694-695

μάχονται υπέρ της Αλ Κάιντα και επίσης της εξοικείωσής του με τις συνθήκες σύλληψης και κράτησης του Hamdi. Επιπροσθέτως, ο Mobbs ισχυρίστηκε ότι ο Hamdi ταξίδεψε στο Αφγανιστάν τον Ιούλιο του 2001 και συνδέθηκε με στρατιωτική ομάδα των Ταλιμπάν από την οποία εκπαιδεύτηκε στρατιωτικά και παρέμεινε σε αυτήν την ομάδα μέχρι την παράδοσή της στην Βόρεια Συμμαχία το 2001. Σύμφωνα με τον Mobbs, η ανακριτική ομάδα των ΗΠΑ που είχε αναλάβει τον Hamdi στην αναφορά της ανέφερε ότι ο Hamdi χαρακτήρισε τον εαυτό του ως πολίτη της Σαουδικής Αραβίας που γεννήθηκε στις ΗΠΑ και παραδέχτηκε ότι πήγε στο Αφγανιστάν για να εκπαιδευτεί και να παλέψει με τους Ταλιμπάν. Ως εκ τούτου, βάση στην σύνδεσή του με τους Ταλιμπάν και του γεγονότος ότι όταν συνελήφθη είχε στην κατοχή του όπλο, οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ θεώρησαν τον Hamdi ως μαχητή του εχθρού.¹⁹⁷

Το Πρωτοδικείο εξέτασε την «Διακήρυξη Mobbs» και έκρινε ότι είχε ανεπάρκεια στο να δικαιολογήσει την κράτηση του Hamdi, επειδή έθετε περισσότερα ερωτήματα από τις απαντήσεις που έδινε και προσέφερε ελαφρώς περισσότερες πληροφορίες από ότι είχε ήδη δώσει η Κυβέρνηση για την εγκυρότητα της κράτησης του Hamdi ως μαχητή του εχθρού. Το δικαστήριο διέταξε την κυβέρνηση να διαθέσει το βιντεοσκοπημένο υλικό των ανακρίσεων, καθώς και αντίγραφα αυτών και άλλες πληροφορίες αναφορικά με τις συνθήκες σύλληψης και κράτησης του Hamdi. Ακόμα, το δικαστήριο έκρινε ότι παρόλο που πρέπει να δέχεται τους χαρακτηρισμούς των στρατιωτικών δυνάμεων στα άτομα με βάση την Εκτελεστική Εντολή για την τρομοκρατία, ο ρόλος του δικαστηρίου είναι να εξετάζει αυτούς τους χαρακτηρισμούς όταν υπονομεύουν τα δικαιώματα Αμερικανών πολιτών.¹⁹⁸

Η Κυβέρνηση άσκησε έφεση στην απόφαση που εξέδωσε το Πρωτοδικείο τον Ιανουάριο του 2003 στο Τέταρτο Περιφερειακό Δικαστήριο παραπέμποντας την υπόθεση με οδηγίες να απορριφθεί η αίτηση του Hamdi για δικαίωμα στο *habeas corpus*. Ισχυρίστηκε ότι ήταν αδιαμφισβήτητη η σύλληψη του Hamdi σε περιοχή όπου εδράζουν μαχητές του εχθρού και θεώρησε επαρκή την «Διακήρυξη Mobbs» αναφορικά με την κράτηση του Hamdi. Βασισμένη η Κυβέρνηση στην αρχή της διάκρισης των εξουσιών, ανέφερε ότι ο δικαστικός κλάδος έχει το καθήκον να προστατεύει τις ατομικές ελευθερίες σε καιρούς ειρήνης και πολέμου και η κράτηση Αμερικανών πολιτών πρέπει να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο. Όμως, πρόσθεσε, δύο ζωτικής σημασίας σκοπούς για την κράτηση πολιτών με μη απαγγελία κατηγοριών. Ο πρώτος είναι ότι εμποδίζει τα άτομα να συμμετάσχουν εκ νέου σε ομάδες του εχθρού και να συνεχίζουν να μάχονται ενάντια στις ΗΠΑ και ο δεύτερος ότι

¹⁹⁷Anderson J., (2005), "Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2, σελ. 695-696

¹⁹⁸Anderson J., (2005), "Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2, σελ. 696

μπορεί να μειώσει το βάρος των στρατιωτικών αρχηγών να προσφεύγουν στα δικαστήρια όταν πρόκειται για την σύλληψη τρομοκρατών ανά τον πλανήτη. Ο Hamdi από την πλευρά του, ισχυρίστηκε ότι ή κυβέρνηση δεν έχει την νομιμοποίηση να κρατά πολίτες ως μαχητές του εχθρού με βάση το άρθρο 5 της Συνθήκης της Γενεύης.

Το Τέταρτο Περιφερειακό Δικαστήριο αναφορικά με αυτόν τον ισχυρισμό πρόσθεσε ότι η Συνθήκη της Γενεύης απαιτεί εκτενή δίκη για να αποφασίσει επίσημα το δικαστήριο εάν και εφόσον ένα άτομο χαρακτηρίζεται ως μαχητής του εχθρού, καθώς εγείρονται σημαντικά ερωτήματα για το αν μπορεί να εφαρμοστεί στην συγκεκριμένη υπόθεση η Σύμβαση της Γενεύης.¹⁹⁹ Με πλειοψηφία έξι δικαστών το δικαστήριο εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με την οποία παρόλο που το Κογκρέσο έχει την εξουσία να προβεί στην κράτηση του Hamdi, με βάση την Πέμπτη Τροπολογία κάθε πολίτης, ο οποίος κρατείται από τις ΗΠΑ ως μαχητής του εχθρού, έχει το δικαίωμα να το αμφισβητήσει δικαστικά. Η πλειοψηφία ακόμα, απέρριψε τον ισχυρισμό της κυβέρνησης ότι με βάση την διάκριση των εξουσιών εμποδίζεται από το να ακουστεί η υπόθεση του Hamdi δικαστικά.²⁰⁰ Το δικαστήριο απέρριψε επανακρόαση από την έδρα με πλειοψηφία οκτώ έναντι δύο. Ο Hamdi κατέθεσε αναφορά για επανεξέταση και το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ του την εκχώρησε. Λίγο καιρό αργότερα του επιτράπηκε να συμβουλευτεί δικηγόρο και να υπάρχουν και συναντήσεις με τον δικηγόρο όπου δεν θα βιντεοσκοπούνται από τις στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ στις φυλακές.²⁰¹ Η υπόθεση αυτή υποδείκνυε, χωρίς την πλειοψηφία, ότι ένας Αμερικανός πολίτης μπορεί να χαρακτηριστεί ως μαχητής του εχθρού όταν συλλαμβάνεται και έχει στην κατοχή του όπλα, αλλά έχει το δικαίωμα να αμφισβητήσει δικαστικά αυτόν τον χαρακτηρισμό. Η πλειοψηφία πρότεινε αυτό που μπορεί να χαρακτηριστεί ως καινοτόμο μορφή της νομικής διαδικασίας, κάτι το οποίο ήταν σύμφωνο με το Σύνταγμα, όμως επιφόρτιζε τα χαμηλότερα δικαστήρια με την αποστολή να καθορίσουν την διαδικασία που θα ακολουθηθεί κάθε φορά.²⁰²

4.3.3 RASULVBUSH (2004)

Στην προηγούμενη υπόθεση ο Hamdi ήταν Αμερικανός πολίτης, σε αντίθεση με αυτή την υπόθεση όπου ο Rasul είναι πολίτης τρίτου κράτους. Το ερώτημα σε αυτή την υπόθεση όπου κλήθηκε το δικαστήριο να εκδώσει απόφαση είναι εάν τα δικαστήρια των ΗΠΑ έχουν την δικαιοδοσία να

¹⁹⁹Anderson J., (2005), "Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2, σελ. 697

²⁰⁰"Hamdiv. Rumsfeld." *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2003/03-6696>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

²⁰¹Anderson J., (2005), "Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process", *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2, σελ. 697

²⁰²Jonakait R., (2005), "Rasul v Bush: Unanswered Questions", *New York Law School*, Vol. 13, σελ. 1129 υποσημείωση 4

αναλαμβάνουν νομικές υποθέσεις από πολίτες τρίτων κρατών, οι οποίοι κρατούνται από τις στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ στις φυλακές του Γκουαντάναμο, στον κόλπο της Κούβας.²⁰³

Η υπόθεση του Rasul πρόκειται να επηρεάσει περισσότερους ανθρώπους αλλά ακόμα και να επηρεάσει μελλοντικές κυβερνητικές διαδικασίες. Η υπόθεση του Hamdi αφορούσε πολίτες που είχαν χαρακτηριστεί ως μαχητές του εχθρού από την τότε Κυβέρνηση του Μπους του νεότερου. Αν και η σημασία της ήταν ιδιαίτερα σημαντική, ωστόσο ήταν περιορισμένης επιρροής και αυτό επειδή μόνο δύο Αμερικανοί πολίτες που κρατήθηκαν χαρακτηρίστηκαν επίσημα ως μαχητές του εχθρού και είναι αμφίβολο εάν υπάρξει στο μέλλον μεγάλος αριθμός πολιτών των ΗΠΑ που θα κρατηθούν στις φυλακές ως μαχητές του εχθρού. Ως εκ τούτου, μικρός αριθμός ανθρώπων θα επηρεαστεί άμεσα από την έκδοση εκείνης της απόφασης. Αντίθετα, η υπόθεση του Rasul κατέληξε στο πολύ σημαντικό συμπέρασμα ότι τα Αμερικανικά δικαστήρια έχουν την δικαιοδοσία να αποφασίζουν αναφορικά με αιτήσεις για *habeas corpus* από αλλοδαπούς πολίτες, οι οποίοι κρατούνται στο Γκουαντάναμο. Αυτή η υπόθεση έχει άμεσο και σημαντικό αντίκτυπο, καθώς επηρεάζει εκατοντάδες πολίτες τρίτων χωρών που κρατούνται στο Γκουαντάναμο από τις ΗΠΑ, αλλά ενδεχομένως το αντίκτυπο αυτής της υπόθεσης να επηρεάσει και κράτη εκτός των ΗΠΑ. Η υπόθεση αυτή επέτρεψε σε οποιονδήποτε, ανεξάρτητα εάν ήταν αλλοδαπός ή πολίτης των ΗΠΑ, που κρατείται στο Γκουαντάναμο ως μαχητής του εχθρού, να αμφισβητήσει την νομιμότητα της κράτησής του με αίτηση για *habeas corpus* στα Αμερικανικά δικαστήρια. Αυτή η απόφαση είχε ως αποτέλεσμα να επηρεάσει όχι μόνο τους ανθρώπους που κρατούνταν εκείνη την περίοδο στο Γκουαντάναμο αλλά και εκείνους που μελλοντικά θα κρατούνταν από τις ΗΠΑ. Εάν η συγκεκριμένη υπόθεση πραγματοποιεί να εφαρμόζεται ευρέως το δικαίωμα του *habeas corpus* είναι ένα ερώτημα το οποίο θα αντιμετωπίσουν χαμηλότερα δικαστήρια. Η υπόθεση δεν έδωσε την απάντηση σε αυτά τα ζητήματα, αλλά παρουσίασε σημαντικά και δύσκολα ερωτήματα που δεν είχαν τεθεί έως τότε. Σύμφωνα με το Σύνταγμα πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν βρίσκονται στην επικράτεια των ΗΠΑ δεν προστατεύονται από το Σύνταγμα των ΗΠΑ.²⁰⁴

Οι αιτούντες στην υπόθεση Rasul, ήταν δύο Βρετανοί πολίτες και δύο πολίτες της Αυστραλίας, οι οποίοι υπέβαλλαν αίτηση για *habeas corpus*, ζητώντας από το δικαστήριο να διατάξει την αποφυλάκισή τους από την παράνομη κράτηση των ΗΠΑ στις φυλακές του Γκουαντάναμο. Ακόμα, έθεσαν το ζήτημα των συνθηκών κράτησής τους. Το Πρωτοδικείο υποστήριξε ότι δεν είχε την δικαιοδοσία να αποφασίσει σε καμία από τις αιτήσεις που κατατέθηκαν. Αρχικά, υποστήριξε ότι η αίτηση στο δικαίωμα του *habeas corpus* ήταν ο μοναδικός τρόπος των αιτούντων να αναζητήσουν τα δικαιώματά τους. Με σκοπό να το υποστηρίξει το δικαστήριο αυτό έπρεπε να μελετήσει την υπόθεση

²⁰³"Rasul v. Bush." Oyez, <https://www.oyez.org/cases/2003/03-6696>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

²⁰⁴Jonakait R., (2005), "Rasul v Bush: Unanswered Questions", *New York Law School*, Vol. 13, σελ. 1129-1130

Rasul επιλεκτικά, αγνοώντας εκείνα τα μέρη της αίτησης που αφορούσαν το δικαίωμα στην βοήθεια έναντι της αποφυλάκισής τους. Επιπροσθέτως, το δικαστήριο επιτυχώς ξαναέγραψε αποτελεσματικά τα παράπονα για την υπόθεση *Al Odah*, εξάγοντας το συμπέρασμα ότι διεκδικούσαν την αμφισβήτηση της νομιμότητας της κράτησής τους. Μετά το συμπέρασμα του δικαστηρίου ότι η αίτηση για *habeas corpus* ήταν ο μοναδικός τρόπος να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους έκανε αναφορά στην απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ του 1950 *Johnson v Eisentrager*, η οποία απαγορεύει στους αιτούντες να αιτηθούν για *habeas corpus*. Το Πρωτοδικείο στην υπόθεση *Rasul* ερμήνευσε την υπόθεση *Eisentrager* ως εξής: αίτηση για το δικαίωμα *habeas corpus* δεν είναι διαθέσιμη σε πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι κρατούνται εκτός της επικράτειας των ΗΠΑ.²⁰⁵

Οι αιτούντες υποστήριξαν ότι οι ΗΠΑ κατέχουν defacto την δικαιοδοσία επί της περιοχής του Γκουαντάναμο και αυτό δίνει στο δικαστήριο το δικαίωμα με την νομική βάση που απαιτείται να αξιολογούν δικαιοδοσία. Το Πρωτοδικείο απέρριψε αυτόν τον ισχυρισμό και τόνισε ότι το Γκουαντάναμο δεν ανήκει στην επικράτεια των ΗΠΑ. Ως εκ τούτου, το δικαστήριο αποφάσισε ότι η υπόθεση *Rasul* είναι πανομοιότυπη με την υπόθεση *Eisentrager*. Το Εφετείο της Περιφέρειας της Ουάσιγκτον συμφώνησε με την απόφαση του Πρωτοδικείου. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι: με βάση την υπόθεση *Eisentrager* το νομικό πλεονέκτημα δεν εφαρμόζεται σε αλλοδαπούς πολίτες, οι οποίοι βρίσκονται υπό στρατιωτική κράτηση και η φυσική τους παρουσία είναι εκτός της επικράτειας των ΗΠΑ.²⁰⁶

Το Ανώτατο Δικαστήριο ανέτρεψε τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου και του Εφετείου, υποστηρίζοντας ότι η υπόθεση *Eisentrager* δεν αποκλείει το Πρωτοδικείο να έχει δικαιοδοσία στα δικαιώματα των αιτούντων.²⁰⁷ Το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ αποφάσισε ότι η υπόθεση *Johnson v Eisentrager* δεν έχει εφαρμογή στους κρατούμενους του Γκουαντάναμο επειδή οι περιστάσεις είναι αρκούντως διαφορετικές από εκείνες των φυλακισμένων που κρατήθηκαν από τις ΗΠΑ στην μεταπολεμική Γερμανία. Απορρίπτοντας την λογική βάση στην υπόθεση *Al Odah v United States*, επανέφερε το ζήτημα της εξωεδαφικότητας με μια περισσότερο διευρυμένη βάση. Στη συνέχεια χρησιμοποίησε την μίσθωση της περιοχής του Γκουαντάναμο για να σχηματίσει γνώμη για την συγκεκριμένη υπόθεση.²⁰⁸ Το δικαστήριο δικαιολόγησε την διαφορετικότητα των δύο υποθέσεων στην εξής βάση:

1. Στην υπόθεση του *Rasul*, οι αιτούντες δεν είναι πολίτες χωρών που βρίσκονται σε πόλεμο με τις ΗΠΑ σε αντίθεση με την υπόθεση *Eisentrager* όπου οι αιτούντες προέρχονταν από κράτος

²⁰⁵Sloss D., (2004), "RASULV. BUSH. 124 S.Ct. 2686", *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4, σελ. 788-789

²⁰⁶Sloss D., (2004), "RASULV. BUSH. 124 S.Ct. 2686", *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4, σελ. 789

²⁰⁷Sloss D., (2004), "RASULV. BUSH. 124 S.Ct. 2686", *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4, σελ. 789

²⁰⁸Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 146

το οποίο βρισκόταν σε πόλεμο με τις ΗΠΑ (Γερμανία). Στην ανάλυση του το Ανώτατο Δικαστήριο το 1950 ανέφερε ότι άτομα προερχόμενα από κράτη τα οποία βρίσκονται σε πόλεμο με τις ΗΠΑ απολαμβάνουν χαμηλότερο βαθμό νομικής προστασίας. Το Δικαστήριο στην υπόθεση του *Rasul* δεν έκανε καμία προσπάθεια να δικαιολογήσει το αναλυτικό αυτό πλαίσιο ή να εξηγήσει γιατί ένα άτομο το οποίο συνδέεται με με εχθρικό προς τις ΗΠΑ κράτος όμως τυχαίνει να είναι πολίτης με συμμαχικό κράτος των ΗΠΑ πρέπει να απολαμβάνει μεγαλύτερο βαθμό νομικής προστασίας.²⁰⁹

2. Στην υπόθεση *Eisentrager* οι αιτούντες κατηγορήθηκαν ότι συμμετείχαν σε παράνομες και εχθρικές δραστηριότητες κατά των ΗΠΑ και δικάστηκαν και καταδικάστηκαν από την Στρατιωτική Επιτροπή και οι ποινές τους επανεξετάστηκαν και εγκρίθηκαν από στρατιωτική επιτροπή επανεξέτασης. Αντίθετα, στην υπόθεση του *Rasul* οι αιτούντες αρνούνται ότι είχαν την οποιαδήποτε συμμετοχή σε πράξεις ένοπλης βίας κατά των ΗΠΑ και δεν είχαν δικαστεί από κανένα δικαστήριο ούτε από Στρατιωτική Επιτροπή, ούτε είχαν κατηγορηθεί και καταδικαστεί για κάποιο έγκλημα. Αν και από την Κυβέρνηση έχουν χαρακτηριστεί ως μαχητές του εχθρού οι οποίοι συμμετείχαν σε εχθρικές πράξεις ενάντια των ΗΠΑ, το Δικαστήριο είναι απρόθυμο να υποθέσει την εγκυρότητα των ισχυρισμών αυτών, ακριβώς επειδή οι αιτούντες δεν έχουν κατηγορηθεί ή καταδικαστεί για κάποιον από αυτούς τους ισχυρισμούς.²¹⁰
3. Στην υπόθεση του *Eisentrager*, οι αιτούντες δικάστηκαν στην Κίνα και φυλακίστηκαν στην Γερμανία, εκτός δηλαδή της εδαφικής δικαιοδοσίας από τα δικαστήρια των ΗΠΑ. Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι οι αιτούντες βρισκόταν εκτός της επικράτειας των ΗΠΑ ήταν κεντρικής σημασίας για την απόφαση του Δικαστηρίου το 1950. Στην υπόθεση του *Rasul*, οι αιτούντες είχαν φυλακιστεί για περισσότερο από δύο χρόνια στο Γκουαντάναμο και σε συνάρτηση με τις συμφωνίες μίσθωσης που δίνουν στις ΗΠΑ τον πλήρη έλεγχο και δικαιοδοσία της περιοχής, το Δικαστήριο κατέληξε ότι η υπόθεση ότι η εξωεδαφικότητα των νόμων των ΗΠΑ δεν μπορεί να έχει εφαρμογή δεν απαγορεύει τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο να κάνουν αίτηση λόγω της ιδιαίτερης συνθήκης της ναυτικής βάσης στο Γκουαντάναμο, δηλαδή λόγω του γεγονότος ότι οι ΗΠΑ έχουν την πλήρη δικαιοδοσία.²¹¹

Με βάση όλα τα παραπάνω το Δικαστήριο τοποθετήθηκε ότι η μίσθωση του Γκουαντάναμο δίνει πλήρη δικαιοδοσία και έλεγχο της περιοχής στις ΗΠΑ και πρόσθεσε ότι ένας Αμερικανός πολίτης, ο οποίος κρατείται στις φυλακές του Γκουαντάναμο έχει δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια των

²⁰⁹Sloss D., (2004), "RASULV. BUSH. 124 S.Ct. 2686", *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4, σελ. 789-790

²¹⁰Sloss D., (2004), "RASULV. BUSH. 124 S.Ct. 2686", *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4, σελ. 790

²¹¹Sloss D., (2004), "RASULV. BUSH. 124 S.Ct. 2686", *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4, σελ. 790

ΗΠΑ. Δεδομένου αυτού δεν υπάρχει κανένας διαχωρισμός μεταξύ αλλοδαπού και πολίτη των ΗΠΑ που βρίσκονται υπό ομοσπονδιακή κράτηση, καθώς δεν υπάρχει επαρκής αιτιολόγηση ότι το Κογκρέσο σκοπίμως μεταβάλλει τα γεωγραφικά όρια ανάλογα με την ιθαγένεια των κρατούμενων. Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε επίσης, ότι με σεβασμό στην απόφαση της υπόθεσης *Al Odah v United States*, τίποτα στην υπόθεση *Eisentrager* ή σε οποιαδήποτε άλλη υπόθεση κατηγορηματικά αποκλείει αλλοδαπούς πολίτες που βρίσκονται υπό στρατιωτική κράτηση εκτός των ΗΠΑ από αυτό το δικαίωμα. Επιπροσθέτως, αποφάσισε ότι επειδή το νομικό σύστημα έχει αδιαμφισβήτητη δικαιοδοσία πάνω στην κυβέρνηση, η οποία κυβέρνηση έχει υπό την κράτησή της κρατούμενους των οποίων οι πράξεις είναι το υποκείμενο της νομικής προσφυγής, τα δικαστήρια των ΗΠΑ έχουν την δικαιοδοσία να ακούσουν αυτές τις προσφυγές. Μία σύμφωνη άποψη από έναν από τους δικαστές του Ανώτατου Δικαστηρίου έδωσε μία διαφορετική αιτιολόγηση γιατί οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα σε *habeas corpus*. Η αιτιολόγηση αυτή έγκειται στο γεγονός ότι η μίσθωση του Γκουαντάναμο δεν είναι προσωρινή. Ο όρος που χρησιμοποιείται για να περιγραφεί η διάρκειά της είναι απροσδιόριστη και στην ευχέρεια των ΗΠΑ να την τερματίσουν. Η απροσδιόριστη διάρκεια της μίσθωσης έχει δημιουργήσει ένα μέρος το οποίο ανήκει στις ΗΠΑ και ως εκ τούτου διευρύνονται τα όρια της νομικής προστασίας. Το γεγονός ότι το δικαστήριο είχε διαφωνία αναφορικά με το θέμα της μίσθωσης όταν κλήθηκαν να αποφασίσουν στην υπόθεση *Rasul* (την πλειοψηφούσα άποψη, την συγκατάθεση του δικαστή και την διαφωνούσα άποψη, δηλαδή εκείνους που ισχυρίζονταν ότι το Γκουαντάναμο είναι εκτός των ορίων της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων) καταδεικνύει ότι οι συμφωνίες μισθώσεις ΗΠΑ-Κούβας παραμένουν προβληματικές ακόμα και σήμερα.²¹²

Το δικαστήριο αποφάσισε με πλειοψηφία έξι εναντίον δύο ότι ο βαθμός δικαιοδοσίας των ΗΠΑ στην περιοχή του Γκουαντάναμο είναι επαρκής ώστε να επιτρέπει την εφαρμογή του δικαιώματος *habeas corpus*. Ο δικαστής Stevens, χρησιμοποιώντας μια λίστα παλαιότερων υποθέσεων που χρονολογούνται από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα στο αγγλικό δίκαιο, βρήκε ότι το δικαίωμα του *habeas corpus* μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλη την επικράτεια που βρίσκεται κάτω από κυριαρχικό έλεγχο. Επειδή οι ΗΠΑ κατέχουν τον πλήρη έλεγχο και δικαιοδοσία της περιοχής, το γεγονός ότι η Κούβα κατέχει την κυριαρχία επί του Γκουαντάναμο είναι άσχετο. Επιπροσθέτως, ο δικαστής Stevens σημείωσε ότι το δικαίωμα για *habeas corpus* έχει καθολική εφαρμογή ανεξαρτήτως ιθαγένειας. Οι κρατούμενοι, επομένως, έχουν δικαίωμα να αμφισβητήσουν την νομιμότητα της κράτησής τους στο δικαστήριο.²¹³

Σε απάντηση στην υπόθεση *Rasul*, η Κυβέρνηση Μπους δημιούργησε το Combatant Status Review Tribunals (CSRT). Ο σκοπός αυτών των δικαστηρίων ήταν να καθορίσουν το νομικό καθεστώς των

²¹²Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport, σελ. 146-147

²¹³"*Rasul v. Bush*." Oyez, <https://www.oyez.org/cases/2003/03-6696>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

κρατούμενων που βρίσκονταν στο Γκουαντάναμο. Αν και η διαδικασία που ακολουθούσε το CSRT δεν παρείχε στους κρατούμενους βοήθεια από συνήγορο ή οποιοδήποτε άλλο μέσο για την παρουσίαση αποδεικτικών στοιχείων της αθωότητάς τους, δημιούργησε μία επίσημη διαδικασία στην οποία η Κυβέρνηση Μπους είχε εναντιωθεί έως τότε. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι το Ανώτατο Δικαστήριο δεν διέταξε την δημιουργία του CSRT. Αν και εγείρονται σοβαρά ερωτήματα για την επάρκεια των διαδικασιών που ακολουθεί το CSRT, συνιστά μια βελτίωση από το προηγούμενο καθεστώς και τις διαδικασίες που λάμβαναν χώρα προγενέστερα. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το CSRT προχώρησε στην αποφυλάκιση τουλάχιστον τριάντα οκτώ κρατούμενων.²¹⁴

Η υπόθεση *Rasul* σηματοδότησε την έναρξη ενός συχνά αμφιλεγόμενου διαλόγου μεταξύ της νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας και άλλαξε την πολιτική που ακολουθούσαν με τους κρατούμενους του Γκουαντάναμο. Πράγματι, η απάντηση του Κογκρέσο απέναντι στον έμμεσο ρόλο που είχε το Δικαστήριο όσον αφορά το καθεστώς των κρατούμενων ήταν να περάσει το *Detainee Treatment Act (DTA)*. Αυτός ο νόμος κωδικοποιεί και περιορίζει τις διαδικασίες του CSRT, περιορίζοντας την χρήση των τεχνικών ανάκρισης και αφαιρώντας από το Ανώτατο Δικαστήριο την δικαιοδοσία ακρόασης υποθέσεων των κρατούμενων του Γκουαντάναμο αναφορικά με το δικαίωμα για *habeas corpus*. Ενώ το Ανώτατο Δικαστήριο έθεσε τη θεσμική βάση για ακρόαση των υποθέσεων των κρατούμενων στο Γκουαντάναμο από τα ομοσπονδιακά δικαστήρια, η απάντηση του Κογκρέσο ήταν να τους αφαιρέσει αυτή τη δικαιοδοσία. Ωστόσο, ο νόμος αυτός έδωσε το δικαίωμα στο Εφετείο των ΗΠΑ της Περιφέρειας της Κολούμπια, αν και με περιορισμούς, για ακρόαση εφέσεων για επανεξέταση των τελικών αποφάσεων και του CSRT και των στρατιωτικών επιτροπών, η νομιμότητα του νόμου αυτού αμφισβητήθηκε στην υπόθεση *Hamdan*.²¹⁵

4.3.4 HAMDAN V RUMSFELD (2006)

Μία ακόμα κομβικής σημασίας υπόθεση ήταν η *Hamdan v Rumsfeld*. Η υπόθεση αυτή αναγνωρίζεται ως μία από τις σημαντικότερες υποθέσεις διεθνούς δικαίου στις ΗΠΑ των τελευταίων χρόνων. Η υπόθεση διευκρινίζει τα όρια του διεθνούς δικαίου σε εθνικό επίπεδο. Ακόμα, η υπόθεση αυτή και οι προγενέστερές της προκύπτουν από τις συστηματικές προσπάθειες της Κυβέρνησης Μπους, να δημιουργήσουν μία αποκλειστική ζώνη εξουσίας σε εκείνους που συλλαμβάνονται στον πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία. Προστατεύοντας τις ενέργειές της η Κυβέρνηση από την επίβλεψη,

²¹⁴Gatmaytan D., (2010), "Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective", *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 9-10

²¹⁵Gatmaytan D., (2010), "Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective", *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 10

αποσκοπούσε στην πλήρη της ελευθερία αναφορικά με το ποιά δικαιώματα θα είχαν οι κρατούμενοι και κάτω από ποιες συνθήκες θα δικάζονταν.²¹⁶

Το ερώτημα που καλείται το δικαστήριο να δώσει απάντηση σε αυτή την υπόθεση ήταν το εάν τα δικαιώματα που απορρέουν από την Συνθήκη της Γενεύης μπορούν να εφαρμοστούν στα ομοσπονδιακά δικαστήρια μέσω των προσφυγών για *habeas corpus*. Ακόμα, εάν οι στρατιωτικές επιτροπές έχουν την νομική δυνατότητα από το Κογκρέσο ή από τις εξουσίες που απορρέουν από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, να δικάσουν τον Hamdan και άλλους κρατούμενους που κατηγορούνται για εγκλήματα πολέμου ενάντια στον Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας.²¹⁷ Αυτά τα δύο ζωτικής σημασίας ερωτήματα κλήθηκε το δικαστήριο να βγάλει απόφαση.

Ο Hamdan ήταν πολίτης της Υεμένης, ο οποίος συλλήφθηκε το 2001 στο Αφγανιστάν. Ο στρατός των ΗΠΑ τον μετέφερε στο Γκουαντάναμο το 2002 και ένα χρόνο αργότερα κρίθηκε ότι πληροί τις προϋποθέσεις για να δικαστεί από στρατιωτική επιτροπή. Η έγκριση αυτή προήλθε έπειτα από την αίτηση για προσφυγή στο Πρωτοδικείο των συνηγόρων του Hamdan. Κρίθηκε ένοχος για συνομοσία ότι διέπραξε αδικήματα επίθεσης κατά πολιτών, επίθεση κατά πολιτικών πεπραγμένων, φόνο και τρομοκρατία, τα οποία εκδικάστηκαν από την στρατιωτική επιτροπή. Η CSRT επανεξέτασε την υπόθεση κράτησης του Hamdan το 2004 και δήλωσε ότι ορθά χαρακτηρίστηκε ως μαχητής του εχθρού.²¹⁸ Ο Hamdan υπέβαλε αίτηση για *habeas corpus* και *mandamus*²¹⁹, αξιώνοντας ότι οι στρατιωτικές επιτροπές δεν έχουν επαρκή εξουσία να τον δικάσουν επειδή καμία πράξη που εκδίδεται από το Κογκρέσο ούτε κάποιος νόμος σύμφωνα με το Δίκαιο των ΗΠΑ υποστηρίζει ότι μπορεί να δικαστεί για συνομοσία κάποιος σε στρατιωτική επιτροπή, ένα αδίκημα που όπως υποστηρίχτηκε από τους συνηγόρους του Hamdan δεν παραβίαζε το δίκαιο του πολέμου. Ακόμα, οι διαδικασίες που υιοθετήθηκαν στην δίκη του παραβίαζε βασικές αρχές του στρατιωτικού και διεθνούς δικαίου, και ειδικότερα την αρχή ότι ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να δει και να ακούσει τις αποδείξεις που υπάρχουν εναντίον του.²²⁰

Το Πρωτοδικείο εξέδωσε απόφαση σύμφωνα με την οποία, οι εξουσίες του Προέδρου στην εγκαθίδρυση στρατιωτικών επιτροπών εκτείνονται μόνο για την διενέργεια δίκης που αφορά

²¹⁶Hathaway O., (2007), "HAMDAN V. RUMSFELD: DOMESTIC ENFORCEMENT OF INTERNATIONAL LAW", *International Law Stories*, σελ. 2-3

²¹⁷"Hamdan v. Rumsfeld." *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2005/05-184>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

²¹⁸Hathaway O., (2007), "HAMDAN V. RUMSFELD: DOMESTIC ENFORCEMENT OF INTERNATIONAL LAW", *International Law Stories*, σελ. 21

²¹⁹Πρόκειται για αίτηση η οποία εκδίδεται από ανώτερο δικαστήριο με σκοπό να υποχρεώσει ένα κατώτερο δικαστήριο ή κάποιον αξιωματούχο της κυβέρνησης να εκτελεί εξουσιοδοτημένες πράξεις. Επίσης, συμπληρωματικά μπορεί να σημαίνει ότι ένα ανώτερο δικαστήριο δίνει εντολή να μην εκτελεστεί μία συγκεκριμένη πράξη από κάποιο κατώτερο δικαστήριο ή από κάποιον αξιωματούχο της κυβέρνησης, η οποία καταπατά τα δικαιώματα του αιτούντα. "Mandamus", *Ballotpedia*, <https://ballotpedia.org/Mandamus>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

²²⁰Gatmaytan D., (2010), "Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective", *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 10-11

παραβίαση στο δίκαιο του πολέμου, το οποίο περιλαμβάνεται στην Τρίτη Συνθήκη της Γενεύης. Ακόμα, ο Hamdan, σύμφωνα με το Δικαστήριο, δικαιούται να είναι υπό την προστασία της Συνθήκης της Γενεύης μέχρι να κριθεί εάν είναι ή όχι αιχμάλωτος πολέμου, η στρατιωτική επιτροπή που εκδίκασε την υπόθεσή του παραβίασε το Uniform Code of Military Justice (UCMJ) και το άρθρο 3 της Τρίτης Συνθήκης της Γενεύης, καθώς είχε το δικαίωμα να τον καταδικάσει χωρίς να του δώσει πρόσβαση στις αποδείξεις που υπήρχαν εναντίον του. Το D.C. Circuit ανέτρεψε την απόφαση αυτή, αποφασίζοντας ότι ο Hamdan δεν δικαιούται την προστασία της Συνθήκης της Γενεύης και επίσης ότι η δίκη του από την στρατιωτική επιτροπή δεν παραβίασε τίποτα από τα παραπάνω.²²¹

Τον Αύγουστο του 2005, οι δικηγόροι του Hamdan κατέθεσαν αίτηση επανεξέτασης της υπόθεσης από το Ανώτατο Δικαστήριο, την οποία αίτηση ενέκρινε τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Η αρχική ερώτηση στην υπόθεση ήταν εάν το Δικαστήριο είχε την δικαιοδοσία ακρόασης της υπόθεσης. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι έπρεπε να απορριφθεί η υπόθεση. Ο ισχυρισμός αυτός βασιζόταν σε μια πράξη που είχε υπογραφεί δύο βδομάδες μετά την έγκριση επανεξέτασης της υπόθεσης από το Ανώτατο Δικαστήριο. Με βάση την Detainee Treatment Act που υπογράφηκε έπρεπε να ανακληθεί η δικαιοδοσία από τα ομοσπονδιακά δικαστήρια στις προσφυγές των κρατουμένων του Γκουαντάναμο για *habeas corpus*, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που η δίκη τους εκκρεμούσε. Με πλειοψηφία πέντε δικαστών έναντι τριών, το δικαστήριο αποφάσισε υπέρ του Hamdan. Ο δικαστής Stevens απέρριψε τον ισχυρισμό της κυβέρνησης ότι η Detainee Treatment Act αφαιρεί από το δικαστήριο να αναλάβει την υπόθεση, συμπεραίνοντας ότι η Πράξη δεν εφαρμόζεται σε υποθέσεις που η δίκη εκκρεμούσε.²²²

Το Δικαστήριο συμπέρανε ότι η δημιουργία των στρατιωτικών επιτροπών από το Κογκρέσο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 21 του UCMJ, εξουσιοδοτεί ρητά τις στρατιωτικές επιτροπές να συμμορφώνονται με το δίκαιο του πολέμου. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, η επιτροπή που εκδίκασε την υπόθεση του Hamdan επέκτεινε την δικαιοδοσία της και εκτός του δικαίου του πολέμου. Η κατηγορία της συνομοσίας, όπου είναι η μόνη κατηγορία εναντίον του Hamdan, δεν αποτελεί παραβίαση του δικαίου του πολέμου, καθώς δεν απαγορεύεται από κάποιο νομοθέτημα ούτε από το εθνικό ούτε από το διεθνές δίκαιο του πολέμου. Ακόμα, οι διαδικασίες που ακολουθούν οι επιτροπές, οι οποίες διαδικασίες έχουν οριστεί από την Κυβέρνηση, είναι ανεπαρκείς. Οι διαδικασίες που ακολουθούνται δεν είναι σύμφωνες ούτε με το Αμερικάνικο δίκαιο του πολέμου, ούτε και με το UCMJ, στο βαθμό που αυτό εφαρμόζεται και τέλος ούτε με το δίκαιο των εθνών. Οι διαδικασίες που ακολουθούνται από τις στρατιωτικές επιτροπές δεν συνάδουν με εκείνες που ορίζει ο UCMJ και με τα

²²¹Gatmaytan D., (2010), "Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective", *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 11

²²²Hathaway O., (2007), "HAMDAN V. RUMSFELD: DOMESTIC ENFORCEMENT OF INTERNATIONAL LAW", *International Law Stories*, σελ. 26

όσα ισχύουν στις στρατιωτικές δίκες εν γένει στις ΗΠΑ. Για παράδειγμα, στις επιτροπές οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο προσκομίζεται λαμβάνεται υπόψη, ανεξαρτήτως αν έχει συλλεχθεί παράνομα ή κατόπιν εξαναγκασμού του κρατούμενου, όπως επίσης τα αποδεικτικά στοιχεία δεν παρατίθενται στον κατηγορούμενο ώστε να ακούσει τον λόγο που κατηγορείται. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Συνθήκη της Γενεύης έχει εφαρμογή στην υπόθεση του Hamdan, αντικρούοντας τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι η Συνθήκη δεν εφαρμόζεται στην διαμάχη με την Αλ Κάιντα.²²³

Εν κατακλείδι, το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε με πλειοψηφία πέντε εναντίον τριών ότι ούτε η Πράξη που εκδόθηκε από το Κογκρέσο ούτε οι εξουσίες του Προέδρου όπως απορρέουν από το Σύνταγμα εξουσιοδότησαν ρητά τον τρόπο λειτουργίας των στρατιωτικών επιτροπών. Εφόσον υπάρχει απουσία ρητής εξουσιοδότησης, οι στρατιωτικές επιτροπές οφείλουν να συμμορφώνονται με τους νόμους των ΗΠΑ και με το δίκαιο του πολέμου. Η Συνθήκη της Γενεύης μπορεί επομένως να εφαρμοστεί από το Ανώτατο Δικαστήριο μαζί με τον UCMJ. Η εξαίρεση του Hamdan από συγκεκριμένα μέρη της δίκης, τα οποία κρίθηκαν απόρρητα από την στρατιωτική επιτροπή παραβιάζουν όλα όσα προαναφέρθηκαν και ως εκ τούτου η δίκη ήταν παράνομη.²²⁴ Οι δικαστές Kennedy και Breyer ανέφεραν ότι τίποτα δεν μπορεί να εμποδίσει τον Πρόεδρο να στραφεί προς το Κογκρέσο με σκοπό να αναζητήσει την απαραίτητη εξουσιοδότηση. Αυτό ακριβώς συνέβη και είχε ως αποτέλεσμα να υπογραφεί η Military Commissions Act (MCA) το 2006. Αυτό το θεσμοθέτημα έδωσε στην κυβέρνηση του Μπους όλα όσα επιθυμούσε αναφορικά με τους μαχητές του εχθρού που κρατούνταν στο Γκουαντάναμο. Στο παράρτημα 7 της MCA αφαιρούσε την δικαιοδοσία των ομοσπονδιακών δικαστηρίων να αναλαμβάνουν υποθέσεις *habeas corpus* από τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο, ακόμα και εκείνες που είχε εγκριθεί και εκκρεμούσε η δίκη.²²⁵

4.3.5 BOUMEDIENE V BUSH (2008)

Η υπόθεση *Boumediene v Bush* είναι ίσως η σημαντικότερη υπόθεση που αφορά τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο. Τα ερωτήματα στα οποία κλήθηκε το δικαστήριο να εκδώσει απόφαση ήταν συνολικά τέσσερα. Το πρώτο αφορούσε εάν με βάση την Military Commission Act του 2006 αφαιρείται από τα ομοσπονδιακά δικαστήρια η δικαιοδοσία να δέχονται προσφυγές για *habeas corpus* από πολίτες τρίτων κρατών, οι οποίοι κρατούνται στο Γκουαντάναμο. Το δεύτερο ερώτημα ήταν προέκταση του πρώτου και πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση που τα ομοσπονδιακά δικαστήρια έχουν την δικαιοδοσία να εκδικάζουν προσφυγές αλλοδαπών πολιτών που κρατούνται στο Γκουαντάναμο η Military Commission Act του 2006 αποτελεί παραβίαση της ανασταλτικής ρήτρας

²²³Hathaway O., (2007), "HAMDAN V. RUMSFELD: DOMESTIC ENFORCEMENT OF INTERNATIONAL LAW", *International Law Stories*, σελ. 27-28

²²⁴"Hamdan v. Rumsfeld." *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2005/05-184>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

²²⁵Piret J., (2008), "Boumediene v. Bush and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?", *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3, σελ. 86

του Συντάγματος; Το τρίτο ερώτημα αφορούσε τους κρατούμενους στο Γκουαντάναμο εάν δικαιούνται την προστασία της Πέμπτης Τροπολογίας, να μην στερούνται την ελευθερία τους χωρίς την διαδικασία όπως απορρέει από τον νόμο και την Συνθήκη της Γενεύης. Και το τελευταίο ερώτημα είναι εάν οι κρατούμενοι του Γκουαντάναμο μπορούν να αμφισβητήσουν την επάρκεια των διατάξεων δικαστικής επανεξέτασης της MCA προτού επικαλεστούν αυτήν την επανεξέταση. Κεντρικά ερωτήματα που κλήθηκε να απαντήσει το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ μετά την υπογραφή της Military Commission Act το 2006.²²⁶

Οι αιτούντες στην υπόθεση *Boumediene* ήταν αλλοδαποί πολίτες που κρατούνταν στο Γκουαντάναμο, εκτός δηλαδή της εδαφικής επικράτειας των ΗΠΑ αλλά σε περιοχή που τελεί υπό τον πλήρη έλεγχο τους. Κατέθεσαν αίτηση προσφυγής για *habeas corpus* για να αμφισβητήσουν τη συνεχή κράτηση τους στις φυλακές του Γκουαντάναμο και την απόφαση του CSRT που τους χαρακτήριζε ως μαχητές του εχθρού. Τον Φεβρουάριο του 2007, δύο από τους τρεις δικαστές του Εφετείου της Περιφέρειας της Κολούμπια, αποφάσισαν ότι οι προσφυγές για *habeas corpus* του *Boumediene* και επιβεβαίωσαν την άρση της νομικής δικαιοδοσίας του MCA που είχε παραχωρήσει το Ανώτατο Δικαστήριο στην υπόθεση *Rasul*. Οι δικαστές αποφάσισαν ότι λόγω της απουσίας θεσμοθετημένου δικαιώματος *habeas corpus*, το Σύνταγμα δεν προστατεύει το δικαίωμα αυτό αναφορικά με αλλοδαπούς πολίτες οι οποίοι κρατούνται εκτός της εδαφικής επικράτειας των ΗΠΑ, παρόλο που η δικαιοδοσία της περιοχής ανήκει στις ΗΠΑ. Την πρώτη φορά το ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση επανεξέτασης της απόφασης του Εφετείου. Δύο μήνες αργότερα όμως, ανέτρεψε την απόφασή του και επέτρεψε την αίτηση επανεξέτασης του *Boumediene*, του *Al Odah* και των συγκατηγορουμένων τους.²²⁷ Η ανατροπή της απόφασης του Δικαστηρίου στηρίχθηκε στο γεγονός ότι οι αιτούντες έχουν το συνταγματικό δικαίωμα προσφυγής για *habeas corpus*, το οποίο τους αφαιρέθηκε από την MCA και συνιστά παραβίαση της ανασταλτικής ρήτρας του Συντάγματος.²²⁸

Το Δικαστήριο πριν αξιολογήσει τις συνταγματικές αξιώσεις των αιτούντων, εξέτασε εν συντομία το επιχείρημά τους ότι το Παράρτημα 7 της MCA δεν αφαιρεί από τα ομοσπονδιακά δικαστήρια την δικαιοδοσία να εξετάζουν προσφυγές για *habeas corpus*, οι οποίες εκκρεμούσαν την περίοδο που υπογράφηκε και τέθηκε σε εφαρμογή η MCA. Το Δικαστήριο απέρριψε αυτόν τον ισχυρισμό, διότι όπως ανέφερε η δομή της MCA καταδεικνύει ότι σκοπός της ήταν να αφαιρέσει από τα ομοσπονδιακά δικαστήρια την δικαιοδοσία ακρόασης των υποθέσεων για *habeas corpus* και στις υποθέσεις που εκκρεμούσαν, την περίοδο που τέθηκε σε εφαρμογή.²²⁹

²²⁶"Boumediene v. Bush." Oyez, <https://www.oyez.org/cases/2007/06-1195>, τελευταία πρόσβαση: 10/11/2020

²²⁷Piret J., (2008), "Boumediene v. Bush and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?", *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3, σελ. 8

²²⁸Garcia M., (2008), "Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus", *Congressional Research Service*, σελ. 2-3

²²⁹Garcia M., (2008), "Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus", *Congressional Research*

Το κρίσιμο ερώτημα στο οποίο το Δικαστήριο καλείται να απαντήσει είναι εάν οι αιτούντες έχουν το συνταγματικό δικαίωμα να υποβάλλουν αίτηση για *habeas corpus*. Οι αιτούντες ισχυρίστηκαν ότι κατέχουν το συνταγματικό δικαίωμα για *habeas corpus* και ότι η ΜCΑ τους αφαιρεί το δικαίωμα αυτό παραβιάζοντας ταυτόχρονα την ανασταλτική ρήτρα του Συντάγματος. Η ΜCΑ δεν ανέφερε ρητά την αναστολή του *habeas corpus* και η Κυβέρνηση δεν υπέβαλλε τέτοιον ισχυρισμό στο Δικαστήριο.²³⁰ Αντίθετα, ισχυρίστηκε ότι αλλοδαποί πολίτες, οι οποίοι κρατούνται εκτός της εδαφικής επικράτειας των ΗΠΑ δεν έχουν συνταγματικά δικαιώματα και ως εκ τούτου η αφαίρεση της δικαιοδοσίας με βάση το Παράρτημα 7 της ΜCΑ δεν αποτελεί παραβίαση του ανασταλτικής ρήτρας του Συντάγματος.²³¹

Το Δικαστήριο ξεκίνησε την ανάλυσή του με την ιστορική προέλευση του *habeas corpus*, καθώς θεώρησε ότι είναι κομβικής σημασίας. Αρχικά ο δικαστής Kennedy σημείωσε ότι το δικαίωμα του *habeas corpus* ήταν ένα από τα λίγα την εποχή εκείνη που διασφάλιζαν την ελευθερία του ατόμου από το Στέμμα, πριν την προσθήκη του στην Διακήρυξη των Δικαιωμάτων στο Σύνταγμα. Παρόλα αυτά η ιστορική προέλευση του δικαιώματος είναι ελλιπής για το Δικαστήριο όσον αφορά το ερώτημα για το αν αλλοδαποί πολίτες εκτός της εδαφικής επικράτειας των ΗΠΑ το δικαιούνται. Στην ιστορία του δικαστικού συστήματος της Αγγλίας δεν υπάρχει ούτε μία υπόθεση που να έδωσε ή να απέρριψε ένα αίτημα όπως αυτό που εκδικάζεται στο Δικαστήριο.²³² Ενώ το δικαστήριο εξέταζε την ιστορική προέλευση του δικαιώματος, αναζήτησε επίσης πηγές από την περίοδο 1774-1797, για το αν το δικαίωμα κάλυπτε αλλοδαπούς, οι οποίοι κρατούνταν εκτός των ΗΠΑ σε περιόδους απειλής της εθνικής ασφάλειας. Το Δικαστήριο προειδοποίησε ότι η νομολογία του δεν απέκλειε την πιθανότητα η ανασταλτική ρήτρα να έχει επεκταθεί μαζί με τις εξελίξεις μετά το 1779, το οποίο καθορίζει την παρούσα σκοπιά του δικαιώματος, κατ' ελάχιστο πρέπει να θεωρηθεί ότι η ανασταλτική ρήτρα προστατεύει το δικαίωμα, όπως αυτό αναγνωρίζεται την στιγμή που γράφτηκε και επικυρώθηκε στο Σύνταγμα. Το Δικαστήριο θεώρησε ότι το ιστορικό υπόβαθρο είναι ελλιπές για την επίλυση του συγκεκριμένου ζητήματος και ως εκ τούτου πρότεινε δεδομένης της μοναδικότητας του Γκουαντάναμο και του κινδύνου της τρομοκρατίας που αντιμετωπίζει η σύγχρονη εποχή, τα δικαστήρια δεν μπορούν να αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους υποθέσεις με αντίστοιχο τρόπο, όπως τις προγενέστερες. Παρόλα αυτά, το Δικαστήριο ερμήνευσε την ανασταλτική ρήτρα ότι έχει ισχύ στην περίπτωση του

Service, σελ.3

²³⁰Garcia M., (2008), "*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus*", *Congressional Research Service*, σελ. 3

²³¹Piret J., (2008), "*Boumediene v. Bush and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?*", *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3, σελ. 87

²³²Piret J., (2008), "*Boumediene v. Bush and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?*", *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3, σελ. 87

Γκουαντάναμο, απορρίπτοντας τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι δεν καλύπτει τους αιτούντες, επειδή οι ΗΠΑ δεν έχουν την νομική κυριαρχία της περιοχής που κρατούνται.²³³

Το Δικαστήριο συμφώνησε με την Κυβέρνηση ότι η Κούβα διατηρεί την απόλυτη κυριαρχία επί της περιοχής, αλλά διαφώνησε αναφορικά με το ότι δεν έχει εφαρμογή το Σύνταγμα στις περιοχές που δεν υπάρχει *de jure* κυριαρχία. Σύμφωνα με τις *Insular cases*²³⁴, Σύνταγμα έχει πλήρη εφαρμογή στις προσαρτημένες περιοχές και μερική εφαρμογή σε εκείνες που ανεξαρτητοποιήθηκαν στην πορεία. Το 1922, το Δικαστήριο θεώρησε δεδομένο το πραγματικό ζήτημα στις *Insular cases*, που ήταν ο περιορισμός της εκτελεστική και νομοθετική εξουσίας και η ιδέα ότι η Κυβέρνηση των ΗΠΑ είχε δεσμευτεί να παρέχει σε αλλοδαπούς συγκεκριμένα θεμελιώδη δικαιώματα που απορρέουν από το Σύνταγμα. Παρόλα αυτά, το Δικαστήριο παραδέχτηκε ότι υπάρχουν περιπτώσεις που η εφαρμογή των δικαιωμάτων καθίσταται δύσκολη.²³⁵

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η αποδοχή του ισχυρισμού της Κυβέρνησης αναφορικά με την κυριαρχία αναφορικά με την εφαρμογή του Συντάγματος, θα καθιστούσε αυξημένη ανησυχία για τον διαχωρισμό των εξουσιών, καθώς ο πολιτικός κλάδος θα ήταν ελεύθερος να κυβερνά χωρίς νομικούς περιορισμούς, σε περιοχές όπως είναι το Γκουαντάναμο, όπου αρνούνται οι ΗΠΑ ότι κατέχουν την κυριαρχία αλλά έχουν τον πλήρη έλεγχο της περιοχής.²³⁶ Όπως επισημαίνει ο καθηγητής δικαίου του Πανεπιστημίου της Κολούμπια, Michael Dorf, ο ισχυρισμός της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου δεν βασίζεται τόσο στην διάκριση των εξουσιών αλλά περισσότερο στα θεσμικά αντίβαρα. Και οι δύο αρχές βρίσκουν τις ρίζες τους στον 18^ο αιώνα στα γραπτά του Locke και του Montesquieu, όπου όμως ο διαχωρισμός δεν είναι ξεκάθαρος. Ακόμα και σήμερα αυτές οι δύο αρχές πολλές φορές συγχέονται. Η αρχή της διάκρισης των εξουσιών είναι ο τριμερής διαχωρισμός σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία. Ο διαχωρισμός αυτός εμποδίζει τον έναν κλάδο της κυβέρνησης να επεμβαίνει στους άλλους δύο, διατηρώντας ο καθένας με αυτό τον τρόπο την ανεξαρτησία του. Η αρχή για τα θεσμικά αντίβαρα εμποδίζει τον έναν από τους κλάδους να αποκτήσει αυξημένες εξουσίες και να υπερκαλύψει τους άλλους δύο. Το Σύνταγμα των ΗΠΑ δεν περιέχει έναν σαφή κανόνα για το σε ποιά από τις δύο αρχές πρέπει να δίνεται προτεραιότητα και σε ποιά χρονική στιγμή. Σε δύσκολες νομικές υποθέσεις εμφανίζεται αυτή η δομική σύγχυση μεταξύ των δύο αρχών και έχει ως αποτέλεσμα το

²³³Garcia M., (2008), "*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus*", *Congressional Research Service*, σελ. 4

²³⁴*Insular cases* αφορά τις περιοχές που πέρασαν στην κυριαρχία των ΗΠΑ μετά το τέλος του αμερικανό-ισπανικού πολέμου. Είναι ένα δόγμα που κάνει έναν διαχωρισμό στις περιοχές που προσαρτήθηκαν στις ΗΠΑ και σε εκείνες που ανεξαρτητοποιήθηκαν στην πορεία. Torruela J., (2013), "*Ruling America's Colonies: The Insular Cases*", *Yale Law and Policy Review*, σελ. 60-62

²³⁵Piret J., (2008), "*Boumediene v. Bush and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?*", *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3, σελ. 88

²³⁶Garcia M., (2008), "*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus*", *Congressional Research Service*, σελ. 5

Ανώτατο Δικαστήριο να χωρίζεται στα δύο, δηλαδή από τη μία οι δικαστές εκείνοι που θεωρούν ότι πρέπει να υπερισχύσει η διάκριση των εξουσιών και από την άλλη οι δικαστές που θεωρούν σημαντικότερα τα θεσμικά αντίβαρα. Σύμφωνα με τον Dorf, οι διαφωνούντες στην υπόθεση *Boumediene* θεωρούν ότι η διάκριση των εξουσιών πρέπει να επικρατήσει λόγω της διαφοροποίησης των πολιτικών κλάδων σε καιρούς πολέμου και ως εκ τούτου τα δικαστήρια πρέπει να έχουν έναν μετριοπαθή ρόλο και να μεταθέτουν τέτοιου είδους ζητήματα στον Πρόεδρο των ΗΠΑ και στο Κογκρέσο, καθώς είναι εκείνοι που διακηρύττουν και χρηματοδοτούν τον πόλεμο. Η πλειοψηφία όμως των δικαστών στην υπόθεση, θεώρησε ότι παρ' όλες τις εξουσίες που παρέχει το Σύνταγμα στην πολιτική εξουσία σε καιρούς πολέμου, υπάρχει ανάγκη για έλεγχο της εκτελεστικής εξουσίας ώστε να μην γίνεται κατάχρηση. Με βάση όλων αυτών και δεδομένου του γεγονότος ότι το Κογκρέσο δεν έχει επίσημα αφαιρέσει το δικαίωμα για *habeas corpus*, το δικαστήριο έχει το ηθικό καθήκον να παρέμβει στις αποφάσεις της εκτελεστικής εξουσίας.²³⁷

Με βάση την υπόθεση *Eisentrager* και άλλες υποθέσεις που αφορούν την εξωεδαφική εφαρμογή του Συντάγματος, το Δικαστήριο έκρινε τρεις παράγοντες που σχετίζονται με την υπόθεση. Ο πρώτος αφορά την ιθαγένεια και το καθεστώς των κρατούντων, καθώς και την αρτιότητα της διαδικασίας μέσω της οποίας χαρακτηρίστηκαν ως μαχητές του εχθρού. Ο δεύτερος αφορά την φύση της περιοχής όπου το άτομο συλλήφθηκε και κρατήθηκε και ο τρίτος τα πρακτικά εμπόδια που ανακύπτουν αναφορικά με το εάν δικαιούνται οι αιτούντες προσφυγή για *habeas corpus*. Με βάση αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο χαρακτήρισε την υπόθεση *Boumediene* διαφορετική από εκείνη του *Eisentrager*. Πιο συγκεκριμένα, το Δικαστήριο σημείωσε ότι σε αντίθεση με την υπόθεση *Eisentrager*, οι αιτούντες του *Boumediene* αρνούνται το χαρακτηρισμό ως μαχητές του εχθρού. Ακόμα, οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν στην στρατιωτική επιτροπή στην υπόθεση *Eisentrager* δεν ήταν τόσο ελλιπής όσο στην περίπτωση που εξετάζεται τώρα που οι διαδικασίες της CSRT ήταν πολύ περιορισμένες και ως εκ τούτου υπολείπονται των διαδικασιών και των μηχανισμών, ώστε να εξαλείψουν την ανάγκη για αίτηση για *habeas corpus*. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι η υπόθεση *Boumediene* δεν μπορεί να στηριχθεί και να αναλυθεί με βάση κάποια προγενέστερη δίκη, καθώς είναι η πρώτη φορά που το Δικαστήριο έρχεται αντιμέτωπο με μια τέτοια υπόθεση. Οι κρατούμενοι στο Γκουαντάναμο κρατούνται ως μαχητές του εχθρού για μία διαμάχη που είναι μεγαλύτερης διάρκειας από οποιαδήποτε άλλη στην αμερικανική ιστορία και επίσης κρατούνται σε περιοχή όπου τεχνικά δεν είναι μέρος της εδαφικής επικράτειας των ΗΠΑ, όμως έχουν τον πλήρη έλεγχο. Με βάση

²³⁷Piret J., (2008), "*Boumediene v. Bush* and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?", *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3, σελ. 89-90

τα παραπάνω, το Δικαστήριο συμπέρανε ότι η ανασταλτική ρήτρα του Συντάγματος έχει πλήρη ισχύ στην υπόθεση *Boumediene*.²³⁸

Έχοντας αποφασίσει το Δικαστήριο ότι οι αιτούνται δικαιούνται προσφυγή για *habeas corpus*, στη συνέχεια κλήθηκε να αποφασίσει εάν η αφαίρεση δικαιοδοσίας από τα δικαστήρια με βάση το Παράρτημα 7 της ΜCΑ είναι μη επιτρεπτή με βάση την ανασταλτική ρήτρα. Επειδή η ΜCΑ δεν ισχυρίζεται επίσημη αναστολή του δικαιώματος, το ερώτημα που τίθεται ενώπιον του Δικαστηρίου είναι εάν το Κογκρέσο παρέχει ένα επαρκές υποκατάστατο του *habeas corpus*. Η κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι η ΜCΑ συμμορφώνεται με την ανασταλτική ρήτρα επειδή εφαρμόζεται η επανεξέταση της ΔΤΑ στους αιτούντες, η οποία είναι συνταγματικά επαρκές υποκατάστατο του *habeas corpus*.²³⁹

Το Δικαστήριο εξέτασε προγενέστερες αποφάσεις και κατέληξε ότι η επάρκεια του υποκατάστατου του *habeas*, όπως εφαρμόστηκε από το Κογκρέσο παρέχει περιορισμένη καθοδήγηση στην αξιολόγησή του. Προηγούμενες παρόμοιες συνταγματικές εφαρμογές υποκατάστασης του δικαιώματος αυτού είχαν ως στόχο να βελτιστοποιήσουν τις συνθήκες επανεξέτασης του δικαιώματος. Εν αντιθέσει, ο στόχος της ΜCΑ και της ΔΤΑ είναι να περιορίσουν την διαδικασία επανεξέτασης. Ακόμα, το Δικαστήριο ανέφερε ότι οι αιτούντες ανέφεραν αρκετές περιπτώσεις ανεπάρκειας των διαδικασιών της CSRT, όπου τους στερούσαν την δυνατότητα να παρουσιάσουν ενώπιον της αποδεικτικά στοιχεία για να αντικρούσουν τους ισχυρισμούς της κυβέρνησης ως προς τον χαρακτηρισμό τους ως μαχητές του εχθρού. Αν και το Δικαστήριο δεν αποφάσισε για το αν η CSRT ακολουθεί επαρκή διαδικασία, συμφώνησε με τους αιτούντες ότι υπήρχε σημαντικός βαθμός λάθους στις δίκες για να αγνοηθεί. Δεδομένου ότι οι συνέπειες ενός τέτοιου λάθους θα στερήσουν σε κάποιον την ελευθερία του για μεγάλο χρονικό διάστημα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη. Κατέληξε ότι η διαδικασία επανεξέτασης της ΔΤΑ είναι μη επαρκές υποκατάστατο του *habeas corpus*, λόγω των πολλών περιορισμών που θέτει. Με βάση όλα τα παραπάνω, οι αιτούντες μπορούν άμεσα να διεκδικήσουν το δικαίωμα για *habeas corpus* σε ομοσπονδιακό δικαστήριο, χωρίς να υπάρξει πρώτα επανεξέταση από την CSRT αναφορικά με τον χαρακτηρισμό τους.²⁴⁰

Η απόφαση της υπόθεση *Boumediene v. Bush*, όπου έδωσε την νομική δυνατότητα στους κρατούμενους του Γκουαντάναμο να αμφισβητήσουν την νομιμότητα της κράτησής τους στα ομοσπονδιακά δικαστήρια είναι μία νίκη του κανόνα δικαίου. Το να αντιμετωπίζεται η περιοχή του

²³⁸Garcia M., (2008), "*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus*", *Congressional Research Service*, σελ. 5-6

²³⁹Garcia M., (2008), "*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus*", *Congressional Research Service*, σελ. 6-7

²⁴⁰Garcia M., (2008), "*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees' Right to Habeas Corpus*", *Congressional Research Service*, σελ. 7-8

Γκουαντάναμο σαν να αποτελεί κομμάτι της Φλόριντα αποτελεί μία πρακτική λύση στο πρόβλημα, ενώ σε διαφορετική περίπτωση θα δημιουργείται μία νόμιμη μαύρη τρύπα στην περιοχή.²⁴¹

4.3.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Το Σύνταγμα των ΗΠΑ βασίζεται στον διαχωρισμό των εξουσιών κατά τον Montesquieu με την εκτελεστική, την δικαστική και την νομοθετική εξουσία. Ο διαχωρισμός αυτός διαφυλάσσει το δημοκρατικό πολίτευμα, καθώς αποτρέπει την αυθαιρεσία της εξουσίας. Οι άνθρωποι, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, είναι όντα πολιτικά. Ως πολιτικά όντα λοιπόν, και η πολιτική φαίνεται να αποτελεί ένα αναπόσπαστο σύστημα ελέγχου και εξισορρόπησης για τις ΗΠΑ, η οποία βασισμένη στην ιστορία της εφαρμόζει ένα κατάλληλο σύστημα εποπτείας και ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας. Αυτό δεν σημαίνει ότι είναι το ιδανικό σύστημα ελέγχου που θα μπορούσε να υπάρξει, όμως η δικαστική εξουσία φαίνεται να λειτουργεί αποτελεσματικά στην εποπτεία της εκτελεστικής. Ακόμα και αν κατά καιρούς η έρευνα επηρεάζεται από πολιτικά συμφέροντα αποτελεί μία εφαρμόσιμη και αποτελεσματική μέθοδο μετριασμού της ισχύος των κυβερνητικών αξιωματούχων.

Οι υποθέσεις που εξετάστηκαν και αφορούσαν υπόπτους τρομοκρατίας στο Γκουαντάναμο, μας δίνουν μια εικόνα για την λειτουργία του πολιτικού συστήματος στις ΗΠΑ. Η διάκριση των εξουσιών δεν συνεπάγεται τον απόλυτο διαχωρισμό τους, αλλά είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένη και ενσωματωμένη στο Σύνταγμα των ΗΠΑ ώστε να προάγει τον διάλογο, σε περιόδους κρίσης, μεταξύ των εξουσιών. Αυτό σημαίνει ότι η δικαστική εξουσία μπορεί να παρεμβαίνει στις άλλες δύο εάν οι αποφάσεις που λαμβάνουν είναι αντισυνταγματικές. Με αυτόν τον τρόπο δεν υπερβαίνουν τα όρια της εξουσίας τους. Ενδεχομένως να μην μπορούν να αξιολογήσουν τα μέτρα που λαμβάνονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης αλλά μπορούν να αντιτίθενται όταν η εκτελεστική εξουσία διευρύνει την εξουσία της και τείνει να γίνει μονομερής. Διασφαλίζουν ότι τα μέτρα που λαμβάνονται για την εθνική ασφάλεια δεν υπερβαίνουν τα νομοθετήματα και λειτουργούν ως έλεγχος. Τα δικαστήρια αναλαμβάνουν τον ρόλο, τον οποίο επιβάλλει η δημοκρατία, ώστε να προκαλέσει μεγαλύτερη συμμετοχή του Κογκρέσο ενόψει της μονομερούς εκτελεστικής εξουσίας.²⁴²

Η πολιτική του διαλόγου που προσπάθησε να προάγει το Ανώτατο Δικαστήριο, χαρακτηρίζεται ως ένα μη συνεργατικό παιχνίδι ανάμεσα στο Κογκρέσο, τον Πρόεδρο και τα δικαστήρια.²⁴³ Υπάρχουν δύο εξηγήσεις με βάση τις οποίες μπορεί να αναλυθεί η συμπεριφορά του Ανώτατου Δικαστηρίου. Η πρώτη είναι “ο εσφαλμένος υπολογισμός” και η δεύτερη “η προώθηση της δημοκρατίας”. Στην

²⁴¹Borchers P., (2008), “The Conflict of Laws and Boumediene v. Bush”, *Creighton Law Review*, Vol. 42, σελ. 26

²⁴²Gatmaytan D., (2010), “Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective”, *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 17

²⁴³Yoo J., (2006), “National Security and the Rehnquist Court”, *The George Washington Law Review*, Vol. 74, σελ. 1144

πρώτη περίπτωση το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε εσφαλμένα τις προτιμήσεις της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας. Με βάση αυτό, η αναίρεση του Κογκρέσο στις υποθέσεις του *Raul* και του *Hamdan* καταδεικνύουν την εσφαλμένη εκτίμηση των προτιμήσεων από το Ανώτατο Δικαστήριο της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας. Ακόμα, είναι πιθανό το Ανώτατο Δικαστήριο να καλεί το Κογκρέσο να δώσει απαντήσεις στις αποφάσεις του μέσω νομοθετημάτων. Με βάση αυτή την άποψη το Ανώτατο Δικαστήριο δεν προσπαθούσε να προωθήσει προτιμήσεις, αλλά να προωθήσει αξίες, όπως η δημοκρατική συζήτηση και η συμμετοχή του Κογκρέσο στη λήψη αποφάσεων για τέτοιου είδους ζητήματα. Το μοντέλο “προώθηση της δημοκρατίας” ενδεχομένως να είναι μια προσπάθεια του Ανώτατου Δικαστηρίου να αποφύγει την αναίρεση του Κογκρέσο και να προωθήσει άλλου είδους αξίες. Με άλλα λόγια, να είναι διατεθειμένο να κάνει τον διαιτητή ανάμεσα στο Κογκρέσο και στον Πρόεδρο. Ο ρόλος του είναι στρατηγικός με σκοπό να εξισορροπεί ιδεολογικά και θεσμικά ζητήματα. Το Δικαστήριο απέφυγε ζητήματα πολιτικής και απαίτησε την τήρηση των διαδικασιών, προτρέποντας το Κογκρέσο να επιβλέπει τις ενέργειες της εκτελεστικής εξουσίας μέσω της νομοθεσίας και υποχρέωσε τον Πρόεδρο να δρα με βάση αυτής.²⁴⁴

Στη υπόθεση αυτή, κάθε τμήμα της κυβέρνησης ήταν αποφασισμένο να διατηρήσει τις δικές του πολιτικές προτιμήσεις. Το αποτέλεσμα ήταν ένα εμφανές αδιέξοδο, όπου η εκτελεστική και η νομοθετική εξουσία ήταν ενάντια στην δικαστική. Είναι πιθανό, ωστόσο, το αδιέξοδο αυτό να προκάλεσε έναν αυθεντικό διάλογο, όπου το Ανώτατο Δικαστήριο κάλεσε το Κογκρέσο να συμμετάσχει στις διαβουλεύσεις. Το κοινό παρακολούθησε μία δίκη όπου η δικαστική εξουσία δεν προσπάθησε να υπερισχύσει έναντι των άλλων. Αντιθέτως, προώθησε την συμμετοχή και τον διάλογο σε ένα ζήτημα όπου εμπλέκονται σημαντικές συνταγματικές αξίες.²⁴⁵

Η Κυβέρνηση Μπους προσπάθησε να δημιουργήσει ένα νομικό καθεστώς, το οποίο αφαιρούσε από τους κρατούμενους την πρόσβαση στο δίκαιο. Ολόκληρος ο κυβερνητικός μηχανισμός φάνηκε ότι προσπαθούσε να αφαιρέσει από τους κρατούμενους κάθε νομική προστασία. Τα κατώτερα δικαστήρια ανέβαλλαν τις εκτελεστικές αποφάσεις, οι οποίες δεν λάμβαναν υπόψη τους ισχυρισμούς των κρατουμένων. Το Κογκρέσο λειτούργησε συμπληρωματικά στις ανεπάρκειες του Προέδρου, δημιουργώντας στρατιωτικές επιτροπές και αφαιρώντας από τα δικαστήρια την δικαιοδοσία για ακρόαση προσφυγών των κρατουμένων. Οι κρατούμενοι αντιτέθηκαν στην αντιμετώπιση που είχαν και αναζήτησαν βοήθεια από το δικαστικό σύστημα να αμφισβητηθεί το νομικό καθεστώς της Κυβέρνησης Μπους, που ήταν ακόμα σε εμβρυακή μορφή. Το Ανώτατο Δικαστήριο απώθησε την προσπάθεια της κυβέρνησης να κάνει κατάχρηση εξουσίας. Ως εκ τούτου, οι αποφάσεις του

²⁴⁴Gatmaytan D., (2010), “Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective”, *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 17

²⁴⁵Gatmaytan D., (2010), “Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective”, *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 18

Ανώτατου Δικαστηρίου αναφορικά με την πολιτική που ακολουθούσε η κυβέρνηση στο Γκουαντάναμο, υποδηλώνουν ότι έδρασε σαν έλεγχος και σύμβουλος στο Κογκρέσο. Η εξέλιξη της πολιτικής στο Γκουαντάναμο προσφέρει μία σημαντική υπόθεση εργασίας για έναν διάλογο ανάμεσα σε πολλούς κλάδους, καθώς ασχολήθηκε με ευαίσθητα ζητήματα, όπως είναι οι ατομικές ελευθερίες και η εθνική ασφάλεια σε μια περίοδο όπου οι ΗΠΑ ήταν πιο ευάλωτες από ποτέ απέναντι στην τρομοκρατία.²⁴⁶

Η ανάλυση των αποφάσεων που θεωρούνται ορόσημο για τις υποθέσεις υπόπτων τρομοκρατίας και του νομικού καθεστώτος που ισχύει στο Γκουαντάναμο καταδεικνύει ότι η δικαστική εξουσία μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας όταν προβαίνουν σε παραβιάσει του Συντάγματος και διεθνών Συμφωνιών και Συμβάσεων. Αν και στις πρώτες υποθέσεις φάνηκε να υπερισχύει ο ρόλος της εκτελεστικής και της δικαστικής εξουσίας με την υπόθεση *Boumediene v Bush* αυτό ανατράπηκε. Υπήρξαν έντονες διαφωνίες αναφορικά με την ερμηνεία βασικών συνταγματικών διατάξεων, το Δικαστήριο παρέμεινε πεπεισμένο για την υπεροχή του στην ερμηνεία του Συντάγματος και τον έλεγχο των ενεργειών των άλλων δύο εξουσιών. Αν και το Δικαστήριο σεβόταν τις αποφάσεις που λάμβανε ο πολιτικός κλάδος σε ζητήματα ασφάλειας, ήταν πρόθυμο να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στις υποθέσεις των κρατουμένων που χαρακτηρίζονται ως “μαχητές του εχθρού”.²⁴⁷

²⁴⁶Gatmaytan D., (2010), “Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective”, *DePaul Rule of Law Journal*, σελ. 18

²⁴⁷Yoo J., (2006), “National Security and the Rehnquist Court”, *The George Washington Law Review*, Vol. 74, σελ. 1152

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι δεδομένα. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης που ανήγγειλε ο Πρόεδρος Μπους την επαύριον των τρομοκρατικών χτυπημάτων την 11/9 το 2001, δηλαδή μια κατάσταση πολιορκίας, καθόρισε την εξωτερική και εσωτερική πολιτική των ΗΠΑ κατά τον 21^ο αιώνα. Η κατάσταση πολιορκίας που σηματοδοτεί τον πόλεμο σημαίνει μείωση ή και πλήρη αφαίρεση δικαιωμάτων. Η εθνική ασφάλεια είναι βασική και οι εκάστοτε κυβερνήσεις οφείλουν να την θωρακίσουν, όμως αυτό δεν πρέπει να γίνει σε βάρος των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Η αυθαιρεσία της εκτελεστικής εξουσίας σε κρίσιμες περιόδους αναδεικνύουν όχι μόνο την ευθραυστότητα των δικαιωμάτων και της ίδιας της δημοκρατίας, αλλά και τα θεσμικά αντίβαρα και τον ρόλο που πρέπει να επιτελούν σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Το τελευταίο αποτέλεσε κομβικής σημασίας ζήτημα στην υπόθεση που εκδίκασε το Ανώτατο Δικαστήριο το 2008, *Boumediene v Bush*.

Η διαφύλαξη ενός κράτους από έναν εχθρό πρέπει να γίνεται σε συνάρτηση με τα θεσμοθετημένα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι ΗΠΑ ασκούν μια πολιτική στο Γκουαντάναμο που δεν ευθυγραμμίζεται με την ρητορική τους για προστασία των δικαιωμάτων και τις ανθρωπιστικές παρεμβάσεις σε κράτη της Μέσης Ανατολής με σκοπό την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας. Η κράτηση υπόπτων τρομοκρατίας από τις ΗΠΑ διακυβεύει σοβαρά ζητήματα. Ο ρόλος της δικαστικής εξουσίας, με βάση και την διασταύρωση των εξουσιών, είναι να ελέγχει τους κανόνες και τα νομοθετήματα της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας. Τα τελευταία σαράντα χρόνια, παρατηρείται στις ΗΠΑ μία σύμπραξη νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας εναντίον της δικαστικής. Η πρόθεση μέσα από θεσμοθετημένες Πράξεις, όπως η MCA, για περιορισμό της δικαιοδοσίας της δικαστικής εξουσίας εγείρει ερωτήματα αναφορικά με τις στοχεύσεις της εκτελεστικής εξουσίας.

Το Γκουαντάναμο αποτελεί μία ανώμαλη ζώνη όπου συγκεκριμένοι νομικοί κανόνες σε μία συγκεκριμένη περιοχή αναστέλλονται. Ο μη σεβασμός θεμελιωδών δικαιωμάτων που αντανάκλα μία ανώμαλη νομική ζώνη μπορεί να επεκταθεί και εκτός αυτής. Όταν κράτη όπως οι ΗΠΑ, που βρίσκονται στην πρωτοκαθεδρία του διεθνούς συστήματος προχωρούν σε παραβιάσεις τέτοιου είδους μπορεί κάτι τέτοιο να αποτελέσει πρότυπο και για άλλα κράτη όταν βρίσκονται μπροστά σε ένα κρίσιμο

εθνικό ζήτημα, είτε αυτό είναι η τρομοκρατία είτε είναι το προσφυγικό ζήτημα που είναι βασικό θέμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία χρόνια. Δομές κράτησης που επιτρέπουν την αναστολή συγκεκριμένων δικαιωμάτων είναι εξαιρετικά επικίνδυνες για την προστασία των δικαιωμάτων.

Στο διεθνές σύστημα παρατηρείται το φαινόμενο ένα κράτος να αντιγράφει πρακτικές και πολιτικές άλλων κρατών, αυτό διαφαίνεται σε πολλές κρίσιμες περιστάσεις όπου τα κράτη υιοθετούν πρακτικές που έχουν ήδη εφαρμοστεί από κάποιο άλλο κράτος. Αυτό ενδεχομένως να συμβαίνει γιατί θέλουν να ακολουθήσουν μια πολιτική που έχει ήδη εφαρμοστεί από το να αναζητήσουν νέες πρακτικές επίλυσης ενός προβλήματος. Αν και το Ανώτατο Δικαστήριο στις αποφάσεις του περιόρισε τους κανόνες και τα διατάγματα της Κυβέρνησης και του Κογκρέσο αναφορικά με ζητήματα δικαιοδοσίας και δικαιωμάτων, αυτό δεν σημαίνει ότι το ζήτημα έχει επιλυθεί στις ΗΠΑ. Κάποιο άλλο κράτος, το οποίο θα υιοθετήσει τέτοιου είδους κενά δικαιοδοσίας, ίσως να μην επιτύχει η δικαστική εξουσία την αναστολή τους. Γι αυτό και η περίπτωση του Γκουαντάναμο και ως προς το ζήτημα της μίσθωσης και του κέντρου κράτησης προσφύγων αλλά και των φυλακών για υπόπτους τρομοκρατίας δεν πρέπει να λαμβάνεται ως ένα μεμονωμένο περιστατικό που δεν θα λάβει ευρεία μορφή πρακτικής.

Στην παρούσα μελέτη το εγχείρημα ήταν η δόμηση του ιδιόμορφου καθεστώτος στον κόλπο του Γκουαντάναμο. Εκκινώντας από τις συμφωνίες μίσθωσης της περιοχής μεταξύ ΗΠΑ-Κούβας δίνεται η βάση πάνω στην οποία κατασκευάστηκε το παρόν νομικό καθεστώς της περιοχής. Η μίσθωση του Γκουαντάναμο μπορεί να αναλυθεί από πολλές οπτικές όπως είναι η σημαντική συμβολή που έδωσε στην ερμηνεία του Βεσφαλικού συστήματος οργάνωσης κρατών ή η νομιμότητα της μίσθωσης. Η οπτική που μελετάται για την μίσθωση του Γκουαντάναμο στην παρούσα μελέτη όμως εστιάζει στην μίσθωση όχι ως ένα ενδεχόμενο ρήγμα στην εθνική κυριαρχία ενός κράτους, αν και είναι κομβικής σημασίας, αλλά στα θεμέλια που έθεσε για να δημιουργηθεί μία σύγχυση για το αν στην περιοχή εφαρμόζεται το Σύνταγμα των ΗΠΑ και έχουν δικαιοδοσία τα ομοσπονδιακά δικαστήρια. Η νομική ανωμαλία είναι αποτέλεσμα της μίσθωσης με το κενό δικαιοδοσίας που δημιούργησε και με βάση αυτό επιτράπηκε να αναπτυχθεί αυτό που ονομάζεται ως νομική μαύρη τρύπα. Το κενό δικαιοδοσίας που παρατηρείται στο Γκουαντάναμο δεν έχει αντίκτυπο μόνο στη μη εφαρμογή του Συντάγματος των ΗΠΑ αλλά και την μη εφαρμογή του διεθνούς δικαίου, το οποίο δεσμεύει τις ΗΠΑ από το να προβούν σε παραβιάσεις.

Με βάση την ανάλυση που έχει γίνει παρατηρείται ότι οι ΗΠΑ επιθυμούν να εδραιώσουν ένα συγκεκριμένο νομικό καθεστώς στο Γκουαντάναμο, ως εξωεδαφική περιοχή, όπου βασικά δικαιώματα δεν έχουν εφαρμογή, αποκλείοντας τους κρατούμενους από την Σύμβαση της Γενεύης χαρακτηρίζοντάς τους ως "μαχητές του εχθρού".

Ο όρος νόμιμη μαύρη τρύπα δεν εμφανίστηκε για πρώτη φορά στον δημόσιο διάλογο με την δημιουργία των φυλακών για υπόπτους τρομοκρατίας. Η πρώτη φορά που έγινε αναφορά σε αυτόν ήταν κατά τη διάρκεια της προσφυγικής κρίσης από την Αϊτή, όπου το Γκουαντάναμο χρησιμοποιήθηκε ως κέντρο κράτησης προσφύγων. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων σε αιτούντες άσυλο αποτέλεσαν μετέπειτα την δημιουργία του ιδιόμορφου νομικού καθεστώτος στην περιοχή. Διαφαίνεται ότι ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας που εξάγουν οι ΗΠΑ από την έναρξη του 21^{ου} δεν έρχεται στο τέλος του. Η αλλαγή κυβερνήσεων δεν μετέβαλλε ουσιαστικά τον χαρακτήρα των φυλακών του Γκουαντάναμο. Παρά τις υποσχέσεις του Προέδρου Ομπάμα για κλείσιμο των φυλακών, κάτι τέτοιο δεν επετεύχθη. Αν και τα τελευταία χρόνια, οι φυλακές στο Γκουαντάναμο δεν αποτελούν κεντρικό ζήτημα της πολιτικής ατζέντας και δεν ακούγονται στον δημόσιο διάλογο είναι ένα ζήτημα που αξίζει να παρατηρηθεί και να αναρωτηθεί κανείς τον λόγο για τον οποίο βρίσκονται οι φυλακές αυτές σε λειτουργία, παρά τις διεθνείς αντιδράσεις.

Με την υπόθεση *Boumediene* και την απόφαση που εξέδωσε το Ανώτατο Δικαστήριο περιόρισε αυτή την νομική ανωμαλία της περιοχής, όμως δεν την εξάλειψε. Οι στρατιωτικές επιτροπές βρίσκονται ακόμα σε λειτουργία και βασανιστήρια και κράτηση χωρίς κατηγορία και για αόριστο χρονικό διάστημα συνεχίζει να υφίσταται στην περιοχή.

Το βασικό σε όλα όσα προαναφέρθηκαν είναι ότι φαίνεται η επιδίωξη των ΗΠΑ να προσπαθήσουν να απομονώσουν ότι θεωρούν ότι απειλεί την εθνική τους ασφάλεια, όπως ήταν οι πρόσφυγες από την Αϊτή και την Κούβα και στην συνέχεια οι ύποπτοι τρομοκρατίας σε μια περιοχή όπου τους στερούν βασικά δικαιώματα. Ενδεχομένως εάν στο μέλλον προκύψει κάποια άλλη απειλή να προσπαθήσουν να κάνουν το ίδιο αφού τόσα χρόνια έχουν καταφέρει να μετατρέψουν μέσα από συμφωνίες και νομοθετήματα την περιοχή ως μία ανώμαλη νομική ζώνη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

- Anderson J., (2005), “Hamdi v. Rumsfeld: Judicial Balancing at the Intersection of the Executive's Power to Detain and the Citizen-Detainee's Right to Due Process”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol.95, Issue 3, Article 2
- Bernard R., (2010), “Extraterritorial Immigration Control: What Role for Legal Guarantees?”, *Extraterritorial Immigration Control: Legal Challenges*
- Borchers P., (2008), “The Conflict of Laws and Boumediene v. Bush”, *Creighton Law Review*, Vol. 42
- Danwall H., (2004), “Guantanamo Bay, a legal ‘black hole’?”, University of Lund
- Dastyari A. & Effeney L., (2012), “Immigration detention in Guantanamo Bay”, *The International Journal of Research into Island Cultures*, Vol. 6 No. 2
- Dastyari A., (2015), “United States Migrant Interdiction and the Detention of Refugees in Guantanamo Bay”, *Cambridge University Press*
- Elsea J. & Else D.,(2016), “Naval Station Guantanamo Bay : History and Legal Issues Regarding Its Lease Agreements”, *Congressional Research Service*
- Elsea J. & Garcia M., (2010), “Enemy Combatant Detainees: Habeas Corpus Challenges in Federal Court”, *Congressional Research Service*
- Elsea J., (2014), “The Military Commissions Act of 2009 (MCA 2009): Overview and Legal Issues”, *Congressional Research Service*
- Federman C., (2010), “Habeas Corpus in the age of Guantanamo”, Department of Justice Studies Faculty Scholarship and Creative Works, No. 3
- Filder D., (1997), “Libertad v. Liberalism: An Analysis of the Helms Burton Act from within Liberal International Relations Theory”, *Indiana Journal of Global Legal Studies*, Vol. 4 Issue: 2
- Fletcher L. & Stoner E., (2011), *Guantanamo and its Aftermath: US Detention and Interrogation Practices and Their Impact on Former Detainees*, Human Rights Center, UC Berkeley

- Garcia M., (2008), “*Boumediene v. Bush: Guantanamo Detainees’ Right to Habeas Corpus*”, *Congressional Research Service*
- Gathii J., (2003), “Torture, Extraterritoriality, Terrorism, and International Law”, *Albany Law Review*, Vol.67
- Gatmaytan D., (2010), “Crafting Policies for the Guantanamo Bay Detainees: An Interbranch Perspective”, *DePaul Rule of Law Journal*
- Greenhouse L., (2009), “The Mystery of Guantanamo Bay Jefferson Lecture - University of California, Berkeley - September 17, 2008”, *Berkeley Journal of International Law*, Vol. 27, Issue 1, Article 1
- Hathaway O., (2007), “*HAMDAN V. RUMSFELD: DOMESTIC ENFORCEMENT OF INTERNATIONAL LAW*”, *International Law Stories*
- Hernandez-Lopez E., (2010), “Guantanamo as a “Legal Black Hole”: A Base for Expanding Space, Markets, and Culture”, *Chapman University*, Vol.45
- Heupel M., (2008), “Combining Hierarchical and Soft Modes of Governance: The UN Security Council’s Approach to Terrorism and Weapons of Mass Destruction Proliferation after 9/11”, *Cooperation and Conflict*, Vol. 43(1)
- Hinnebusch R., (2007), “The US Invasion of Iraq: Explanations and Implications”, *Critique: Critical Middle Eastern Studies* Vol. 16, No. 3
- Jonakait R., (2005), “*Rasul v Bush: Unanswered Questions*”, *New York Law School*, Vol.13
- Jones Th. & Bello J., (1996), “*Cuban American Bar Association v Christopher*”, *American Journal of International Law*
- Kakihara K., “The Post-9/11 Paradigm Shift and Its Effects on East Asia”, *Institute for International Policy Studies*, Paper 292E, 2003
- Lazar J., (1968), “International Legal Status of Guantanamo Bay”, *The American Journal of International Law*, Vol. 62, No. 3
- Legislative Attorney American Law Division, (2005), “Detention of American Citizens as Enemy Combatants”, *Congressional Research Service*
- Londras de Fiona,(2008) “Guantanamo Bay: Towards Legality?”, *The Modern Law Review Limited*, vol. 71 No 1
- Matteins C., (1993), “Forced Return of the Haitian Migrants under Executive Order 12,807: A Violation of Domestic and International Law”, *North*

Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation, Vol.18
No. 2 Article 6

- Maxwell M. & Watts S., (2007), “ ‘Unlawful Enemy Combatant’: Status, Theory of Culpability, or Neither”, *Journal of International Criminal Justice*
- McCallum D., (2003), “Why GTMO?”, National Security Strategy Process
- McFeeley N., (1976), “The Historical Development of Habercus Corpus”, *SMU Law Review*, Vol. 30 Issue 3 Article 4
- Paust J., (2001), “Antiterrorism Military Commissions: Courting Illegality”, *Michigan Journal of International Law*, Vol. 23 Issue 1
- Perez A., “Cuban Exile History, Marielito ‘Deviance’ , And Cecilia Rodriguez Milanes Marielitos, Balseros And Other Exiles”, *University of Florida*
- Piret J., (2008), “*Boumediene v. Bush* and the extraterritorial reach of the U.S. Constitution: A step towards judicial cosmopolitanism?”, *Utrecht Law Review*, Vol. 4 Issue 3
- Pizor A., (1993), “Sale v. Haitian Center Council: The Return of Haitian Refugees”, *Fordham International Law Journal*, Vol. 17 Iss. 4
- Press St., (2013), “Sovereignty of Guantanamo: New Evidence and a Comparative Historical Interpretation”, *The Journal of Modern History*, Vol. 85 (3)
- Richardson Louise, (2006) “The Roots of Terrorism: An Overview”, *The roots of terrorism*
- Rochdi Mohan Nazala, (2019), “New Terrorism: What Can the History of Terrorism Contribute?”, *Jurnal Hubungan Internasional*, Vol. 8, No. 1
- Shumate, B., “New Rules for a New War: The Applicability of the Geneva Conventions to Al-Queda and Taliban Detainees Captured in Afghanistan”, *New York International Law Review*, Vol.18 No.2
- Sloss D., (2004), “RASUL V. BUSH. 124 S.Ct. 2686”, *The American Journal of International Law*, Vol. 98, No. 4
- Steyn J., (2003), “Guantanamo Bay: The Legal Black Hole”, Twenty-Seventh FA Mann Lecture British Institute of International and Comparative Law and Herbert Smith

- Strauss M., (2007), “Guantanamo Bay and the Evolution of International Leases and Servitudes”, *City University of New York Law Review*, Vol. 10 Issue 2
- Strauss M., (2013), “Cuba and State Responsibility for Human Rights”, *Southern Illinois University Law Journal*, Vol.37
- Strauss M., (2017), “Territorial Leases”, *The Practice of Shared Responsibility in International Law*, Cambridge University Press
- Strauss M.,(2006) “Leased territories and their influence of notions of sovereignty”, *Center d’ etudes Diplomatiques et Strategiques Paris*
- Suleman A., (2006), “Detainee Treatment Act of 2005”, *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 19
- Torruela J., (2013), “Ruling America's Colonies: The Insular Cases”, *Yale Law and Policy Review*
- Trahan J., (2006), “Military Commission Trials at Guantanamo Bay, Cuba: Do They Satisfy International Law and Constitutional Law?”,*Fordham International Law Journal*, Vol. 30 Issue 3 Article 11
- Trandahl J., (2000) “Statics of the Presidential and Congressional Election of November 7, 2000”, τελευταία επίσκεψη: 28/02/2020
- Vladeck St., (2014), “*Eisentrager* ’s (Forgotten) Merits: Military Jurisdiction and Collateral Habeas”, *European Journal of International Law*, Vol. 25, Issue 2
- Waxman M., (2009), “ Guantanamo, Habeas Corpus, and Standards of Proof: Viewing the Law through Multiple Lenses”, *Case Western Reserve Journal of International Law*, Vol. 42 Issue 1
- Wilde R., (2005), “Legal “Black Hole”? Extraterritorial State Action and International Treaty Law on Civil and Political Rights”, *Michigan Jouran of International Law*, Vol. 26 Issue 3
- Wilke C., (2005), “War v Justice: Terrorism Cases, Enemy Combatants, and Political Justice in U.S. Courts”, *Politics & Society*, Vol. 33 No. 4
- Yoo J., (2006), “National Security and the Rehnquist Court”, *The George Washington Law Review*, Vol. 74

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Bosch O. & Van Ham P., (2007), *Global Non-Proliferation and Counter-Terrorism: The Impact of UNSCR 1540*, Brookings Institution Press
- Castro F., (2011), *Guantanamo: Why the Illegal US Base Should Returned to Cuba*, Ocean Press
- Federman C., (2006), *The body and the state*, Albany: State University of New York
- Hoffman Bruce, (2006), *Inside Terrorism*, New York: Columbia University Press
- Holloway D., (2008), *9/11 and the war on terror*, Edinburgh University Press Ltd
- Schwab St., (2009), *Guantanamo, USA: The Untold History of America's Cuban Outpost*, University Press of Kansas
- Strauss M., (2015), *Territorial Leasing in Diplomacy and International Law*, Brill|Nijhoff, Boston
- Strauss M., (2015), *The leasing of Guantanamo bay*, Praeger Security International, Westport
- Verzijl W., (1970), *International Law in Historical Perspective*, vol. III, Brill|Nijhoff, Boston

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Μπονίνι Κ., (2004), *Γκουαντάναμο: Οδοιπορικό στο κολαστήριο του τρόμου*, Αθήνα: Καστανιώτη
- Περράκης, Σ., & Μαρούδα, Μ., (2001), *Έννοπλες Συρράξεις και Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Ρούκουνας Ε., (2015), *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη (Έκδοση 2^η)
- *Το Σύνταγμα και το Πολιτικό Σύστημα της Δημοκρατίας της Κούβας*, Σύγχρονη Εποχή

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Thiesen M., “The Clinton Solution for Refugees: Guantanamo”, The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/opinions/the-clinton-solution-for-refugees-guantanamo/2015/11/23/7bf338a4-91f4-11e5-8aa0-5d0946560a97_story.html, αρχική δημοσίευση: 23/11/2015, τελευταία επίσκεψη 28/08/2020
- *Immigration Nationality Act*, <https://www.refworld.org/pdfid/3df4be4fe.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020
- Σύμβαση του 1951 το καθεστώς των προσφύγων, <https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2018/01/04-symvasiprotokollo.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020
- *The Constitution of the United States*, <https://constitutioncenter.org/media/files/constitution.pdf>, τελευταία επίσκεψη: 01/09/2020
- Goldstein Br., “Guantanamo: The Prequel”, The Wall Street Journal, <https://www.wsj.com/articles/SB119672508133812403>, αρχική δημοσίευση: 04/12/2007, τελευταία επίσκεψη: 03/09/2020
- Chesney R., “Lawfare: A Brief History of the Term and the Site”, <https://www.lawfareblog.com/about-lawfare-brief-history-term-and-site>, τελευταία επίσκεψη: 30/08/2020
- “Habeas Corpus Act 1679”, *British Library*, <https://www.bl.uk/learning/timeline/item104236.html>, τελευταία πρόσβαση: 20/10/2020
- “The Uniform Code of Military Justice (UCMJ)”, *Military.com*, <https://www.military.com/join-armed-forces/the-uniform-code-of-military-justice-ucmj.html>, τελευταία πρόσβαση: 11/10/2020
- “Hamdiv. Rumsfeld.” *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2003/03-6696>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020
- “Hamdanv. Rumsfeld.” *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2005/05-184>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020

- “Madamus”, *Ballotpedia*, <https://ballotpedia.org/Madamus>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020
- "Rasulv. Bush." *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2003/03-6696>, τελευταία πρόσβαση: 10/10/2020
- "Boumedienev. Bush." *Oyez*, <https://www.oyez.org/cases/2007/06-1195>, τελευταία πρόσβαση: 10/11/2020
- “Enemy Combatant”, *Britannica*, <https://www.britannica.com/topic/enemy-combatant>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020
- “1679-The Habeas Corpus Act”, *Magna Carta Trust*, <https://magnacarta800th.com/history-of-the-magna-carta/the-magna-%20carta-timeline/1679-the-habeas-corpus-act/>, τελευταία πρόσβαση: 20/10/2020
- Cirilli K., (2013), “10 facts about enemy combatants”, *Politico*, <https://www.politico.com/story/2013/04/what-is-an-enemy-combatant-090436>, τελευταία πρόσβαση: 20/11/2020
- “United States of America: No Substitute for Habeas Corpus: Six Years Without Judicial Review in Guantanamo”, *International Amnesty*, 2007
- Loonam J. & Reardon C., (2020), “Extraterritoriality: The US Perspective”, *Global Investigations Review*, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=286fb970-0623-4924-8687-bc6e1df03cdc>, τελευταία πρόσβαση: 17/01/2021
- “UN Security Council Resolution 1540 (2004)”, United Nations, <https://www.un.org/disarmament/wmd/sc1540/>, τελευταία επίσκεψη: 17/01/2021